ВІСТІ КОМБАТАНТА

5-6

ТОРОНТО — НЬЮ-ЙОРК 1991

Printed by Beskyd Graphics, 2559 Dundas St. W., Toronto, Ont. M6P 1X6

ВІСТІ КОМБАТАНТА

Рік 1991 Торонто — Нью-Йорк — Ч. 5-6(175)

ЗМІСТ

ВІСТІ КОМБАТАНТА

РЕДАКТОРИ: І. Кедрин-Рудницький і д-р М. Малецький

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1 УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Лев, Інн., Українська Стрілецька Громада в Канаді

VETERANS' NEWS, bimonthly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of 1 Ukrainian Division UNA in association with: Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc., Brody-Lev, Inc, Ukrainian War Veterans' Association in Canada.

Address:
VETERANS' NEWS — P. O. Box 279, Stn. "D", Toronto, Ont., Canada M6P 3J9

Editorial office in USA:
Mr. I. Kedryn-Rudnytsky, 100-E Mongomery St., Jersey City, N. J. 07302 U. S. A.

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам Редакції.

Редакція
застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1991 РІК:

В Канаді річна передплата 25.00 дол. В США і інших країнах 25.00 ам. дол.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

Англія:
AUFC – H.Q.
49 Linden Gardens
Notting Hill Gate
London, W2 4HG
ENGLAND

або:
Mr. S. Wasylko
4 The Hollows
Silverdale
Nottingham, NG11 7FJ
ENGLAND

Австралія:
Mr. Bojczuk Lew
68 Wilpena Terrace
Kilkenny, S.A.
Australia 5009

Коментарі

Мирослав Малецький

ДОВКРУГИ ВИЗНАННЯ

Наша плянета, — кажуть, — в нинішній час стала гльобальним селом. Безупинно зростаючі можливості скорої комунікаці уможливили й спричинили зближення та скріплення взаємних зв'язків між народами земної кулі. Культурні спілкування народів, а в першу чергу зростаюча міжнародна торгівля, і, врешті, потреби політики вимагають від модерної держави творення та збільшення своїх представництв у інших країнах. Діється це за посередництвом амбасад, консулятів, дипломатичних місій, при передумові, що заінтересовані держави себе взаємно визнають повноправними одиницями міжнародного суспільства. Тому визнання новопосталої держави, — при радикальній зміні режиму в існуючій, — стало дуже важливим актом в міжнародних відносинах. Референдум в Україні дуже зактивізував питання визнання її самостійности іншими державами світу.

Історія — це хроніка людського буття. В ній багато сторінок присвячених подіям переломового характеру. Деякі з них такі важливі, що їх ім'я дало назву цілій історичній епосі. Двадцяте століття назвав

Шановні читачі!

Події у Східній Европі, які відносяться і до нашої Батьківщини, пробігають з головокружною швидкістю. Хоч наш журнал двомісяник, ми стараємося містити статті, які стосуються теперішніх подій в Україні. Деякі статті до цього числа підібрано й передано до друкарні перед 1 грудня й останнім договором співдружности, однак вони вказують на процеси, які проходять в Україні, й подають опінії окремих діячів щодо розв'язки сучасних проблем, а заторкнена в них проблематика далі залишається актуальною.

В цьому числі ми друкуємо кілька статтей на військові теми, точніше щодо організації збройних сил України та військової доктрини, авторства визначних українських офіцерів.

Одночасно нашим сталим співробітником стала відома журналістика з Києва Олена Губіна. Друкуємо її знамениту аналітичну статтю про події довкола проголошення незалежности України та висліди референдуму.

Сподіваємося, що нам вдасться приєднати до співпраці з нашим журналом більше авторів з України й зробити його ще цікавішим.

Редакція

З. Бжезінський, визначний політолог і бувший дорадник у справах безпеки американського президента Картера, століттям росту і упадку комунізму. Теоретичні заложення комунізму, наукового соціялізму чи ще якогось соціялізму, заховані в тоннах списаного паперу, відійшли на рідко відвідувані читачами полиці бібліотек. У практиці, імперіялізм деяких народів, а особливо російського естаблішменту, прибравши шати комунізму 74 роки тому на територіях свого володіння, грабував, руйнував і вимордував десятки мільйонів людей. Врешті і він достиг до свого кінця.

Не всім це до вподоби. До невдоволених розвитком подій у Східній Европі належить більшість східньо-европейських експертів, яким, зрозуміло, незручно признаватися до своїх, уже опрокинених життям, т. зв. ,,експертиз''. Нерадо до відома приймають теж політики західнього світу процеси розвалу імперії та будову на її попелищах поневоленими народами нового ладу, спертого на основах свободи, шанування людини та демократії. Для них все ще status quo з-перед двох-трьох років — це запорука стабільности в цій частині нашої плянети.

Зовнішна політика кожного народу, — твердять знавці, — це функція і похідна внутрішніх потреб та стремлінь забезпечити якнайкраще його інтереси. Не місце тут розглядати методи зовнішної політики та їх успішність. Досить пригадати, що найпопулярнішою й найуспішнішою була і є концепція рівноваги сил. Зміст її в тому, що творилися альянси держав зі спільними або зближеними інтересами в противагу союзам з ворожими їм зацікавленням й намірами. Ривалізація між антагоністичними групами держав має за собою довгу історію успіхів та невдач. Ці останні часто кінчилися збройними конфліктами.

Політика альянсів також характеризувала часи двадцятого століття, не зважаючи на існування таких організацій, як Ліґа Народів та згодом Організації Об'єднаних Націй.

У передгорбачівських часах, тобто в часах початку, як дехто називає, ,,оксамитної революції'', існували дві суперпотуги — ЗСА і СССР, а світ поділився на їх прихильників і союзників на добровільній або примусовій базі. Часи були характеристичні ривалізацією між бльоками, в більшості при великій напрузі, що й дало їм назву ,,холодної війни''. До ,,гарячої'' війни, одначе, не дійшло. Мабуть, причиною цього були два переконливі елементи: страх перед ядерною зброєю та політичні міркування. Вжиття ядерної зброї загрожувало взаємним знищенням переможців і переможених, а політична мотивація пересувала кінець змагу між ними на неозначений час. СССР розраховував, згідно з вченням Маркса, що західний ,,капіталістичний'' лад завалиться під тиском внутрішних суперечностей, а на заході думали,

хоч не завжди голосно висловлювалися, що некомпетентність господарювання СССР мусить довести до його сумного кінця. І так сталося з совєтською державою. З господарської катастрофи почалося, а вона звільнила могутні духовні сили, а між ними найсильніші — бажання волі, свободи, незалежности поневолених народів. Революції, приходиться пригадати тривіяльну фразу, мають свої права. Ті, що їх спричинюють, не можуть передбачити, а тим більше впливати на їх напрям, і часто самі падуть їх жертвами. Не всі це розуміють, і не всі однаково інтерпретують сьогоднішній стан міжнародних відносин та ролі в них Сходу Европи.

Слідкуючи за інформаціями й коментарями світових медій, не тяжко зауважити, що Україна та її майбутність стали одною з найбільш актуальних і контроверсійних питань нинішнього часу. Люди турбуються: бути Україні чи не бути? Що краще: попередній стан з усіма його злими прикметами, але стабільність, чи, на його місце, свобідні республіки? Якщо республіки, то питаються, чи вони можуть втриматися економічно, чи почнуть воювати за скибки спірних територій? Яке місце України? Що вона собою представляє? Питання ці стали предметом дискусій, часом загорілих та пристрасних.

Між тими, що є за стабільністю, — це, в першу чергу, залишки великої, неефективної і скомпромітованої совєтської бюрократії, на чолі з Горбачовим. Очевидно, вони борються не за ідеї, не такі чи інші форми державного правління, але стали в обороні своїх посад і привілеїв. Вони за всяку ціну змагають зберегти якунебудь форму союзу як держави. Виглядає, що їм не так уже залежить на змісті умови, як на формальности її підписання. Оця формальність запевнить їм негайну допомогу Заходу, вважають вони, а з договором, як закріплять свою владу, впораються, як, зрештою, нераз у минулому, просто не притримуючись його. Їхня метода переконування — ширити страх. Не буде союзу — катастрофи впадуть на Україну. Україна не спроможна себе втримати, стане ізольованою країною, її може навістити голод, промисловість без союзних сирівців зупиниться, а меншини України, невдоволені таким станом, вимагатимуть прилучення їх до іншої держави — якої? — очевидно, великої Росії. Грозять інтервенціями, можливою громадянською війною та іншими катастрофами.

Все це станеться, якщо Україна ,,добровільно'' не підпише союзного договору, для якого вже придумали назву: Союз Суверенних Держав.

Деякі західні політики також не перестають говорити про стабільність у Східній Европі. Говорячи про Україну, вони висувають низку застережень і вимог, жадають неокреслених ґарантій. Між ними квестіонують присутність на українських землях ядерної зброї, намір уряду створити 400-тисячну армію, вимагають ґарантій прав меншин,

говорять про ненарушимість Україною теперішніх границь, турбуються, що молода держава муситиме платити за нафту твердою валютою, та питанням, чи Україна зможе ґарантувати сплату боргів б. Совєтського Союзу, бодай якусь його частину. Тяжко зрозуміти, чому такі питання висуваються тільки відносно України? По довголітніх досвідах з СССР, ці самі застереження можна б скерувати до ,,оновленого'' Совєтського Союзу, якщо такий буде. В цьому випадку вони були б обосновані на діях 74-річної совєтської практики. Наразі це не стається. Чому? Ідеологічні мотиви? Тяжко вгадати й повірити. Хіба ж ніде так багато не говориться про права людини та права народів, про свободу й демократію, як на Заході. Наїзд на Кувейт коаліції під омофором ООН, а в дійсності під проводом ЗСА, тяжко скарала Ірак та силою привернула Кувейтові незалежність.

Царська Росія і її наслідник СССР мають за собою багатий рекорд провин і злочинів, а між ними штучно викликаний голод, архіпелаґ ґулаґ та мільйони жорстоко замучених і замордованих.

Тому, власне, звідки таке довір'я до тих, які пробують відновити перестарілу зловісну імперію (R. Regan — evil empire). Яку нову запоруку вони дають, що будуть шанувати постанови міжнародних договорів, яких оця імперія ніколи не дотримувала. Саме цей ,,звичай'', як завважив один з журналістів, помагав їй розростися. Здається, що тяжко знайти в минулому суспільство, яке стільки і так довго оббріхувало б себе, свій нарід та весь світ.

Не треба знавця, щоб ствердив, що арґументи відносно визнання України як самостійної держави натягані й непереконливі. Дотепер не було звичаю у міжнародних відносинах, щоб перед визнанням держави державою ставилися передумови та вимагалися ґарантії. Крім цього, сама обсервація дотеперішніх подій в Україні може дати задовільну відповідь на застереження західного політичного світу.

Представники України неодноразово заявляли, що вони не хочуть на своїх землях ядерної зброї, готові прилучитися до договору про ограничення чи знищення її, але рівночасно не бачать причини, чому мали б передати її Росії.

Україна годиться заплатити свою пайку закордонних боргів, але перед тим хоче довідатися скільки.

1 листопада 1991 р. Верховна Рада України ухвалила закон про збереження прав меншин на Україні. На території України не постала жодна організація, яка виступала б проти якогось іншого народу, як наприклад, ,,Пам'ять'' в Росії. Вдержить себе сама Україна? Навіть чужі спеціялісти стверджують, що так. Прийдеться платити твердою валютою за нафту, але також і ті, що купуватимуть українські товари, не братимуть, як це було донедавна, за безцін, а розраховуватимуться теж твердими грішми.

Відносно армії. Кожна держава має свої оборонні сили. На території України стаціонує тепер півторамільйонова армія б. Совєтського Союзу, в якій служить значна частина громадян України. Треба сподіватися, що договори з іншими республіками, а особливо з Росією, розв'яжуть ці проблеми. Пропонована українська армія, в порівнянні з арміями інших народів, не перевищує пересічного відсотка населення. Крім цього, число 400 тисяч не остаточне і, беручи до уваги оборонні потреби України, воно, правдоподібно, буде зменшене.

Дипломатичне визнання України вирішить кожна держава, згідно з її інтересами й потребами. Голова Верховної Ради, Л. Кравчук, побуваючи в вересні 1991 р. в Канаді й ЗСА, неодноразово підкреслював, що він не приїхав просити визнання чи допомоги. Якщо мова була про економіку, він вказував на те, що, наприклад, відповідна інвестиція в сільське господарство України принесе відносно скоро задовільні доходи.

Знаємо, що рівень життя в Україні незадовільний. Годі собі уявити, що він ще погіршиться, навіть якщо ,,могутні цього світу'' не визнають державного статусу України.

В неділю 1 грудня в Україні референдум за підтвердження проголошення 24 серпня незалежности України. Сподіваємося, що інші держави, керуючись прагматичними вимогами політики, визнають Україну. Чим скоріше, тим краще.

20 листопада 1991 р.

Референдум пройшов! Народ великою більшістю затвердив державну самостійність України та вибрав свого президента. По довголітній неволі, по насильній русифікації, по фізичних нищеннях та деморалізуючим страхом терору народ відносно в короткому часі потрапив отрястись з намулу довголітньої неволі та почати відбудову країни, зруйнованої наїзниками та своїми вислужниками перед чужими. Ми радіємо, зокрема ті, що в різних часах, часом в різних уніформах, в різних обставинах боролися за волю України, що жертви крови й життя наших попередників та друзів по зброї не пішли намарне. Земля наша прийняла їх жертву й на ній вже виростають квіти свободи й волі.

2 грудня 1991 р.

Іван Кедрин

У ПОШУКАХ АКТУАЛЬНОЇ ТЕМИ

Писати статтю до журналу-квартальника — великий клопіт для автора. Бо читач не хоче міркувань теоретичної натури, читач хоче коментаря на якусь актуальну тему. А в тім, як можна писати щось

актуального, коли в наших часах актуальне сьогодні — завтра вже перестаріле. У другій половині листопада заприсяжено у будинку американської Центральної Розвідчої Аґенції, недалеко Вашінґтону, Д.К., її нового директора Роберта Ґейтса. У своїй промові він кепкував собі, що президент Буш зголосив його кандидатуру Конґресові на затвердження 6 тижнів тому і в міжчасі, поки його затвердили, встигла розлетітися совєтська імперія. І ніяка найбільш досвідчена розвідка не могла передбачити того хаосу, який настав в отій імперії. До речі: під час переслухування Ґейтса американськими конґресменами й сенаторами — закидали американській військовій розвідці, що вона не перестерегла уряд у Вашінґтоні, що диктатор Іраку Саддам Гуссейн приготовляє збройний наїзд на Кувейт, — і той наїзд був великою несподіванкою для всього світу. Зате тепер вийшло наверх, що президент Буш покликавшись на авторитетні відомості з Москви, перестеріг був Михаїла Ґорбачова, що приготовляється у Москві ,,путч'' сталіністів, на два тижні перед отим путчем. Ґорбачов не повірив, поїхав собі на відпустку на Крим і щойно там переконався , що Америка має добру розвідку. До речі — Джордж Буш має у своїй кар'єрі так само головування в отцій Центральній Розвідчій Аґенції, яка виконує поза межами Америки ту функцію яку F.B.I. — Федеральна Аґенція Безпеки — виконує на терені ЗСА.

Передбачування подій — це не є чародійство. Можна до деякої міри передбачати логіку подій у, так мовити, нормальних спокійних часах. Не можна зробити цього у часах революційних перемін. Останнє десятиріччя — це один ланцюг революційних несподіванок. Розпочалося від Польщі, від ніби то невинного постання робітничої організації ,,Солідарність''. Сім років тривала затяжна, але безкровна боротьба ,,Солідарности'' проти тамошнього комуністичного режиму. Сьогодні вже у самій Польщі не згадують подробиць тієї боротьби, бо, крім Польщі, п'ять інших комуністичних сателітів Москви усамостійнилися й здемократизувалися. Впав Берлінський мур. Поділена у Потсдамському договорі з 1945-го року Німеччина — з'єдинилася, як могутня 90-тимільйонова найбільша і найбагатша в Европі країна. За те, що Михаїл Ґорбачов не наслідував Сергія Хрущова, який танками здавив був повстання на Мадярщині, ані Леоніда Брежнєва, який вмаршом військ Варшавського пакту не допустив Александра Дубчека, щоби переводити реформи ,,людського обличчя'' у Чехо-Словаччині — Михаїл Ґорбачов дістав мирову нагороду Нобеля. Але сумнівно, чи дістав би її тепер, коли той сам Ґорбачов спротивився усамостійненню й демократизації Литви, Латвії й Естонії та після них інших складових частин СССР — включно з Україною.

Ми переживаємо тепер час перетворювання нової конфіґурації сил в Европі і широкому світі. Розлетівся згаданий так званий Варшавський

пакт — військовий бльок СССР і його сателітів, — катастрофічна економічна криза в імперії звела її повагу до нуля, зникла загроза ,,угроблення'' Совєтським Союзом вільного світу і залишилася ще тільки фірма СССР, але не відомо, чи це реальна вартість чи фікція і що саме означає теперішній Союз Суверенних Республік — бо така його офіційна назва. На адресу президента Джорджа Буша і його державного секретаря Джеймса Бейкера падуть щораз частіші й голосніші закиди американських політичних коментаторів, що вони все ще вірні анахронічній концепції великого господарського обшитру і все ще вбачають мирну тривкість в існуванні великих держав з їхніми панівними ,,центрами''. Президент Буш довіряє Ґорбачову, бо той закінчив період холодної війни і найкраще строжить могутній совєтській арсенал атомової зброї. Буш боїться, щоби той арсенал не дістався в менш надійні руки. Але поярмлені народи не думають категоріями мешканця Білого Дому у Вашінґтоні, — вони прагнуть волі і не хочуть бути колонією Москви, яка ті народи і їх країни експлуатує економічно. Цей процес є саме на ходу. На ходу йде трансформація Заходу Европи. Ніхто ще нині не знає, до чого доведуть заходи Европейської Економічної Спільноти, щоби перетворити той могутній економічний бльок на політичну одиницю.

Америка й Англія протиставляться цьому, але Франція і Німеччина проводять в діло ту ідею і мають за собою більшість европейських країн. Імперіялістична війна, яку Сербія повела проти Хорватії і Словенії, скомпромітувала ввесь західній демократичний світ, який допустив до тієї трагедії. Вона ще не закінчена і теж невідомо, коли і як закінчиться. Так само на Близькому Сході настав хаос. Мирова конференція, яку зорганізував Буш і його державний секретар Бейкер, покищо обмежується до обміну заявами й спорадичними актами терору. Великий знак запиту висить над сухопутнім Китаєм, який все ще зберігає марксизм і режим поліційного терору. Як довго?!

Ми, українці, можемо сказати: нас усе це не дуже цікавить, нас цікавить доля України. Це окрема величезна замотана проблема. Складається на неї все ще незакінчений процес національного-політичного усвідомлення, все ще незавершена українізація всіх ступнів шкільництва, брак фондів на все — на направу страшенне порепаних і подіравлених шляхів, на зберігання у пристойному стані музеїв та всіх інших пам'яток культри, загальна економічна криза на всьому терені колишнього СССР та зокрема в Україні. Не тільки у Москві люди вистоюють годинами на вулицях у чергах перед порожніми крамницями, але і в містах України. Журба за хліб насущий сплітається з політичною боротьбою за свободу. Історичний досвід України диктує їй вихопитися з-під верховодства московського центру, який денаціоналізував, економічно експлуатував та викривлював душі поневолених

людей. Водночас не можна не рахуватися з фактом, що Україна не є на сто відсотків самовистачальна, бо бракує їй багато сирівців, з яких найважливіша — нафта і вироби з неї. Ми тут, в Америці чи Канаді, не всилі уявити собі, з якими труднощами мусять боротися діячі на керівних становищах у містах в Україні та у самому Києві. Наші тутешні гурра-патріоти не знають, або знають і промовчують факт, що у численних сільських і обласних Радах таки самі українські люди вибрали в останніх виборах комуністів і вважають, що це все в порядку. Автор цих рядків знає з авторизованого джерела, що українська політична верхівка не дуже квапиться дбати за чимшвидше визнання української державної самостійности, бо нема грошей не то на купно репрезентаційних будинків на амбасади української держави, а на винайм помешкань у столицях Заходу.

Проблематики України — це не тільки дилема: самостійність чи дальший колоніялізм в будь-якій формі. Таке ставлення справи — примітивізм. На першому місці проблематика України все ще стоїть процес формування свіжої нації, настільки свідомої, щоби вона одностайно була готова за свою державну самостійність боротися — не тільки фразами, гаслами, маніфестаціями, резолюціями і демонстраціями, але й жертвою крови. Не вільно нам забувати трагічної лекції, яку ми дістали в рр. 1917-20: була держава, мала свій парлямент, свій уряд, вибрала свого президента, мала свою валюту і свою Дієву Армію, — провалилася тому, **що не було народу.** Була територія, була влада, не було третього необхідного компонента держави — національно-державно зрілого і свідомого народу. Було багато геройства, але не стало війська, щоби його вислати проти наступу з півночі армії Муравйова та від сходу Антонова-Овсієнка. На папері було три мільйони зукраїнізованих вояків, а проти 8.000-го війська Муравйова під Крути можна було вислати тільки Студентський курінь, два курені Юнацької школи й один броневик — несповна четвертину того, що мав ворог.

Тому автор цих рядків, який в роках 1917-20 перебував на Наддніпрянській Україні, не дуже жахається, коли тепер нема ще всіх атрибутів української державности і коли на Україні все перебуває буквально 1.200.000 совєтського — різнонаціонального війська.

Ці рядки писані ще перед 1-им грудня 1991 року, бо годі було припинювати появу журналу. Всі українські люди в діяспорі з найбільшим зацікавленням і хвилюванням очікували висліду референдуму в Україні та одночасно вибору першого, народом обраного, президента. Із близько десяти кандидатів найповажнішими були три — Леонід Кравчук, Вячеслав Чорновіл і Левко Лук'яненко. Перший із них — голова Верховної Ради України, зручний політик, який перейшов політичну школу, як колишній довголітній член Компартії і член

Верховного Совєта у Москві й Києві. Чорновіл і Лук'яненко — колишні українські дисиденти, які карались у ґулаґах. Кожний із них — люди вище пересічні. Когонебудь із них виберуть — треба його підтримати і льояльно шанувати як голову рідної держави. Авторові цих рядків робив дехто з земляків докори, що він похвально висловлювався про перебування в Америці, зокрема в Нью-Йорку, Леоніда Кравчука. На мій підхід вплинула не тільки та обставина, що я особисто познайомився з ним і довго з ним розмовляв та дізнався про різні подробиці його перебування в Оттаві, Вашінґтоні, Чікаґо, Бостоні й Нью-Йорку. Признаюся, що я не можу дотепер позбутися недовір'я до українських діячів культури на керівних державних становищах. Чехи мали і мають щастя: їхній професор Тома Масарик був великим мужем, до речі — приятелем українців, і теперішній драматург Гавель виявився теж добрим на свому становищі. Але визначний український драматург Володимир Винниченко, автор Першого Універсалу і перший прем'єр уряду УНР видавав і редаґував на еміґрації у Відні, зараз після катастрофи визвольних змагань, комуністичний тижневик ,,Нова Доба'', а перший президент України, найбільший історик Михайло Грушевський, постійний голова Української Центральної Ради, спричинив розігнання Центральної Ради німцями, бо ввів у Центральній Раді політику суперечну букві і духові Берестейського миру, завдяки якому Україна дістала військову поміч від Німеччини й Австро-Угорщини. І той же перший президент України, найбільший український історик, на еміґрації у Відні тримався тільки вузького гурту членів Української Соціял-Революційної партії, заснував Соціологічний Інститут з видавництвом під гаслом ,,Борітеся — поборете'' та врешті виїхав в Україну, на територію, окуповану ворогом. Його виправдують, що поїхав туди продовжувати писати свою епохальну ,,Історію Руси-України''. Але ж він повинен був знати, що йому большевики не дозволять порпатися в архівах і писати про добу Івана Мазепи так, як він хотів би, — а його Історія України доведена тільки до кінця 17-го сторіччя. Тому не слід дивуватися, що я, ставлючися з найбільшою пошаною і симпатією до діячів української культури, які потерпіли за своє українство й опозиційне становище до комвлади, карались у ґулаґах, — не вбачаю у заслугах для культури і у доказах патріотизму доказу, що такі діячі кваліфіковані керувати державою. Та ще й у таких складних і страшних обставинах, як тепер.

1-ий грудень 1991 року — важливий етап на шляху України до свого визволення. Але тільки етап, тільки одна дата з поважними рішеннями у тому дні. Михаїл Ґорбачов бореться за збереження СССР в будь-якій формі, бо він не має території. Коли би ще два роки тому Ґорбачов був погодився на концепцію колишнього дорадника президента Джіммі Картера, Збіґнєва Бжезінського, щоби перетворити Совєтський Союз

у конфедерацію самостійних держав на зразок британського Коммонвелту — то це було можливе. Сьогодні бажання повної самостійности в українців чи грузинів занадто глибоке і рішуче. Тому треба сподіватися спротиву заходам Москви таки прихилили Україну до якогось правоДержавного зв'язку з московським ,,центром''. Як же писати далі на цю тему, коли воно у замряченій майбутньості?!

Олена Губіна

ІСТОРІЯ ДАЛА УКРАЇНІ ШАНС

Олена Губіна — завідуюча відділом політичних проблем і парляментарна кореспондентка газети ,,Молодь України'' в Києві

Ще задовго до 1-го грудня ідея незалежности стала домінуючою на Україні. Соціологи засвідчували: під час опитувань у жовтні 68,5 відсотка голосів схилялося на її користь, наприкінці листопада такий відсоток поминув цифру 80. З'явився навіть жарт: ніхто не хоче жити в Союзі, всі — лише ,,за кордоном''.

Зовсім недавно такий одностайний потяг до державности міг декому видатися дивним. Українська провінція, обплутана нестатками, і село, яке на колективну працю виходило лише з ідеологічних міркувань, а результатів одноосібної соромилося, вбачаючи в них мало не зраду ,,соціялістичним ідеалам'', традиційно віддавали свою прихильність ,,батькові Горбачову''. Чому ж зараз, узята в економічну і політичну облогу своїми ,,старими братами'' і ,,ув'язненими'' соціялістичного табору, вона переконано зробила вибір на користь самостійности? Ще й досі здається, що це рішення викликало шок серед республік ,,Союзу Суверенних Держав'' і ускладнило для них підписання Союзного договору.

Що означає ,,вийти із Союзу''? Парлямент України ще півтора місяця тому спробував відповісти на це питання. Допоки ми не відрізнялися радикальністю реформ і прийняттям таких рішень, які були б цілком однозначними і дійовими. Землю на Україні ніби й не продають — на догоду консерваторам, але фармерські господарства всетаки утворюють — як данина ,,новим часам''. Валюту до союзного бюджету нібито вже давно не переказуємо, а водночас українські підприємства валютні рахунки мають лише у Москві. Навіть кандидатів у Президенти республіки дозволили висувати необмежено, аби лиш набрали 100 тисяч підписів на підтримку. Більше того: Акт на підтримку незалежности України прийняли усім парляментом і ... вирішили піти ще на всенародне затвердження.

Одне слово, оскільки провідні політичні лідери республіки практично в повному складі вирішили висунутися в Президенти, стало ясно: боючись втратити виборців, вони не вимагатимуть проведення радикальних рішень до 1 грудня. ,,Хлопчиком для побиття'' став прем'єр-міністер України Вітольд Фокін, який в епоху політичного жонґлювання повинен був хоч якось втримати від катастрофи економіку руспубліки. Вона ж конала прямо на очах, потрапивши до масованої бльокади республіки колишнього Союзу. Отже, в певний момент здавалося: наш парлямент за те, щоб ми вийшли з Союзу, але так, щоб Союз цього не помітив.

Колишній центр Союзу нині перемістився до Росії. У жовтні шахтарі Донбасу отримують з Росії мізерну кількість лісу для кріплень. Напередодні зими зупиняються шахти. Велика частина аеропортів України змушена працювати неритмічно, бо бракує пального, яке не прийшло з Росії. Локомотивобудівельники Луганщини у розпачі: вони не можуть отримати потрібні деталі, початковий процес виготовлення яких розпочинався в Казахстані, продовжувався у Росії, а відтак у Білорусі. Тому звичайні горизонтальні зв'язки між республіками не спрацьовують. Автомібльний концерн ,,АвтоЗАЗ'' на 85 відсотків зав'язаний на постачальників із колишнього Союзу.

Голова постійної парляментської Комісії Володимир Пилипчук пояснює ситуацію просто: економічні зв'язки рвуться не на політичному і національному підґрунті, а через те, що не ,,працює'' помираючий карбованець. Коли підприємствам пропонується бартер, вони швидко погоджуються на співпрацю. Хоча деякі цілком знахабніли: метер труб пропонують міняти на метер ковбаси.

Під час переговорів у Москві Україні вперше виставляють рахунок: мовляв, якщо ви не підете на підписання Договору про економічне співробітництво, розраховуватиметесь з Росією в валюті. Це обіцяє Україні дефіцит у 12 млрд. долярів. Парлямент України погоджується на парафування Договору. І думається, причини тут скоріш внутрішні: мовляв, пішли назустріч тим майбутнім виборцям, які цього хотіли, а тих, хто був проти, запевнимо той Договір довгого життя не матиме.

На Україну пішла нафта і газ, ліс із Росії. Однак ми вже не дуже довіряємо східнім партнерам і почали торувати стежку до нафтоносного Близького Сходу. Минуло фактично два тижні після підписання Україною Договору і стало ясно, що ми не збираємося виконувати його кабальні умови. Всупереч Договору домовляємося з Канадою про виготовлення українських грошей. Власне, його пунктів не збиралися дотримуватися й інші. Росія заявила про лібералізацію цін — не погоджуючи це із своїми партнерами. На Україні зникло вершкове масло і залишки тих товарів, які ледь прикрашали вітрини крамниць. Ми жартома почали називати харчі узагальнюючим словом ,,їжа''.

,,Їжу'' в міста припинили постачати колгоспи — з економічних міркувань, бо від карбованця уже залишилося буквально кілька копійок, а також з політичних — як певної ґарантії своєї значимости, а також існування у найближчий час. Тому виник своєрідний рубіж: нам аби зиму пережити, а там уклонимося фермеру-одноосібнику. Головне, аби лиш парлямент прийняв відповідний закон.

Парлямент, готуючись до тривалої перерви напередодні референдуму і виборів Президента, почав приймати пакет невідкладних законів. Комісія Верховної Ради України з питань економічної реформи і Кабінет Міністрів республіки, відкинувши постійні сварки, спільно готують концепцію приватизації і роздержавлення. Концепція піддається ретельному обговоренню в парляменті, хоча за його межами давно вже здійснюється сам процес і часто-густо в підприємства вкладають приховані компартійні гроші. Верховна Рада приймає Закон про громадянство України, додавши у нього поправку про можливість подвійного громадянства. До дії стають закони про республіканську Ґвардію України, про прикордонні війська, про кордони України.

Водночас шестеро парляментарів беруть участь у передвиборному президентському марафоні. Найбільш можливий переможець — Голова Верховної Ради України Леонід Кравчук. Партапаратник із 30-річним стажем, він став помітною фіґурою після політичних теле-дискусій з Рухом. Минуло два роки, і це зовсім інша людина. З компартії вийшов у дні серпневого путчу, після того — сприяв припиненню її діяльности на Україні. Демократи найчастіше можуть знайти з ним спільну мову, хоча при цьому не забувають коментувати, що не дуже довіряють йому, враховуючи його комуністичне минуле. Із тих, хто перехитрить сам себе. Кілька років тому виступав російською мовою, не маючи ніякого акценту, сьогодні говорить нею так, що вона для нього — іноземна.

Головний суперник Кравчука у виборах — голова Львівської облради Вячеслав Чорновіл. На зустрічах з виборцями підкреслював, що Кравчук перехопив його гасла, під якими він виступав 30 років. Тому закликав усіх голосувати не за передвиборчими програмами кандидатів, а за особистості.

Серед інших кандидатів — академік Ігор Юхновський, який полонить своєю мудрістю та інтеліґенцією, доктор наук Володимир Гриньов, котрий протягом півтора року в парляменті налагоджує взаємини України з Росією, голова Української Республіканської Партії Левко Лук'яненко, який має 27 років тюремного стажу і водночас вражає своєю добротою і толерантністю. Всі кандидати на перше місце у передвиборчих програмах поставили незалежність України.

За два тижні до референдуму — ще одна спроба зробити Україну ,,слухняною'' під час підписання республіками колишнього СССР Меморандуму про взаємозрозуміння в питанні виплати зовнішнього

боргу. Про свою позицію Україна повідомила вже давно: ми погоджуємося сплатити свою частку, але повинні точно знати, скільки саме і кому ми винні. Таку інформацію ми намагаємося отримати вже протягом тривалого часу, але натомість маємо цілком розпливчасту відповідь. Такою ж вона є і щодо наших зарубіжних активів, комерційних кредитів, які брали різноманітні союзні міністерства і відомства. Переговори республік з представниками країн — ,,сімки'' повинні були спонукати до дії: ,,сімка'' погоджувалася надати нам кредити, якщо ми розберемося із сплатою старих. Республіки Середньої Азії призналися чесно: задля нових кредитів вони ладні підписати будь-що. Україна будь-що підписувати не зголосилася. Меморандум ,,допоміг'' би Україні позбутися на тривалий час власної банківської і фінансової системи. Тобто, ледь проголосивши незалежність, ми мали б одразу власноруч її перекреслити. Здається, у ті дні на економічні взаємини з республіками колишнього СССР дещо інакше подивився і прем'єр Фокін. Ще недавно, підтримуючи Договір про економічне співробітництво, він заявив, що коли парлямент України його не ратифікує, то змушений буде поставити питання про своє перебування на посаді голови уряду. Опинившись черговий раз під пресинґом з боку Росії, він не намагався відступати. За останній час це був чи не перший серйозний урок непоступливости України.

Тому так трапилося, що найкращими аґітаторами за незалежність України стали три особи: Горбачов, Єльцин і Буш. Горбачов відверто заявив у своїх інтерв'ю: хіба зможе Союз проіснувати без України? Єльцин пішов навіть далі: на його думку, Росія не зможе підписати новий Союзний договір, якщо під ним не буде підпису України. У розпачі Горбачов каже напередодні референдуму: він розуміє, що позитивний результат не означатиме вихід України із Союзу. Україні пощастило уникнути політичної дестабілізації. Хоч є чимало нарікань серед російськомовного населення щодо запровадження державности української мови, самі вони не відчувають мовних утисків. На Україні не закриваються російські школи, газети тощо. Втім насильницькою українізацією лякають — особливо у Криму. Ставши 1954 року територією України, він не забув про недавнє ,,російське минуле''. Російська національність і справді переважає серед його мешканців-переселенців, тому напередодні референдуму прогнозували, що Крим проголосує проти незалежности України і вимагатиме приєднання до Союзу. Адже попередні опитування не настроювали на оптимістичний лад.

Республіканська преса повідомила: президент Горбачов мав телефонну розмову з президентом Бушем, щоб той якимсь чином зупинив прагнення України до державности. Президент Грузії Гамсахурдія закликав грузинів, які проживають на території України,

проголосувати за незалежність України.

І ось 2 грудня, відомі попередні результати референдуму. Найперші надходять з кораблів Чорноморської флотилії: 93 відсотки виборців, які працюють на ній, висловилися за незалежну Україну. Понад дві третини кримчан прийшли на виборчі дільниці і 54,2 відсотка з них підтримала незалежність України. Інша південна область — Херсонська, зрусифікована протягом останніх десятиліть: 90,13 відсотка за незалежність України. Такої цифри не сподівалися навіть найбльші оптимісти. Ще вищі результати у Черкаській та Чернігівській областях: відповідно 96,03 і 93,74 відсотка. На Західній Україні окремі села стопроцентово висловлювалися за незалежність. Київ дав 92,87 відсотка. Проти незалежности України не проголосувала жодна її адміністративно-територіяльна одиниця.

Ми прийшли до незалежности мирно і демократично. Обрали свого першого Президента — Леоніда Кравчука. Астрологи пророкують, що він буде миротворцем і вбереже Україну від війни, катастроф і криз. За їх словами, незалежна Україна досягне процвітання й добробуту.

Але то, напевно, не прийде завтра. Завтра нас чекають труднощі, ми знаємо про них. Яким же чином їх поминути, вирватись із безладдя й економічної прірви? Мабуть, вигадувати нового шляху нам не слід, він знайдений уже давно: приватна власність і конкуренція власности. На Україні вже існують кілька програм виходу з економічної кризи — і урядова, і програма народного депутата Володимира Пилипчука, яку схвалили навіть вчені в Гарварді. Можливо, нині просто прийшов час діяти.

Незабаром мають відбутися треті Великі Збори Народного Руху України. Треба поновлювати програму, адже основні віхи — незалежність України — вже досягнуті. Поновлювати програми доведеться практично всім політичним партіям на Україні, можливо, за виключенням однієї! — Соціялістичної партії України. Зареєстрована в листопаді, вона стала фактично наступницею компартії України і нараховує нині близько 60 тисяч членів. Покищо на політичній арені вона залишається непомітною, хоча є найбільшою на Україні. Слідом іде Республіканська партія — у ній 10 тисяч чоловік. Соціялісти поки що ,,в повітрі'', але переконані, що незабаром прийдуть до влади. Робітники України втомляться від нестатків і стануть під наші прапори. Однак, віриться в політичні ігри нам хотітиме гратися все менше.

Але нині в Україні свято. Вдруге за 337 років після Переяславської Ради історія дарує нам шанс. Шанс бути вільними — однозначно і, хочеться вірити, назавжди. Ми скористалися цим шансом.

Василь Федорович

УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКІ ВЗАЄМИНИ ЗА ОСТАННІХ СТО РОКІВ

Приблизно до кінця 19 ст. політичні кола царської Росії відносно мало цікавилися українським питанням. Вони трактували український рух, як прагнення малої горстки інтеліґентів-українофілів відновити народне життя на Україні в межах культурної автономії. Та опінія радикально змінилася після виборів до першого російського парляменту — Державної Думи в 1906 р. Користаючи з прав, що їх давав царський маніфест з жовтня 1905 р., українці вибрали до першої Думи понад 50 депутатів. Вони створили свій окремий парляментарний клюб і там же в Думі видвигати домагання признати Україні широку політичну автономію.

Від того часу українська проблема не сходила з денного порядку політичного життя Росії. З ,,думської'' трибуни представники різних політичних партій манiфестували своє відношення до українства. З Думи дискусії перенеслися на сторінки преси.

Російське суспільство і влада, як правило, ставилися неґативно до українського ,,сепаратизму''. В 1910 р. Столипін[1] розіслав до губерніяльних властей обіжник, в якому кваліфікував український рух як ,,інородческий'', і до прихильників того руху казав стосувати закони про ,,інородців''. В слід за тим уряд видав цілий ряд репресивних розпоряджень проти українців.

Правда, деякі ліві кола підносили протест проти тих антиукраїнських декретів, але одночасно впливові ліберальні середовища з задоволенням привітали такі рішучі заходи царського уряду. Провідник кадетів[2] в Думі — Маклаков безцеремонно закинув українським депутатам, що це німці створили український сепаратистичний рух і що вони його попирають морально й фінансово. Відомий ідеолог російського лібералізму Струве[3], аналізуючи програму й цілі українського руху, звертав увагу на те, що здійснення прагнень українських сепаратистів, тобто відірвання від Росії, може мати катастрофічні наслідки для імперії. Тому звертався до уряду з закликом поборювати послідовно і безоглядно всі прояви українства.

Того ставлення до українського руху не могли чи не хотіли, з різних причин, зневтралізувати дещо прихильніше наставлені ліві угрупування. По-перше, не всі ліві кола ставилися однаково прихильно до українців

і їх змагань. Так, нпр., соціял-демократи, керуючись доктриною Маркса, рішуче відкидали автономні вимоги українців, як суперечні з марксистською теорією про економічну концентрацію, й тому стояли на становищі безоглядної політичної централізації. По-друге, навіть ті ліві гурпи, що не погоджувалися з протиукраїнськими репресіями, робили це тому, що були в опозиції до царського уряду, а не тому, що мали якісь симпатії до українських домагань. Це можна було завважити в першу чергу в ділянці кооперації. В 1910 р. кооперативний рух на Україні розрісся до поважних розмірів: крім кількох тисяч кооператив, постали губерніяльні кооперативні союзи, а в Києві приступлено до організації Центрального Українського Банку, що мав стати фінансовим центром української кооперації. На те відразу зареаґували провідники російської кооперації й розпочали завзяту боротьбу проти нечуваного ,,шовінізму'' українських кооператив, які не хотіли визнати Московського Народного Банку за централю української кооперації, а створили окремий центр в Києві.

Одночасно реакційна російська преса (нпр. ,,Земщина'', ,,Русская Реч'', ,,Голос Руси'', ,,Києв'', ,,День'', ,,Русской Голос'', ,,Новое Время'') з нечуваною лютістю і брехливими наклепами накинулись на українців. Всім свідомим українцям причеплено п'ятно ,,мазепинців'', які ,,за австрійські срібняки ширять ворожнечу і готують зраду з наміром відірвати Україну від Росії'' (,,Земщина''). Вся преса майже в унісон повторювала твердження кадетів, що українство — це рух, видуманий німцями, фінансований Берліном і діє за німецькими вказівками. Не було між ними тільки однакового погляду на остаточну мету українців. Одні твердили, що ,,мазепинці'' змагають до самостійної української держави, а інші були переконані, що вони хотять віддати Україну в ,,швабську неволю'', тобто створити на просторі від Карпат по Кавказ щось в роді держави під скриптом Габсбурґів.

В кожному разі, — твердить ,,Києв'', — українці чи пак ,,мазепинці'' — це виродки руської сім'ї, зрадники і запроданці, вони запеклі вороги Росії і хочуть на її руїнах збудувати самостійну Україну. В своїй злобі деякі часописи, як нпр., ,,Голос Руси'', зображують українців як їдовиту гадюку, що її хвіст лежить між Києвом, Волинню і Поділлям, а голова засіла глибоко в Габсбурзькій монархії. Це плямиста змія, на її шкурі сині і жовті плями — кольори самостійної України. Діяльність мазепинців — це явна зрада не тільки Росії, але й цілого слов'янства й тому російський уряд повинен виповісти їм безпощадну боротьбу. Той же ,,Голос Руси'' продовжує, що мазепинці дишуть ненавистю до всього, що російське, а особливо до російської мови. Вони видумали й накинули ,,малоросам'' окрему мову — жалюгідний жарґон з мішанини російських, польських, а навіть німецьких і латинських слів, жарґон сфабрикований при участи

,,спеціялістів австрійських гофратів''. До того, злобний проф. Грушевський створив для них ,,ідіотську'' граматику, як підставу української мови, якої малороси не розуміють. В ,,панів-українців'' багато зухвальства і підлоти, бо тільки ,,люди з юдиною совістю'' можуть займатися зрадницькою діяльністю і фабрикацією нових ,,революційних мов''. Та мазепинці не зупинилися тільки на мові. Вони постійно поширюють свої вимоги. З вибухом Першої світової війни вони висунули клич: ,,З заходу світло!''. Вони поставили все на одну карту в переконанні, що Вільгельм і Франц Йосиф принесуть їм визволення з російського ярма і незалежність.

Треба бути недогадливим, — пише ,,Киев'', — щоб не розуміти, звідки серед українців взялася така маса протиросійських ідей і кличів. Не обійшлося тут, очевидно, без жидів. Їх багато в українському таборі, а доказом того є незвичайно пристрасний агітаційний характер українського руху і фанатична ненависть до москвофілів. Жиди поступають обдумано, працюють в російських революційних партіях для своїх таємних цілей, не звертають уваги на антисемітизм, що так виразно виступає в цілому російському суспільстві. Вони якось засвоїли собі українські інтереси, і в останньому часі заповнити своїми ідеями шпальти всіх політичних газет. Між мазепинцями є велика кількість ,,горбоносих лицарів'', а одночасно українці вступають до жидівського ,,Бунду''. (,,День'').

В рядах українських угрупувань, крім жидів, є ще вірмени, поляки та інші людці з сумнівним минулим, які ніколи не жили на Україні, не знають української мови й не мають нічого спільного з українством. (,,Русская Реч'').

Вже зовсім безвідповідальну й абсурдну кампанію проти українців проводив Мілюков[4], редактор журналу ,,Новое Время''. Ось кілька зразків його ,,політичних міркувань'':

Українці — це група недоуків, які заперечують тисячолітню історію Росії й починають творити з малоросів окрему неросійську націю і якусь незрозумілу для них мову. Вони проклинають російську мову, культуру, державність, а Малоросію хочуть віддати під австрійську опіку. В своїй ненависті до росіян деякі українські фанатики радять своїм землякам женитися з жидівками, щоб змінити український тип і відрізнити його зовсім від російського.

Ще більше нісенітниць в журналі ,,Киев''. Говорячи про інформаційне бюро українського студенства, журнал завважує, що студенти, як це звичайно буває, не працюють самостійно, а керують ними ,,бородаті'' студенти, що зазнайомилися з українським рухом і працюють серед молоді для своєї користи. А вже аж смішно читати таку сенсаційну вістку ,,Киева'': В часі Шевченківських роковин в Києві відбулася маніфестація, якою керував жид, що їхав на парадному коні

по Хрещатику.

Тенденційність російської преси виявилася у зв'язку з т. зв. ,,лазаретним сепаратизмом''. В часі війни, коли з фронту прибували ранені вояки на лікування, в Київському шпиталі відкрився, заходом української громади, відділ для ранених вояків, при чому на дверах кімнат були написи українські, а не російські. Шовіністичний ,,Киев'' відразу накинувся з лайкою на шпитальну адміністрацію, яка дозволила на те, що до шпиталю проникли мазепинські ідеї і незабаром треба буде подбати про українські ліки, бо російські несприємливі для українців.

Правда, не вся преса так нахабно накидалась на українців. Деякі публіцисти робили це дипломатично, ,,в рукавичках'', вони відділяли українців від мазепинців. Українство було для них зрозуміле — це вияв стихійної любови до побутових установ України і бажання служити своїй вужчій батьківщині та своїм співвітчизникам. Вони не заперучували, що велика й духовно обдарована ,,малоросійська вітка російського народу'' внесла багато цінного в загальнолюдську культурну скарбницю. Тому не слід засуджувати українців, тим більше, що в душі кожного великороса звучать ,,хахлацькі струни''. Зрештою, росіяни переконані, що українці не мають наміру поривати з Росією, отже, цілість імперії не загрожена. Інша справа з мазепинцями. Це вже політичний феномен, що змагає до відірвання України від Росії, і його треба поборювати.

Ще задовго перед початком Першої світової війни московські чорносотенці лякали царський уряд українською небезпекою; вони твердили, що в часі війни щонайменше половина України знайдеться в орбіті українського націоналізму, що такий небезпечний для Росії. В результаті, в роках 1914 і 1915 уряд посилив репресії проти українців. Не зважаючи на все, український рух зростав і прибирав на силі.

З вибухом революції в березні 1917 р. українське питання стало ще більш актуальне. Для більшости росіян це була несподіванка. Це вже не була інтеліґентська вигадка, як твердив Струве, бо український рух охопив цілий народ. Російська демократія знайшлася в ситуації, що вимагала певної програми в українській справі: з упадком царату українство досягло таких розмірів, що його вже не можна було замкнути в рамках культурної автономії. Тимчасовий уряд князя Львова не міг тепер здійснити порад Струве — безпощадно поборювати змагання українців до самостійного життя. Тому в травні 1917 р. запропонував делеґації Української Центральної Ради свій автономний статут, згідно з яким український уряд мав обняти владу в губерніях — полтавській, чернігівській, київській і подільській, а інші губернії — тобто харківська, катеринославська і херсонська мали залишитися поза компетенцією українського уряду.

В тому автономному статуті показалися правдиві інтенції російського уряду в українській справі: Чорноморське побережжя, копальні вугілля і залізної руди та інших сировин, що віддавна були підставою російського промислу, мали залишитися при Росії, яка мала затримати своє домінуюче становище на сході Европи. Це означало, що Україна, залишаючись в державному зв'язку й економічній залежности від Росії, мусіла зрезиґнувати з господарського розвитку, бути приготованою на зниження матеріяльного добробуту й залишитися виключно аґрарною країною.

Нічого дивного, що Центральна Рада не прийняла того статуту. Колізія інтересів України і Росії зміцнила серед українців змагання до незалежности, а це в результаті довело до проголошення 4-го Універсалу 22 січня 1918 р.

Отже, спроба Тимчасового уряду розв'язати українське питання автономним статутом показала наявно, що т. зв. демократична Росія продовжувала політику царської імперії. Правда, цей новий імперіялізм виступив на політичну арену в новій демократічній закрасці і признавав українцям деякі концесії, напр., годився на введення української мови в народних школах. Але це не зміняло положення України, вона надалі залишилася джерелом господарської і політичної сили Росії.

Після повалення Тимчасового уряду в листопаді 1917 р., в Росії запанував диктаторський комуністичний режим. Большевицька окупація України поставила перед комуністичним урядом українську проблему в цілій повноті. Український народ всіми силами захищав свою батьківщину перед червоною навалою й це вимагало від большевицького уряду спеціяльної обережности в трактуванні української проблеми. Як зазначив один з провідних комуністичних діячів — Затонський[5], повстанський рух на Україні не припадково тривав довше, ніж деінде. В ньому був ідеалістичний підклад, що об'єднав всі елементи ворожі комунізмові. Тому теж партія мусіла присвятити українській справі окрему увагу. На З'їзді в 1925 р. большевики змінили свою тактику супроти України: вони для форми стали нібито поборювати російський шовінізм, що відмовляв українцям права на національний розвиток. Вирішено українізувати зрусифікований і чужий міський пролетаріят та цілий партійний апарат, щоб задовольнити культурні потреби українського народу.

На ділі, українізація, як це підкреслювали самі большевицькі діячі, ніколи не була метою комуністичного уряду, а тільки засобом для контакту з українськими масами, головно з селянством, бо без такого контакту партія не могла зреалізувати своїх плянів. Ціллю українізації було — втягнути широкі маси українського народу в орбіту комуністичних впливів. Тому пропаґатори українізації старалися плекати українську культуру, пролетарську за змістом, а українську по формі.

її використовували як пролетарське знаряддя, щоб таким чином затримати Україну при комуністичній Росії. Ціль українізації полягала ще в тому, щоб по вічні часи зафіксувати те підрядне становище України, до якого спровадила її царська влада. При тому російській культурі мало бути забезпечене провідне місце, російській мові, літературі й історії влада надала в школі значення обов'язкових предметів, тоді як українська мова й культура мали служити для ,,домашнього вжитку''.

Доля українізації відома. З наказу Сталіна, її безпардонно припинено. Наступила крута реакція і насильна русифікація всіх ділянок українського життя. Одчасно почався масовий наступ на українство, якому тепер, на місце давнішого мазепинства, причеплено п'ятно буржуазного націоналізму і петлюрівщини. В тих кривавих 1930-их роках нищено поголовно всю свідому українську інтеліґенцію — науковців, письменників і поетів, мистців, театральних артистів, не говорячи вже про колишніх вояків петлюрівської армії. Крім того, штучним голодом вигублено мільйони селян, що в тому часі були твердою опорою українства, бо міста були майже повністю зрусифіковані. На кого тільки спала тінь причетности до українського націоналізму, того безпощадно ліквідовано. Дійшло до того, що люди боялися признаватися до українства й говорити українською мовою. Про якусь політичну дію чи спротив не було й мови. Правда, деякі члени уряду в Харкові пробували зберегти бодай мінімальні символи української державности, але безуспішно. Чистка захопила також партійний апарат і багатьох комуністичних діячів (націонал-комуністів) усунено з праці, арештовано й заслано до концтаборів, а деякі, опинившись в безвихідному положенні, покінчили життя самогубством.

Заляканий народ мовчав і чекав...

Друга світова війна принесла Україні надію на краще. Народ сподівався, що після розвалу большевизму буде змога відбудувати незалежну державу. Але даремно. Той, що взявся розбити комуністичну імперію і збудувати ,,нову Европу'', поступив так, як Сталін; безпощадно винищував українців, а помагали йому в тому залишені большевиками комуністичні аґенти і провокатори, що палали ненавистю до всього українського.

Тому що війна протягалася надовго, Сталін, для рятування імперії, змобілізував усіх до боротьби з фашастами, запряг до того навіть російську православну церкву, обіцюючи їй давні права і привілеї.

Тоді теж, для задоволення українців, додано до військових відзначень ,,Орден Богдана Хмельницького'', а з військових з'єднань, що очищували Україну з гітлерівської армії та перейшли Румунію, Чехо-Словаччину, Мадярщину і Юґославію, створено чотири т. зв. Українські фронти. Під кінець війни Сталін признав, зглядно привернув, Україні

деякі суверенні права (забезпечені, зрештою, конституцією): відновлено міністерство військових справ з правом організувати власну армію та міністерство закордонних справ для утримування дипломатичних взаємин з іншими державами. Після війни, на вимогу Сталіна, Україна ввійшла як член-основник до Об'єднаних Націй.

Ті всі поступки давали підставу думати, що доля України зміниться на краще. Але до того не дійшло. Зараз після війни наступила кривава розправа з ,,буржуазним націоналізмом'', особливо в західніх областях України, вишукувано колишніх членів УПА і Дивізії та всяких гітлерівських коляборантів. Арешти, засуди, заслання до концтаборів були на денному порядку. ,,Забулося'' міністерство військових справ і окрема українська армія, Україна ,,добровільно'' зрезиґнувала з мінстерства закордонних справ і утримування дипломатичних взаємин з іншими державами, під приводом, що ці справи полагодять для України краще союзні міністерства. Залишилося тільки членство України в Об'єднаних Націях, де вона була тільки додатковим голосом для СРСР.

Коротка відлига після смерти Сталіна викликала в 1960-их роках культурне відродження, що позначилося головно в літературі й мистецтві. Політичної ділянки воно не захопило, бо забракло часу. Відлига несподівано скінчилася, а наступила реакційна доба Брежнєва враз із поворотом до сталінізму, переслідуванням всіх проявів національно-культурного життя й безоглядною русифікацією так, що українська мова майже зовсім зникла з адміністрації, шкільництва, а навіть з приватного життя. Сибірські табори заповнилися політичними в'язнями-дисидентами, які, не зважаючи на переслідування і смерть, до кінця змагалися за українську правду. Про дисидентів заговорив світ, Міжнародна Амнестія виєднала пільги для деяких в'язнів, а в кількох випадках навіть добилася їх звільнення і виїзду на захід до країн вільного світу.

Деякі зміни на краще принесла гласність і перебудова. Наступило нове відродження українського життя, тим разом, — як загально говорять, — ,,безсмертне'' або ,,вічне'' в противагу до ,,розстріляного'' відродження 1930-их років і ,,засланого'' з 1960-их років. Спершу якось несміливо, а потім щораз відважніше поети і письменники виступили на захист і пошану української мови, закликали плекати рідну пісню і культуру, зберігати пам'ятки минулого, шанувати історичні традиції, а дедалі стали вимагати від влади тих прав, що їх забезпечує конституція. Одначе, не приходило воно легко. Органи влади (КДБ, ,,чорноберетники'') робили всі можливі перешкоди й силою розганяли публічні мітинги й маніфестації, учасників побивали, арештували й віддавали під суд. Проте, всі ті заходи влади не помагали. Народ перестав боятися й українські патріоти продовжували своє діло.

Переломовим моментом була Чорнобильська катастрофа. Народові урвався терпець. Ті, що досі боялися тіні, випростували хребет і голосно заговорили про злочини московського уряду, зажадали вияснення та почали домагатися висвітлити ,,білі плями'' в українській історії. Треба подивляти, звідки так несподівано, після довгих років неволі і жорстокого терору, зродилося в народних масах таке глибоке патріотичне почування, де взялася така кількість синьо-жовтих прапорів і тризубів, що так спонтанно появилися на вулицях міст, головно в західньо-українських областях. На публічних місцях залунав відважно, здавалося, вже давно забутий український національний гимн, відродився культ стрілецьких могил, зорганізовано вперше з великим успіхом фестиваль української пісні в Чернівцях, влаштовано імпозантний т. зв. живий ланцюг між Києвом і Львовом як символ національної єдности України, в Запоріжжі відбулися величні Дні козацької слави. Ті всі прояви українства охопили всю Україну, а їх відгомін дійшов аж до Донбасу, де все ще покутують частково протиукраїнські настрої.

Від тієї етнографії і романтики тільки крок до політики. Вона показалася при перших виборах до Верховної Ради в Києві, коли то завдяки діяльности Руху вдалося вибрати демократичним способом поважне число національно свідомих депутатів, що творять в парляменті конструктивну опозицію. Телевізійні передачі нарад Верховної Ради показалися дуже корисними для поширення національної свідомости широких мас населення.

Законодавча діяльність Верховної Ради за відносно короткий час дуже багата, про що свідчить цілий ряд ухвалених законів. Для прикладу, кілька найзнаметніших: про державну мову, про суверенітет з липня 1990 р., про незалежність України з 24 серпня 1991 року, про цілісність української території і охорону кордонів, про українську армію, про валюту та багато інших актів, що недвозначно свідчать про рішучий хід України до повної незалежности.

ПРИМІТКИ:

1. Столипін, Петро (1862-1911) — російський державний діяч, міністер внутрішніх справ, проводив протиукраїнську політику.

2. Кадути — КД — Конституційно-Демократична Партія.

3. Струве, Петро (1870-1944) — російський державний діяч, член Партії Кадетів, ворог українства.

4. Мілюков, Павло (1859-1945) — публіцист, виступав проти українців.

5. Затонський, Володимир (1888-1937) — український большевицький діяч, розстріляний з наказу Сталіна.

ВИКОРИСТАНО:

,,Украинская Жизнь'', Москва, 1912-1917.

,,Sprawy narodowosciowe'', Warszawa, 1927.

Іван Шишов
керівник літературної секції
Т-ва ,,Славутич'' у Москві.

УКРАЇНСЬКА ПЕРСПЕКТИВА В РОСІЇ

За офіційною статистикою, в Російській Федерації нині мешкає близько п'яти мільйонів українців, що є грубим зниженням справжньої їх кількости. Зокрема, в Москві майже немає установи чи організації, де б не працювали українці, а офіційна статистика налічує нас тут (на дев'тимільйонову Москву!) лише 252.670 осіб.

Та питання передовсім полягає не в цьому (хоч на перспективу його слід з'ясувати докладніше), а — в якнайдокладнішому задоволенні — культурних потреб наших земляків на всій території Росії, оскільки жоден російський закон нам нічого такого не ґарантує й не захищає нас від ущемлення національних прав. Це та цивілізована Росія, про яку так велемовно просторікують деякі депутати в українському парляменті!..

Відомо, що українці в Росії масовими поселеннями живуть з кінця XVI — початку XVII століть. У російську історію, економіку, науку і культуру вони зробили величезний внесок, а самі тим часом були дискриміновані й упосліджені. І сьогодні від двірника й до міністра в Москві українців у побуті називають лише хохлами, що ніби й не образливо, але що свідчить про певний рівень мислення і ставлення російського загалу до нас. Хохломанія, як справедливо писав про це в журналі ,,Дружба народов'' сучасний український літератор М. Рябчук.

От і постає одне з перших завдань — піднести престиж української нації як цивілізованого українського народу, для чого в українців є все: від славетної історії до глибокої, самобутньої і ґлобальної культури. Отже, слід у Росії якомога ширіше пропаґувати українську історію, економіку, науку і культуру. А також — отой внесок українців у російську історію, економіку, науку і культуру, який вони зробили, починаючи хоч би від, скажімо, митрополита київського Петра, котрий був родом з Волині і став у другій половині XIII століття московським чудотворецем, великим назнаменоватилем Москви і провісником московського самодержавства, як його названо в книзі, І. М. Гумецького ,,Великій сынь Галича'', виданій 1909 року в Петербурзі, — аж до сьогоднішніх визначних діячів з усіх галузей життя (воєначальників, державних, політичних і культурних діячів).

Хіба ж не цікаво, скажімо, що на Красній площі в Москві український скульптор І. П. Мартос в образах громадянина Мініна і

князя Пожарського зобразив своїх двох синів, до речі, українських істориків, себто... ,,хохлів''? А хто знає, що славнозвісну дзвіницю, так звану Вежу Меншикова на Кривокалінному провулку в Москві, серед інших споруд звів, український скульптор І. Зарудний, який за часів царювання Петра І відповідав у Росії за спорудження всіх церковних храмів та за ,,правильність'' іконописного мистецтва. Тобто перед нами — ціла доба впливу української культури на російську. Взагалі, шари української культури в Росії глибоко залягають по всій цій безмежній території (від Петербурга до Чукотки, Камчатки й Сахаліна). І скрізь мають свої нюанси, подробиці й деталі.

Оцей національно-культурний пласт українського минулого в Росії слід підняти за допомогою засобів масової інформації (преса, телебачення, радіо), а також через усі види і жанри літератури та мистецтва.

Це все нам повинен забезпечити уряд Росії, як український уряд забезпечує росіянам, котрі живуть і працюють в Україні. Мільйони українців і ратним подвигом, і самовідданою працею в Росії здобули собі законне право на національно-культурне життя. Зрештою, ми — друга за чисельністю (після татар) національна меншина в Росії.

Треба не забувати, що в РРФСР, після 1934 року, немає жодних ознак українського національно-культурного життя, тоді як в Україні кожен росіянин має все для задоволення своїх потреб — та ще при цьому деякі політикани намагаються завести світову громадськість в оману, заявляючи, буцімто російськомовну меншину в Україні безжально піддають утискам. Я не хотів би, аби наші російські брати в Україні опинилися в такому ж становищі, як ми, українці, в Росії. Та не буде цього ніколи, бо в України зовсім інша історична традиція.

Після того, як російський уряд задовольнить наші законні, хоч і елементарні національно-культурні потреби (дитячі садки, школи, гімназії, ліцеї, засоби масової інформації, художня самодіяльність, театри, книговодення тощо), тоді слід звертатися до українського уряду, до Матері-України, до братів і сестер у діяспорі по матеріяльну й духовну підтримку.

Це буде справедливо. Бо мільйони українців у Росії не прохачі, не пришельці з інших плянет, а, як Голова Верховної Ради України Л. Кравчук сказав про росіян в Україні, — живуть там віками. То невже ми не заслужили на елементарні людські права?

Нам часом кажуть (і то устами самого президента Б. Єльцина), що українці в Росії не виявляються бажання до задоволення своїх національно-культурних потреб. Це, м'яко кажучи, неправда. Вже лише те, що в Росії стихійно виникли й викають найрізноманітніші українські товариства, промовисто заперечує цю неточність. Відомості про ці товариства ми маємо, з багатьма контактуємо і знаємо їхні нагальні

проблеми.

Це по-перше. А по-друге, хто в українців про що питав: хто, нарешті, намагався задовольнити наші національно-культурні потреби? Ніхто. Більше того, все, що робили українці Росії в цьому напрямку, трималося виключно на нашому ентузіязмі.

Звісно, українські дитсадки, школи, гімназії, ліцеї і таке інше заповняться у Росії лише тоді, коли люди відчують у цьому реальну перспективу свого національно-культурного розвитку.

Для цього слід при Московському університеті вже сьогодні заснувати Інститут українських студій, як це практикується, скажімо, в Канаді та США. Та й у Варшавському університеті сьогодні є українська філологія... До того ж Московський університет має в цьому й свою, хоч і не офіційну, традицію. Тут працювали такі діячі, як, скажімо, О. Боданський чи М. Максимович, котрі розвивали не тільки російську культуру, а й українську...

Згодом подібні інститути можна буде відкрити, приміром, на Кубані, в Ростові-на-Дону, Челябінську, Владивостоці... Кваліфіковані кадри з-поміж українців по всіх цих регіонах уже є. Вони були й раніше! Просто в них не було потреби. А якби була — їх можна за один-два сезони ,,підкваліфікувати'' у вищих навчальних закладах України та діяспори.

Українці Росії, поринаючи у своє національно-духове життя, мають бути впевненими, що їхні інтелектуальні сили потрібними будуть не лише в тому регіоні, звідки вони родом, а й насамперед в Україні і — в розсіянні, в усьому світі. Бо ж не тільки Україна мусить готувати кадри для всієї колишньої держави, як повчали деякі генерали в нинішньому парляменті, а й Україні мусять їх готувати. Тоді в українських навчальних закладах Росії виявлять бажання навчатись не лише українці, а й представники інших національностей. Це не міт і не фантастика, а реальність. Це — перспектива на майбутнє.

(Літературна Україна, 31. 10. 91)

Володимир Ґоцький

ЧИМ ТРИМАВСЯ СССР?

Багато людей, не призадумуючись глибше, дає правильну, але не зовсім повну відповідь: терором та насильством. Воно то справді так, але терор та насильство були призначені на ближчу мету, щоби все втримати в страху та вкупі. Але на дальшу мету, то плян вождів СССР, як і давніший, царської Москви — були одні і ті самі. Зденаціоналізувати слов'янські народи вповні, а культурно та економічно всі неслов'янські народи.

Це відбувалося шляхом ,,нагайки та підкупства''. Силою заставляли відректися свого рідного, забути про нього, чи радше не згадувати. А з другої сторони, наділювати орденами та привілеями тих, які стали яничарами ,,матюшки Москви''.

Останніми часами багато праць появилось про оці жахливі спустошення в Україні на демографічному та психологічному полі.

У 1989 році відбувся перепис населення в СССР (бувшому). Нині вже частина даних доступна для дослідників. Ось з праці О. Зеленецького (,,Християнський Голос'', ч. 38/91) беремо дані про колонізацію Москвою інших республік:

Казахстан — росіяни 38%	Латвія 33%
Естонія 30%	Киргизія 21,5%
Україна 20%	Білорусь 13%
Молдавія 12,75%	Туркменія 12,5%
Узбекістан 11%	Таджикістан 10%
Литва 8,5%	Азербейджан 8%
Грузія 7,5%	Вірменія 1,5%

Отже, окупант тримав народи терором, але рівночасно розбудовував свої людські резерви на важніших територіях, щоб у хвилині коли терор перестане діяти, то насаджені ,,колоністи'' будуть тероризувати мирним шляхом, шляхом домагань автономії, чи прилучення до Москви, або й економічного саботажу місцевої влади.

Для прикладу варто навести що у 1920 році в Україні було тільки 9% росіян, а нині маємо вже 20%. В інших республіках цей показник ще більш промовистий.

Другою метою діяння на довшу мету було переселювання людей з республіки до іншої республіки, щоб послабити місцевий елемент.

Ось показник за працею В. Гордієнка, поміщений у ,,Поклику Сумління'', ч. 23. Нижче таблиця показує скільки чужинців проживало у 1989 році в республіках:

Казахстан — чужинців 60%	Латвія — чужинців 48%
Кіргізія 47%	Естонія 38,5%
Таджикістан 38%	Молдавія 35,5%
Грузія 30%	Узбекістан 28,5%
Туркменія 28%	Україна 27%
Білорусь 22%	Литва 20,5%
Росія 18,5%	Вірменія 7%

Інший наглядний доказ, хто наглядав над втриманням цілости та виконанням всіх імперських плянів. Ось таблиця складу Компартії:

На понад 10 мільйонів членів Компартії у 1989 році було:

Росіян 50%	Вірмен 0,75%
Українців 16%	Литовців 0,5%
Білорусів 3,5%	Молдаван 0,5%
Узбеків 2,25%	Таджиків 0,5%
Казахів 2%	Киргизів 0,5%
Азербейджанців 1,5%	Латишів 0,25%
Грузинів 1,5%	Естонців 0,25%

Як цей денаціоналізуючий процес проходив, вказує таблиця про рідну мову. У таблиці вказано, як поодинокі народи піддавались отим денаціоналізуючим впливам. Відсоток вказує скільки людей даної національности вважає свою рідну мову — як свою рідну.

Росіяни 99%	Таджики 95%
Литовці 97%	Естонці 94%
Грузини 97%	Лотиші 93%
Киргизи 97%	Вірмени 89%
Азербейджани 96%	Молдавани 82%
Туркмени 96%	Українці 73%
Узбеки 96%	Білоруси 60%

Тут наглядно бачимо, яке спустошення спричинила ота денаціоналізуюча політика Москви. На папері республіки мали заґарантовані конституцією культурні права,а на практиці маємо стан, як у таблиці. А ось ще одна наочна таблиця, яка вказує який відсоток після 70 років відмовився від рідної мови у різних національних групах:

Литовці 2,7%	Казахи 3,9%
Грузини 2,7%	Естонці 5,8%
Кіргизи 1,9%	Латиші 6,8%
Азербейджани 2,9%	Вірмени 9,8%
Туркмени 2,6%	Молдавани 16,6%
Узбеки 1,9%	Українці 26,0%
Таджики 2,4%	Білоруси 38,7%

Статистика є основою політики. Числа часто голосніше говорять, як самі слова. Хто вміє уважно читати, і над прочитаним задуматись, то йому ніяких коментарів не треба додавати до вище поданих чисел. У нас справу упрощувано. Подавано, скільки нас було на початку століття, а скільки тепер. Скільки нас ,,приросло'' і який повинен бути природній приріст, все це приписувано колоніяльній політиці Москви в Україні.

Так то оці мертві таблиці стають не лиш свідками тих процесів, які вже відбулися, але і підставою для нашого дальшого існування. Ми собі усвідомили, чим СССР тримався, але тепер пора усвідомити, яке спустошення він нам залишив та що нам з тим баґажем їх старань протягом 70 років тепер зробити?

Василь Сірський

ДИВІЗІЯ ,,ГАЛИЧИНА'' ЩЕ ДАЛІ ПІД ОБСТРІЛОМ

В київській ,,Літературній Україні'' від 3 жовтня ц. р. появилася стаття Юрія Коваліва ,,Згадаймо й Олену Телігу'', в котрій автор пом'янув голосним і злим словом нашу дивізію. Згадуючи кільканадцятьох членів ОУН, котрі загинули від гітлерівської кулі, автор називає Дивізію ,,прогітлерівським збройним утворенням''. Ось що він пише: ,,Цей список — безконечний (розстріляних німцями). Його зумисне замовчували ревні борці з ,,буржуазним націоналізмом'', плутаючи (як то їм було вигідно!) збройну силу поневоленого народу — УПА, яка під час другої світової війни вела на своїй землі національно-визвольну війну, з прогітлерівським збройним утворенням ,,СС Галичина'', принципово засудженим Проводом ОУН. Автор цієї статті, мабуть, не знає, або не хоче знати, що після брідської баталії в липні, 1944 р. більше тисячів вишколених дивізійників поповнили ряди УПА. Та й на дивізійний пашпорт виїхало на Захід чимало членів ОУН. Або, коли Микола Лебідь відвідав табір полонених дивізійників у Ріміні, Італія, то деякі дивізійники продавали останню сорочку й купували упівські жетони, сподіваючись, що ці гроші дійдуть якось в Карпати. Нагадаю авторові цієї статті, що УПА коштувала нас півтора мільйона найкращих людей, котрих так бракує зараз нашій Батьківщині. А в 1943 р. багато розумних людей передбачували цю катастрофу й ніяк не радили творити УПА. І дивізійники й члени УПА клали свої голови в боях за Батьківщину й ділити їх сьогодні на добрих і злих ніяк не годиться.

Недавно появилася в Канаді книжка Анатолія Михайленка (редактор журналу ,,Україна'') ,,Кленовий лист з Канади'', в котрій він спаплюжив всю українську патріотичну громаду в Канаді (крім ТОУК), окремо попалося дивізійникам й упівцям.

Ось що пише пан Михайленко: ,,У відеошукачі я побачив: на стіні красується тризебуць. Так-так, той самий символічний знак, під яким проти Радянської влади воювали українські буржуазні націоналісти... під яким продавали гітлерівцям Україну та її народ, під яким тепер по різних закордонних смітниках недобиті петлюрівці та фашистські прихвостні галасують про ,,самостійну'' Україну, намагаючись сіяти розбрат між дружною сім'єю радянських народів, а під тризубцем напис: ,,Гуртожиток інституту святого Володимира для студентів українського походження'' (ст. 10-11).

Про Дивізію пан Михайленко пише:

,,У Канаді знайшли притулок недобитки — ,,дивізійники'' —

колишні вояки дивізії СС ,,Галичина'', зрадники українського народу, які продавали Україну Гітлерові, тільки б не була вона Радянською, більшевицькою. (ст. 52-53). І жаліє, мабуть, пан (а може товариш) Михайленко, що ,,це не вигадка, містере Сірський, не всіх ,,ваших хлопців'' вдалося розгромити під Бродами, дехто і досі мріє про ,,свою державу'' (ст. 67). Розуміється, що всі інформації про дивізійників пан Михайленко одержав від голови ТОУК Петра Ільковича Кравчука, котрий вважає: ,,Дивізія ,,Галичина'' була злочинною формацією. Матеріяли, які ми мали про злочинців, що переховуються в Канаді, надіслали в комісію Дешена...'' (ст. 65). Дивізійники повинні запам'ятати собі, хто робив доноси в Оттаву! Пан Михайленко присвятив дивізії двадцять кілька сторінок своєї книжки ,,Кленовий лист з Канади''.

Та й слід згадати оцінку УПА словами пана Михайленка: ,,Українську повстанську армію'', цей набрід зрадників, знаний під короткою, як удар нагаєм, назвою — УПА (їхні криваві сліди досі ятрять на Україні) сенатор (Юзик) славить так: Вони билися, як говорили, з Сталіним...'' (ст. 63).

Не забув пан Михайленко обкидати болотом пок. Сенатора П. Юзика та його помічника. І пахне духом доносу, коли пан редактор Михайленко згадує мою особу: — Василь Сірський, працівник університетської бібліотеки в провінції Онтаріо. Ба, він же був не то єфрейтором, не то капралом дивізії СС ,,Галичина'', драпонув з своїм братом Володимиром Сірським, теж дивізійником, з-під Бродів влітку 1944 року і опинився спочатку в Словаччині, потім в Італії і брехню, як ,,жертва війни'', пропхався до Канади'' (ст. 64). Панові Михайленкові торонтські шпики забули сказати, що 16-літнього Володимира Сірського вивезли нацисти на невільничу працю у 1942 р. і що непосильна праця та знущання німців примусили його шукати порятунку в рядах Дивізії.

Через цілу книжку п. Михайленка проходить червона нитка ненависти до свідомого українства в Канаді, він критикує політичний та соціяльний устрій Канади і вихвалює попід небеса подвиги прогресистів з-під стягу ТОУК. І все це робить пан Михайленко покликаючись тільки на авторитет комуністичного часопису ,,Життя і слово'', на опінію Павла Ковальчука чи Марка Терлиці. Забув пан Михайленко відвідати канцелярію КУК, в якому гуртуються свідомі українці Канади і де можна б було одержати вірні інформації про українську Канаду, а не дивитись на неї одними очима продажного Терлиці.

Ми не хотіли б засуджувати ,,на смерть'' таких людей, як пан Михайленко, чи пан Терлиця, але всі люди їхнього покрою повинні би тепер відбути національну сповідь, а потім ще прилюдно покаятись,

так, як це зробив один із наших поетів в Україні. Якщо вони цього не зроблять, ждатимемо ще одного перевороту КПСС. Книжка Михайленка ,,Кленовий листок з Канади'' стверджує таку можливість.

Євген Стахів

З ПРОМОВИ НА ЗУСТРІЧІ ЛЕОНІДА М. КРАВЧУКА В НЬЮ-ЙОРКУ У ВЕРЕСНІ 1991 РОКУ

Ми зібралися сьогодні, щоб зустріти і привітати шановного Леоніда Макаровича Кравчука і його почот та висловити їм наші почування з нагоди проголошення державної незалежности України 24 серпня 1991 р., а також наші побажання на найближче майбутнє.

Насамперед, дозвольте розповісти дещо про нас самих тут зібраних. Ми покинули батьківщину під час сталінського терору, ще малими дітьми, інші народилися тут на Заході. Ми є ворогами більшовицького поневолення України, дехто з нас зі зброєю в руках боровся проти німецького фашизму, а згодом проти більшовизму в рядах українського національно-визвольного руху, дехто втратив рідних і близьких. Сталінські і брежнєвські апаратчики прозивали нас ворогами народу, але колесо історії обернулося і сьогодні цілий світ знає, що ворогами народу були вожді КПРС і КПУ. Одні з них знищували вірних синів українського народу розстрілами, тюрмами і концтаборами, інші, з команди Щербицького, намагалися засобами русифікації вбити душу народу.

Проте, успіху вони не мали. Народ кривавив, але не згинув, бо, як писав Євген Сверстюк, ,,нас вирубували на пні, забуваючи (однак) в п'яному гаразді, що в глибинах недосяжне коріння''. Наш народ вірив в пророчі слова Тараса Шевченка, Івана Франка, Василя Симоненка, Василя Стуса та інших співців волі про остаточну перемогу української правди.

Цю віру зберегли також ми, українці в діяспорі.

Шановний Пане Голово!

Ми, зібрані тут, знаємо, що не нам рішати про долю нашої батьківщини. Ми, громадяни нової прибраної країни, не можемо вмішуватися у внутрішні справи українського народу, але ми хочемо йому помагати морально, політично і матеріяльно. Як Вам відомо, такі завдання і громада частково виконує. Ми також вимагаємо, щоб наш уряд у Вашінґтоні визнав Україну. Але ми свідомі, що визнання стороннім світом України буде залежати від того, якою державою вона буде.

Тому ми хочемо бачити нашу батьківщину вільною,

демократичною і справді самостійною державою. Живучи в країні демократії, ми мріємо про українську державу, в якій володарем є її народ, а свою владу він виконує через вільно вибраних депутатів і уряд, які йому служать. Ми переконані, що сьогодні народ України заслуговує на такий парлямент і такий коаліційний уряд, які віддзеркалювали б новий уклад політичних сил сучасної України і далі здійснювали б декларацію про самостійність.

Ми радіємо тим, що сьогодні парлямент і уряд України гарантують всі демократичні свободи своїм громадянам незалежно від національности, раси чи релігії. Але ми також хотіли б бачити повне відродження духової і матеріяльної культури українського народу, нас болить пиняве виконування постанов про державну мову в Україні, і те, що в багатій в ресурси нашій батьківщині український народ страждає від матеріяльних недостач, спричинених її пов'язаннями з центром колишньої імперії.

Ми розуміємо об'єктивні політичні, господарські чи мілітарні проблеми і труднощі, які досі обтяжують Україну як колишню складову частину колишнього СРСР, але ми переконані, що тільки сам народ може суверенно рішати про будь-які форми співпраці з іншими народами, що справжній суверенітет України немислимий без її виключної власности на її багатства, без власного банківництва, валюти, армії, органів безпеки, незалежної дипломатичної служби. Ми переконані, що суверенна держава не може приймати ніяких зобов'язань від сторонніх центрів влади, які намагаються її такі зобов'язання накинути у формі т. зв. союзного договору.

Нас зокрема тривожать останні вістки з України про імперські погрози засобами економічної бльокади ламати волю українського народу і підривати молоді стуктури державної будівлі. Ми віримо, що народ України протиставитиметься таким намаганням в єдиному фронті.

Тому, шановний Леоніде Макаровичу, у Ваших переговорах в Москві не поступайтесь ніякому тискові, бо Ваша і всіх провідників сучасної України найбільша сила і опора — це наш народ, а він хоче врешті бути єдиним господарем своєї землі, а співпрацювати з іншими народами тільки на принципі рівний з рівними.

Ось, це такі наші вітання і наші побажання Вам, Пане Голово, Вашим співробітникам, панам депутатам і членам уряду та всім провідним діячам України, яких в цю історичну добу доля винесла на верхи великої хвилі прагнень, зусиль і боротьби українського народу за його державну самостійність.

Роман Припхан

ДИПЛОМ ПІСЛЯ 50 РОКІВ ЧЕКАННЯ

Дивна історія, але правдива. Після закінчення студій історичних наук в червні 1941 року, я отримав свій диплом щойно в червні 1991 року. Як це так?

В 1937 році я подав заяву на студії медицини в університеті у Львові. Очевидно, поляки українців на медичний факультет не приймали, тому я почав студії клясичних мов (грека, латина) та історії в університеті ім. Яна Казимира у Львові. Коли прийшли совіти, клясичні мови не мали застосування, і я далі студіював історію. Студії я закінчив в 1941 році тепер в університеті ім. Івана Франка, і здав три іспити. На два дальші не було часу, бо вибухла війна.

У воєнній суматосі я забув про свої студії, бо створилася українська дивізія, слідували вишколи, фронт, полон в Італії, втеча з полону до Німеччини, де я перебув в таборах у Реґенсбурзі та Мюнхені, звідки з труднощами (я був старшина в дивізії) виеміґрував до Чікаго. В Чікаго я став креслярем, і так працював до своєї пенсії до 1989 року.

В 1990 році до Чікаго загостив хор ,,Гомін'' зі Львова. Між співаками був працівник університету, і йому я згадав про свої студії. Він порадив мені написати до Львова, бо, на його думку, мені належиться диплом. Це я зробив і отримав листа від ректора Львівського державного університету імені І. Франка, проф. І. О. Вакарчука, що ,,Ви маєте право отримати диплом… вам необхідно звернутись до Консульського відділу Посольства СРСР у Вашінгтоні, представивши заяву та копії документів, що Ви вислали на нашу адресу.''

Коли я це зробив, від посольства у Вашінгтоні отримав додаткові блянки. Виповнені й з вимаганою оплатою 10 дол. та своєю фотографією я їх повернув.

Цього року я був в Україні. У Львові в університеті прийняв мене проректор проф. Анатолій Карась, бо ректор був у якомусь відрядженні. Більше ніж годину провели ми на розмові. Його особливо цікавили часи студій за Польщі. Розповів я йому про бійки польських студентів-ендеків у 1939 році. Звичайно польські студенти не нападали на українських, а били жидів. Але восені 1938 року, мабуть, через події в Карпатській Україні, вони почали виступати проти українців. Найгірше було те, що вони нищили першорядні крамниці ,,Маслосоюзу''. Тоді асекурації не було, і ми самі старалися боронити українські установи. Коли приходило до зудару, з'являлась поліція і арештувала українських студентів за ,,заклуценє спокою''. Їх після тижня-двох звільняли без слідства і суду. Я теж тоді відсидів один тиждень в тюрмі.

Проректор запитав мене, що я думаю робити з своїми документами, які я мав при собі — свідоцтво зрілости польською і українською мовами станиславівської гімназії з 1937 року, індекс гуманістичного відділу університету ім. Яна Казимира у Львові, 1937-39, та залікову книжку університету ім. Івана Франка, 1939-41.

Я відповів, що, мабуть, передам їх до українського музею в Чікаго.

А. Карась запропонував мені продати ці документи музеєві при університеті ім. Івана Франка. Я на це радо погодився без жодної заплати, кажучи, що це для мене велика честь.

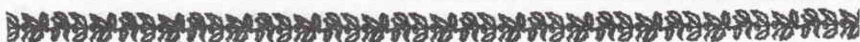
Через кілька днів, точно в 50-ту річницю закінчення моїх студій, я з великою парадою отримав диплом маґістра історичних наук. Диплом в російській і англійській мовах.

— Чому російською мовою? — я запитався.

Це таке розпорядження. Місцеві студенти отримують диплом українською та російською мовами, а закордонні в російській та мові держави проживання студента.

Цей диплом я можу реєструвати у Вашінґтоні й він буде правосильним в Америці. Леґалізувати я його не збираюся, бо він для мене не має практичного значення. Зате маю велике задоволення від тепер леґально підписуватися

мґр. Роман Припхан.

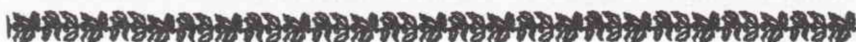
З нагоди великого торжества
Різдва Христового та Нового Року
складаємо всім нашим Управам Відділів, усім нашим членам
як рівнож усім побратимським Комбатантським Організаціям
та всьому українському народові
якнайсердечніші побажання
веселих свят Різдва Христового
та щасливого Нового Року

ГОЛОВНА УПРАВА
ОБ'ЄДНАННЯ Б. ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ В АМЕРИЦІ!

ХРИСТОС РОДИВСЯ!
Веселих свят Різдва Христового
та
щасливого Нового Року
Всім нашим передплатникам, авторам, дописувачам,
Головним Управам і Членству Комбатантських Організацій
бажає

РЕДАКЦІЯ і АДМІНІСТРАЦІЯ „ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА“

М. Березовський.

СОВЄТСЬКА — РАДЯНСЬКА АРМІЯ ОДИН ТЕРМІН В РІЗНИХ МОВАХ

Перша назва для росіян і для закордону, а друга — це імпорт для України. Зформована в 17-их роках комуно-московська імперія в Росії, там же і створено червону (красную) армію.

Ніхто в Україні не творив також армії, а збройною силою ця ж червона армія вдерлась на українські землі. Ото ж ця окупаційна армія зчасом, хоч по неволі, стала в українській термінології радянською — нашою.

До цієї армії почали силою рекрутувати молодь України та інших народів, і, силою факту, ця армія вкорінилась в душу молоді й народу, як ,,своя армія''. Займаючи західні землі України в 39 і 44 роках, ця армія йшла ,,визволяти'' Галичину як радянська армія. Це ніби щось сприємливішого, ніж страшна червона армія, хоч Галичина, а раніше східні землі України, ніколи не очікували цієї червоної армії. Це вже третє покоління, в Галичині, служить в тій радянській армії.

Колись за т. зв. ,,панської Польщі'', як йшли наші хлопці до війська, то казали: ідемо до польського війська, служив в польськім війську і т. д.

Сьогодні: пішов в армію, служив в армії, вийшов з армії. Чужої вже нема. Будучи на делеґатськім з'їзді дивізійників в 1991 р., що відбувся на оселі Братського Союзу ,,Верховині'', під час бенкету я мав нагоду сидіти з моїми краянами зі Золочева.

Ці молоді мужчини приїхали у відвідини до свойого вуйка Володимира Мазяра. На цьому бенкеті виступив з привітом генерал Кравців. В привіті він заторкнув, між іншим, справу військової техніки, взглядно американських танків. Генерал доказав фахово що механіка, техніка прецизність, совєтських танків значно відстала в порівнанні з американськими. Після слова генерала Кравціва, один із цих двох братів, що сидів злівого боку від мене, не погоджувався з порівнянням Кравціва, кажучи, що так воно не є, і що совєтські танки є технічно і механічно добре обладнані. Отже, як бачимо, це наслідки довгої окупації т. зв. радянською армією Галичини. Це вже наша армія, хоч в розмові про різні справи вони нарікали на всю владу і систему. Це правдоподібно закономірне явище, що в якій армії служив, її обороняєш.

ПРОХАННЯ ДО ПЕРЕДПЛАТНИКІВ!

Просимо, ради Бога, непридрутовуйте чеки до листів!

В часі ,,роздрутовування'' згадую ,,дротярів'' таки злим і голосним словом!

Роздрутовщик

Минуле

Василь Верига

ЛИСТОПАДОВИЙ ЗРИВ

Перша світова війна 1914-1918 років була закономірним вислідом довголітньої конкуренції поміж імперіялістичними державами Европи за економічну й політичну експансію. Але на перешкоді до свобідної експансії імперій стояли ще й зростаючі національні рухи поневолених цими ж імперіями народів, серед яких знаходився й український нарід, поділений поміж дві конкуруючі зі собою імперії — Російську та Австро-Угорську. Хоч розподіл одного народу поміж різні імперії є в засаді шкідливим явищем, цей факт виявився корисним для українців, бо все ж таки в конституційній Австро-Угорщині український нарід мав змогу дещо свобідніше розвиватися, ніж під автократичною владою російських царів. Росія не визнавала окремішности українського народу й жорстоко переслідувала український національний рух, який вона називала ,,мазепинством''. В Австрії була, хоча і куца, — як писав І. Франко, — але все ж таки конституція, завдяки якій український національний рух розвивався відносно свобідно, не рахуючи польських намагань обмежити й гальмувати його. Ту свободу використали також і діячі українського національного відродження з-під російської окупації й різними способами скріпляли українську культуру й науку в Галичині й на Буковині. Завдяки цьому Галичина стала базою українського національного відродження, що було сіллю в оці російських імперіялістів, бо воно загрожувало цілості Російської імперії. Це і пояснює нам, чому Росія, укладаючи договори з державами антанти, вимогла їхньої згоди, що після перемоги над Австро-Угорщиною, вона дістане всі західньо-українські землі. Так само зрозумілим є, чому в часі російської окупації Галичини в 1914-15 році, москалі позамикали усі українські установи, намагалися зліквідувати українську Греко-Католицьку Церкву й так жорстоко переслідували українських національних діячів та національний рух взагалі.

Але пляни російських політиків не здійснилися, бо династія Романових, замість поширити свої володіння на Галичину, сама була знищена революцією 1917 року. На руїнах Російської імперії буйно віджив переслідуваний і заперечуваний український національний рух, створилася Українська Центральна Рада, як найвищий політичний орган Українського народу на українських землях у межах колишньої імперії Романових. У вирі революції зродилася й молода держава, спершу як

Українська Народня Руспубліка, а від кінця квітня 1918 р. як Українська Держава на чолі з гетьманом Павлом Скоропадським.

Не зважаючи на упадок царської Росії, держави антанти успішно продовжували війну з Центральними Державами, й американський президент Вудро Вілсон проголосив навіть відомі 14 точок про перебудову Европи на базі самовизначення народів. Щоб рятувати Австро-Угорщину, цісар Карло I видав патент-маніфест, закликаючи всі народи під пануванням Габсбургів, взяти участь у перебудові імперії на федеративну державу всіх її народів. Запропонована перебудова мала відбутися при помочі національних рад, які мав кожний народ створити зі своїх послів до австрійського парляменту, й ці ради мали заступити інтереси своїх народів.

Але українцям, як то каже народна приповідка, ,,завжди віє піском в очі''. Цісарський маніфест навіть у такій критичній хвилині для Австро-Угорщини не вирішив справи двоподілу коронного краю Галичини на дві частини, на східню — українську зі столицею у Львові, та західну — польську, зі столицею у Кракові, за що українці боролися в австрійському парляменті ще від 1848 року.

На щастя, Українська Парляментарна Репрезентація у Відні обміркувала це питання раніше і, як тільки маніфест був проголошений, вона рішила діяти, не зважаючи на те, що питання української Галичини з Буковиною поминено мовчанкою. 18 жовтня 1918 року до Львова прибули посли-українці Віденського Парляменту й Галицького та Буковинського Соймів та по трьох представників управ українських політичних партій Галичини й Буковини, а 19 жовтня ще й мужі довір'я від усіх повітів Галичини. Не було представників від Закарпаття, але зате від групи українських діячів наспів лист, у якому вони висловили бажання в майбутньому бути разом з українцями Галичини й Буковини.

Власне на цих з'їздах була створена Українська Національна Рада, як конституанта українських земель Австро-Угорщини, на чолі якої став д-р Євген Петрушевич. З'їзд схвалив створення української держави й у зв'язку з тим відповідне звернення до українського народу, в якому говорилося:

Стоячи на становищі самовизанчення народів, Українська Національна Рада як конституанта постановляє:

1. Ціла етнографічна українська область в Австро-Угорщині, — зокрема Східня Галичина з граничною лінією Сяну з влученням Лемківщини, північно-західня Буковина з містами Чернівці, Сторожинець і Серет та українська полоса північно-східньої Угорщини — творить одноцільну українську територію.

2. Ся українська національна територія уконституовується отсим як Українська Держава. Постановляється поробити приготовні заходи, щоби се рішення перевести в життя.

3. Взивається всі національні меншости на сій українській області, при сім жидів признається за окрему національність, щоби уконституувалися й негайно вислали своїх представників до Української Національної Ради в кількості відповідаючій їх числові населення.

Так звучали основні тези творення західньо-української держави. Читаючи це звернення, насувається думка, навіщо було творити ще одну українську державу, коли в той час над Дніпром, під колишньою російською займанщиною, вже існувала Українська Держава зі столицею в Києві?

В дебатах над цим питанням були голоси, щоб не творити окремої західньо-української держави, але негайно об'єднатися з Києвом. Однак, беручи до уваги різні політичні аспекти внутрішнього, як і зовнішнього порядку, з'їзд висловився проти негайного об'єднання, тим більше, що державність Наддніпрянщини, після поверх півторарічного існування, все ще не була сконсолідована і в даному моменті непевна. В цій справі велися вже переговори з діячами Наддніпрянщини, але Вол. Винниченко, голова новосформованого Українського Національного Союзу, який підготовляв повстання проти гетьмана, просив, ,,щоб у випадку державного перевороту в Галичині й Буковині не проголошувати злуки з українською гетьманською державою, бо гетьман Павло Скоропадський... приготовляється до злуки України з Московщиною, себто до уневажнення акту IV-го Універсалу Центральної Ради з 22 січня 1918 р.'' (С. Баран) Це й перерішило справу в користь проголошення окремої Західньо-Української Держави. В той же сам час галицька Соціял-Демократична Партія настоювала на негайне з'єднання з Великою Україною, і, на знак протесту проти проголошення Західньо-Української Народньої Республіки, відмовилася брати участь в Українській Національній Раді. Тут власне й виник парадокс, провідник соціял-демократів на Великій Україні, Володимир Винниченко, радив не об'єднуватися з гетьманською державою, а провідник галицьких соціял-демократів, Микола Ганкевич, вимагав негайного об'єднання.

Після проголошення конституційного акту Українська Національна Рада організаційно поділилася на три делеґації, одна залишилася у Львові, друга в Чернівцях на Буковині, а третя у Відні. Головою Української Національної Ради залишився д-р Євген Петрушевич, провідний член Української Національно-Демократичної Партії, а його заступником д-р Лев Бачинський, голова Української Радикальної Партії в Галичині.

Тим часом у Львові стало відомо, що полякам у Кракові передано владу без жадного опору та що вони створили т. зв. Ліквідаційну Комісію, яка плянувала 1-го листопада перебрати владу над Східньою Галичиною. Українська Національна Рада вирішила до того не допус-

тити й перебрати владу в Галичині мирним способом, тобто, акт з 18 жовтня провести практично в життя. Але австрійський намісник у Львові Гуйн відмовився це зробити без відповідного наказу з Відня.

Час наглив і 31 жовтня Провід Української Національної Ради створив з присутніх у Львові українських старшин Центральний Військовий Комітет, на чолі з сотником УСС Дмитром Вітовським, який вирішив перебрати владу силою, заки це зроблять поляки. На той час у Львові було коло 60 старшин-українців та не більше як 1400 вояків-українців, які під командою сотн. Вітовського, вночі з 31-го жовтня на 1-го листопада, роззброїли військові частини, що складалися з чужинців, й захопили всі стратегічні пости у Львові. Тої ж самої ночі цісарський намісник Гуйн офіційно, тим разом уже без спротиву, передав владу українцям. Подібно поступили новостворені військові комітети по всіх повітових містах Галичини й Буковини. Ранком 1-го листопада 1918 р. вся влада в Галичині й на Буковині була в руках українців, а на Львівській ратуші гордо повівав український синьо-жовтий прапор, символ незалежности українського народу. Так постала Західньо-Українська Народня Республіка. Опір поляки пробували робити тільки в деяких містах Галичини, як Самбір, Борислав і Дрогобич, але успіху в цьому вони не мали, Західньо-Українська Народня Республіка стала дійсністю. Першим головою коаліційного уряду став найвизначніший політичний діяч Галичини адвокат д-р Кость Левицький.

Листопадовий зрив виявив живучість галицьких українців, які по п'яти з половиною століттях перебування в неволі, не зденаціоналізувалися, а зберегли свою національну ідентичність, своє національне ,,Я''. В політичному розумінні — це було чудо, яке рідко трапляється в історії народів. Стративши свою провідну верству — аристократію в користь окупанта, український нарід Галичини залишився тільки зі своєю Церквою і разом з нею зумів перетривати важкі лихоліття неволі. Народ, який ще в першій половині XIX ст. не мав ані одного пресового органу, який ще пів століття тому зводив внутрішню боротьбу, якою має бути його літературна мова та яким алфавітом її писати, під кінець Першої Світової Війни цей же сам народ вийшов просто із небуття на політичну арену світу, проголосивши свою власну західньо-українську державу.

Правда, скоро виявилося, що легше було перебрати владу, ніж втримати її. Як відомо, в тому часі місто Львів було польсько-жидівським островом серед українського селянського моря, й українці були там у меншості. Переворот стався несподівано для поляків, але ще того самого вечора вони розпочали бунт проти новосформованої української влади, який започаткував польсько-українську війну. Внаслідок того, західньо-український уряд був змушений вести збройну

боротьбу майже від першого дня свого існування не тільки з місцевими поляками, але в скорому часі таки із новоствореною польською державою, яка мала за собою підтримку могутньої Франції.

Важко приходилося з організацією влади на провінції. Хоча в цей час українці мали вже доволі інтеліґенції, щоб обсадити всі важливі посади державної адміністрації, але більшість її була мобілізована до австрійської армії. В італійському таборі полонених вже тоді знаходилося бл. 100 тисяч вояків українців, серед яких не бракувало й інтеліґенції.

Ще гірше представлялася справа з організацією армії, бо частини зложені з українців, знаходилися на фронтах у Сербії, Італії тощо. Та найгірше відчувався брак старшин-українців генерального штабу. Ситуація була настільки критична, що уряд мусів анґажувати до служби австрійських старшин. Після гетьманського повстання уряд ЗУНР випозичав вищих ранґою старшин у Директорії УНР, де їх було доволі і без праці, бо соціялістичний уряд УНР ставився до старшин неприхильно, як до захисників старого режиму, а зокрема за те, що вони служили і за гетьманського режиму. Першим із них був ген. М. Омелянович-Павленко, якого галицький уряд видістав з ув'язнення Директорії.

Не маючи сильної центральної влади, новосформована Західньо-Українська Республіка мусіла опиратися на широкій ініціятиві ,,Повітових Національних Рад''. (Макух). Не зважаючи на це, в межах ЗУНР не було т. зв. волосних чи повітових республік, як це було на початках у Польщі, які треба було ліквідувати збройною силою, не було і ,,пашківських республік'', знаних в історії УНР. Єдиним виїмком тут була дрогобицька революція Семена Вітки в 1919 р., яку інспірували східньо-українські соціял-демократи. Не було в ЗУНР також ані одного жидівського погрому.

А щож тоді зі соборністю? Про те, що творці Листопадового Зриву були соборниками, найкраще може посвідчити той факт, що кілька годин після перебрання влади у Львові, сотник Вітовський вислав до Києва телеграму, в якій заявляв: ,,Зайнятий українськими військами Львів пересилає щирий привіт Києву — серцеві соборної України''. (Н. Гірняк). Більше того, Державний Секретаріят ЗУНР, на чолі з д-ром Костем Левицьким, а пізніше з д-ром Сидором Голубовичем, негайно ввійшов у контакт з гетьманським урядом України, а по упадку його з Директорією, і переговорював у справі об'єднання двох українських держав. У висліді тих переговорів вже 3-го січня 1919 р. Українська Національна Рада схвалила закон, який був урочисто проголошений у першу річницю IV-го Універсалу, 22 січня 1919 р., на Софійському майдані в Києві, і відомий під назвою Акт Соборности Українських Земель. Від того часу ЗУНР стала Західньою Областю Української

Народньої Республіки (ЗО УНР). Цей акт наступив з доброї волі західніх українців, які про свою єдність і соборність з українцями з-над Дніпра заговорили ще в 1848 році в маніфесті Головної Руської Ради, і ніколи від того принципу не відступили.

Але кожна відповідь висуває нове питання, й так само тут треба було б пояснити, чому було два уряди, дві армії, дві начальні команди тощо? Коли ми проаналізуємо це питання, то прийдемо до заключення, що то вийшло на користь українській справі. Знаємо, що на Великій Україні провідники української революції не хотіли творити української армії, навпаки, вони розполітикували і знищили навіть і ту армію, яка готова була служити українській державі. Вони не думали й не хотіли окремої української держави, й офіційний орган Партії Українських Соціялістів-революціонерів *Народня Воля* писав після проголошення IV Універсалу, що Україна була *примушена* оголосити себе самостійною державою — проти свого бажання. В тому ж таки IV-му Універсалі говориться не про створення української армії, як захисника української держави, але про демобілізацію її та створення, замість постійної армії, — народньої міліції, а в передостанньому параграфі IV Універсалу все ще повернули до питання ,,про федеративний зв'язок з народніми республіками бувшої російської держави''.

Тодішні керівники УНР хотіли ,,поглиблювати й поширювати революцію'' і схвалювали закони, як наприклад, дискримінаційне виборче право до Трудового Конґресу, які насторожували західні потуги, а ворожі Україні сили, поляки й росіяни, використовували це і представляли український визвольний рух як ,,большевицький''. На цьому тлі доходило до непорозумінь поміж політичними партіями та частиною громадськости, а вкінці навіть і поодиноких партій, які ділилися і множилися в безконечність.

На західньо-українських землях це питання не існувало, там було бажання створити українську державу, яка вже сама мала розв'язати всі соціяльні, економічні, політичні й релігійні справи. У цьому відношенні була однозгідність поміж проводом та народніми масами ЗУНР. Завдяки такій настанові, невеличка за своєю територією й населенням ЗУНР, або докладніше обкроєні вже Галичина й Буковина, зуміли виставити 100-тисячну армію, готову боротися до смерти за українську державу. І не можна також того переочити, що та армія за свою державу-батьківщину вважала не тільки Галичину, але всю Україну.

Перейшовши за річку Збруч, на територію УНР, Українська Галицька Армія, серед надзвичайно трудних обставин, гідно стояла на сторожі ідеалу проголошення 1-го листопада 1918 р. у Львові та 22 січня 1919 р. у Києві. Цього не можна сказати про Директорію, яка розпочала таємні переговори з поляками, поза плечима Західньо-Українського

Уряду, в яких одною із передумов було відступлення Польщі — Галичини. Хоча переговори були таємні, але слухи про них доходили, і це викликало недовір'я до діячів Директорії, яку опанували соціялісти, що діяметрально різнилися у своїх політичних поглядах на українську державність.

Аналізуючи події з 1918-20-их років, доводиться з повною відповідальністю ствердити, що Листопадовий Зрив 1918 р. виявив волю західньої вітки українського народу, без якого не було б і Акту Соборности. А цей Акт Соборности за останніх сім десятиліть служив біблійним вогненним стовпом на шляху боротьби за українську державність, бо його визнали всі українські партії та ідеології. Власне, завдяки цьому Актові, існувала Українська Галицька Армія, яка перейшла літом 1919 р. за Збруч і спільно з Армією УНР здійснила славний похід на Київ у серпні 1919 р. В ім'я правди, треба ствердити, що у Визвольних змаганнях 1917-1921 років, українська зброя, український вояк, доказували чудес своєю відвагою, своєю витривалістю, а що найважливіше — своїм патріотизмом. То була політика уряду УНР, чи може краще політичних партій, задивлених в утопійні ідеали, що їх вони ставили вище всенароднього добра, вище власної державности. То була політика, чи може краще сказати, брак якоїсь тверезої політики, що довела Україну до її трагічного кінця.

Акту самостійности й соборности не вдалося тоді зреалізувати, не зважаючи на жертви в час збройних змагань, і за це український нарід заплатив 70-літньою неволею й мільйонами людських жертв в казаматах Че-Ка, ҐПУ-НКВД-КҐБ та в часі трьох за совєтської влади голодів.

Акт соборности зреалізувала щойно московсько-совєтська влада, але не на користь українського народу, але на користь російського імперіялізму. Однак, ця соборність не вийшла на користь Москві, бо, замість здушити самостійницькі ідеали в українському народі, вони розповсюджувалися по всій Україні на загибіль Російсько-Совєтської імперії. Сьогодні можемо спокійно ствердити, що майже всі діячі демократичного руху в Україні побували довше чи коротше на західньо-українських землях, де ще жеврів ідеал 1-го листопада та 22-их січнів й остаточно запалив молоде покоління до нової боротьби за незалежну українську державу.

Останнє півстоліття внесло величезні зміни в науці, в технології та в засобах боротьби, які взяло в рахубу молодше покоління борців за українську державу, не відступаючи від ідеалів 1-го листопада й 22-их січнів. 16 липня 1990 р. вони довели до проголошення Декларації про суверенітет України, а 24 серпня ц. р. та сама Верховна Рада України проголосила незалежність України, узалежнюючи її від всеукраїнського голосування. До повної незалежности ще далеко, але Україна стала на

правильний шлях, зрозуміла істину слів великого українського пророка Тараса Шевченка, що ,,у своїй хаті, своя права, і сила і воля'', і завернути її із того шляху вже не можливо. Сьогоднішня Україна вже не вірить у соціялістичне братерство, не вірить в інтернаціональні утопії, й тому твердо прямує до повної незалежности й на сторожі її хоче поставити свою власну українську армію. Порівнюючи сучасні події в Україні, доводиться ствердити, що в них можна знайти багато аналогій до процесів, які відбувалися в Західній Україні в 1918-1919 роках.

Відзначаючи річницю Листопадового Зриву у Львові в 1918 році, ми віримо, що вже недалекий той час, коли Україна займе належне їй місце у колі вольних народів. Листопадовий Зрив 1918 року був виявом бажання населення Галичини й Буковини жити власним державним життям. Карпатський Зрив восени 1938 й зимою 1939 років був виявом волі народу Закарпаття належати до великого українського народу, з яким Закарпаття хоче ділити долю й недолю в єдиній українській державі. І тому в цих актах не можна дошукуватися, якого б то не було, вияву провінціялізму чи землячества, а радше доказу, що всі землі і провінції творять разом одну велику Україну, один великий український народ. Ми також віримо, що Україна, закріпивши свою державність, згадає всіх тих борців, які віддали своє життя за неї, зі зброєю в руках, на довгому шляху боротьби, в рядах Армії УНР, Української Галицької Армії, Карпатської Січі, Української Дивізії ,,Галичина'' та Української Повстанської Армії, і пам'ять про них заповнить досі створені совєтською історіографією ,,білі плями'' історії України.

На військові теми

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ

Події в Україні розвиваються дуже швидкими темпами. Проголошення незалежности, референдум, творення збройних сил України, включно з новою Національною Ґвардією та військовою контрозвідкою. Всі ці заходи вимагають нового законодавства, підкреслюючи, що без збройних сил не буде закріплена державність України.

У військовій діяльності добру організованість виявили офіцери України, які в липні скликали 1-ий установчий з'їзд. Від липня до 2-го надзвичайного з'їзду 1-2 листопада членство Спілки офіцерів зросло від 320 до 10 тисяч осіб.

Відповідно змінено статут СОУ й членами Спілки можуть ставати офіцери українського походження — громадяни інших держав:

Ст. 2.2. Членами Спілки можуть бути, офіцери, прапорщики (мічмани), курсанти 4-5 курсів військових навчальних закладів — громадяни України які проходять дійсну службу, знаходяться в запасі або відставці, незалежно від національности, які визнають мету Спілки, Статут, беруть активну участь в її діяльності, сплачують членські внески.

Членами Спілки можуть бути офіцери українського походження — громадяни інших держав, які сприяють Спілці вирішувати свої статутні завдання.

Майор Віктор Роєнко, голова Союзу б. Вояків Українців Канади й касир Ради Українських Комбатантських Організацій, відбув поїздку в Україну, де нав'язав контакти з управою СОУ, міністром оборони Констянтином Морозовим й іншими політичними діячами й привіз певні матеріяли, які поміщуємо в цьому числі нашого журналу, доповнюючи їх вістями з українських медій.

Редакція

Володимир Молодецький

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ

Коли в липні 1990 р. Верховна Рада України затвердила Декляраціію про Суверенітет України, у цьому документі говорилося, що Україна залишає за собою право на творення своїх власних збройних сил. Немає сумніву, що кожний щирий українець прийняв думку про власну українську армію з ентузіязмом. Одначе навіть найбільші оптимісти мусіли застановитися над тим, як реалістичним є ідея творення власної армії?

Адже ж для творення своїх власних збройних сил треба власної самостійної держави, добре розвиненної економіки, зорганізованих і довірених офіцерських кадрів і власної воєнної доктрини. У тому часі Україна була ще складовою частиною совєтської імперії, залежною від центру й у великій мірі від своїх ,,яничар'' з так званої групи ,,239''.

Перші розпорядження Верховної Ради про службу жителів України тільки в межах України й про поворот на Україну тих, які служать поза її межами, розпорядження, які мали бути першим кроком на довгій дорозі до творення власних сил, не були успішними. Наслідком їх неуспіху створилася організація жінок, матерів, яких сини служать поза межами України, домагаючись, щоб їх сини повернулися на батьківщину й докінчували термін військової служби в Україні. Українці-офіцери Червоної Армії почали серіозно думати над тим, як прискорити побудову української армії. 27-го й 28-го липня 1991 р. у Києві відбувся З'їзд Офіцерів України в якому взяло участь 320 офіцерів з яких 50.3% були офіцерами активної служби, а решта офіцерами резерви. На тому З'їзді створено Спілку Офіцерів України, якої головою став полковник В. Мартиросян. СОУ за свою мету поставила поступове творення Збройних Сил України парляментсько-правовим шляхом. У воїй програмі СОУ передбачувала творення ЗСУ у трьох стадіях:

1. Перша стадія передбачувала, що Верховна Рада України врешті доб'ється того, щоб українські громадяни служили виключно в Україні, а рекрути з інших республік переїхали на свої батьківщини.

2. Друга стадія — це заміна, на засадах добровільности, офіцерів з інших республік, офіцерами, громадянами України. Рівночасно твориться український корпус засновується відповідні військові школи й відбувається поступовий перехід усієї військової служби на українську мову.

3. Третя стадія — це перетворення Південно-західного командування, законом Верховної Ради, на Міністерство оборони України, і все підпорядковане йому військо виводиться з-під юрисдикції союзного

міністерства оборони і стає українською республіканською армією.

Вперше від часів УНР, на З'їзді Офіцерів України кілька старших-офіцерів присягли ,,з сьогоднішнього дня служити Українській національній армії'', а не потребам імперії.

Несподівано події покотились непередбаченим шляхом, надаючи творенню Збройних Сил України реальности. Невдалий путч, який загрозив, хоч тільки хвилево, ліквідацією так важко добутих демократичних прав, примусив Верховну Раду України діяти негайно, й Верховна Рада дня 24-го серпня проголосила самостійність України: ,,Виходячи із смертельної небезпеки, яка нависла була над Україною в зв'язку з державним переворотом СРСР 19 серпня 1991 року... Верховна Рада Української Радянської Соціялістичної Республіки урочисто проголошує незалежність України та створення самостійної української держави України''. Перша вимога для творення власної армії стала дійсністю. Україна стала самостійною державою з правом рішення про свої справи, включно з творенням збройних сил, які є необхідні для збереження її самостійности. І ще того самого дня, 24-го серпня 1991 року, Верховна Рада України постановила:

1. Підпорядкувати всі військові формації, дисльоковані на території республіки, Верховній Раді України,

2. Утворити Міністерство Оборони України,

3. Урядові України приступити до створення Збройних сил України, республіканської ґвардії та підрозділу охорони Верховної Ради, Кабінету Міністрів і Національного Банку України.

Верховна Рада назначила ген.-майора Констянтина Морозова мінстром оборони України, якого Верховна Рада піднесла до ступеня ген.-полковника.

Щоби приступити до організування армії, перше треба опрацювати воєнну доктрину, а тоді до неї стосувати цілу систему збройних сил. Щоби можна визначити основні риси й напрями воєнної доктрини, треба взяти під увагу: як складається політична ситуація у світі, які основні перспективи її розвитку, чи армія буде з ядерними силами чи ні, які пріоритети у військовій науці, розвитку техніки, підготовці особового складу. Від того, якою буде доктрина, безпосередньо залежить співвідношення родів військ.

Відповідальні за організацію ЗСУ почали думати над зразком української армії, навіть над такими проблемами, як от: яку термінологію уживати в статутах і правильниках. В газеті ,,За Вільну Україну'' з дня 12-го вересня 1991 р., Ярослав Кітура, начальник тимчасового штабу формування Національної Ґвардії України пише таке: ,,При запровадженні польових, бойових і загальновійськових статутів треба розумно використати військову термінологію Української Галицької Армії, Української Повстанської Армії, Першої Української Дивізії ,,Галичи-

на''. Рішено, що Збройні Сили України матимуть такі роди військ: Суходільні війська, військово-повітряні сили й сили протиповітряної оборони, військово-морські сили. До суходільних військ зачислюють прикордонні війська, війська залізничної охорони, війська цивільної оборони й республіканську ґвардію. Цей організаційний плян взорується на традиції совєтської армії, але це є до певної міри зрозумілим. Такі війська, як прикордонні, залізничної оборони чи навіть республіканська ґвардія, на заході застосування не мають.

Проєкт ,,Закону України Про Руспубліканську Ґвардію України'' в цей спосіб пояснює обов'язки Республіканської Ґвардії: ,,Республіканська ґвардія України є державний озброєний орган, створений на базі внутрішних військ, покликаний захищати суверенітет України, її територіяльну цілісність, а також життя та особливу гідність громадян, їхні конституційні права й свободи від злочинних посягань та інших антигромадських дій''.

Щоб зреалізувати організацію і розбудову ЗСУ, на Україні твориться ряд установ відповідальних за різні фази ЗСУ: 1. Верховна Рада затверджує воєнну доктрину України, загальну структуру ЗСУ, призначає Міністра оборони України, 2. Президент України є головнокомандуючим Збройними Силами, приймає рішення про оголошення війни та використання ЗСУ, 3. Рада оборони України є вищим органом керівництва справами оборони і безпеки України та розробляє основні напрямні воєнної політики та військового будівництва, 4. Міністер оборони України керує ЗСУ, провадить у державі єдину воєнно-технічну політику, 5. Головний штаб ЗСУ є основним органом безпосереднього управління військами у мирний і воєнний час.

Щодо чисельности Збройних Сил України, говориться про 450.000 вояків. 420.000 армія, літунство й морська фльота, і 30.000 Республіканська Ґвардія. Українська Армія має бути без ядерного озброєння і постепенно ядерна зброя повинна зникнути з української землі.

Основи для творення Збройних Сил України покладені, тепер треба закотити рукави й будувати їх. Надіймося, що на Україні не бракне здібних і охочих людей до праці, а тоді ніхто не відважиться казати нам, як маємо жити у власній державі, й зможемо тоді гордо повторити слова гетьмана Івана Мазепи ,,Нехай вічна буде слава, що через шаблі маєм права''.

Роман Костюк

АРМІЯ В СИСТЕМІ БЕЗПЕКИ СУВЕРЕННОЇ ДЕРЖАВИ

Міжнародня наукова конференція УРП і Спілки Офіцерів України 5-6. 10. 1991 р.

Однією з складових частин суверенітету держави є військова безпека, яка включає економічну, політичну і, власне, військову безпеку. Якщо держава має на озброєнні ядерну зброю, то економічна і політична безпека переважає. Якщо ядерної зброї в держави немає, то в системі безпеки армія відіграє вирішальну роль. Вирішення питання безпеки залежить від рівня розвитку самої держави і її сусідів. Чим нижчий рівень розвитку держави, тим більша ймовірність використання сили для вирішення міждержавних стосунків. Маємо живий приклад застосування сили в Закавказзі.

В залежності від рівня розвитку держави і системи стабільности політичних та економічних структур в системі безпеки, армія може відігравати як підлеглу, так і головну роль.

Важливу роль відіграє національна історія і традиція. Тому і царат і більшовицький режим на протязі більше 300-ліття русифікації хотіли позбавити нас своєї історії, своїх традицій, милостиво залишивши нам тільки гопака та козацькі шаравари в ансамблі Вірського для придбання валюти, твердо сповідуючи писані закони колонізаторів: ,,нарід, у якого не було минулого, немає і майбутнього''.

Від економічної інтеграції залежить роль армії, чим сильніше ми зв'язані з сусідами економічно, тим меншу роль відіграє армія. Прикладом може служити Спільний Ринок, відносини між Німеччиною і Австрією, між США і Канадою. Неґативний приклад взаємовідносин між Туреччиною і Грецією, хоч обидві держави входять в один військовий союз НАТО.

Головне завдання армії в системі безпеки суверенної держави — захист її території, економіки, її незалежности від зовнішнього супротивника. Для цього потрібно добре знати своїх сусідів, їх наміри, своїх союзників і їх потенційні можливості.

Виходячи з цього, уряд держави і, конкретно, Генеральний штаб виробляє військову доктрину. Доктрина будується на принципі розумної достатньости й професіоналізму, на основі контракту і добровільного відбору рекрутів. На сьогоднішній день в Україні розмістилось 1,2 млн. військовослужбовців. Це означає, що на одного військового припадає 43 чоловіка цивільних, а по СРСР цифра дорівнює 60 чоловіків. Для порівняння: у Франції — 93, в США — 115.

Для забезпечення суверенітету України необхідно мати армію в 500 тис. чоловік, таким чином, на одного військового буде припадати 104 чоловіка цивільного населення України. В майбутньому армію можна буде скоротити до 300 тис.

Який вигляд, на нашу думку, повинна мати структура Збройних Сил України? Види Збройних Сил:

1. Сухопутні війська;
2. Військово-морський флот;
3. Військово-повітряні сили.

Протиповітряну оборону забезпечує нині діюча армія ПВО. Сухопутні війська складаються з 6-7 ОК, в яких нараховується по 5-7 бригад мотопіхотних, танкових, гірських, залежно від припустимого театру військових дій, а також окремих мотосрілецьких дивізій.

Штаби військових округів, польових та танкових армій перетворюються в штаби ОК. В кожному ОК необхідно мати одну навчальну бригаду для підготовки унтер-офіцерського складу для свого корпусу.

ВПС складається з 4-х ВП Армій, які залишаються на місцях нинішньої дислокації.

У ВМС входить Чорноморський Флот, Азовська та Дніпровська флотилії.

Повітряно-десантні війська підпорядковані Начальникові Генерального Штабу і нараховують 3-4 повітряно-десантні бригади.

Одним словом, Національна Армія України повинна складатися з високомобільних військ і вирішувати поставлене завдання як в мирний час, так і в загрозливий період з розрахунком покриття її утрат мобілізаційними ресурсами. Особливе значення має для забезпечення суверенітету ядерна зброя стримання, розміщена на Україні. При наявности ядерної зброї всі питання вирішуються політично. Без ядерної зброї на суші та морі Україна перетвориться в другорядну державу і вимушена буде збільшувати звичайні війська.

Декілька слів про підготовку кадрів.

Військові училища не ліквідувати, тільки при необхідности скоротити штат. В інженерних училищах науковий потенціял, професорсько-викладацький склад виконує науково-дослідні роботи на мільйони крб., а всі гроші йдуть у Москву.

Відносно інституту прапорщиків. В військах дислокованих на теренах України служать 70-80 відсотків прапорщиків — громадян України. Вони находяться на посадах старшин сотень (батерей), начальників радіостанцій, а також займають відповідні посади в тилових підрозділах. З прапорщиками необхідно проводити виховну і патріотичну роботу. Наш 2-й з'їзд повинен називатися — З'їзд офіцерів та прапорщиків — громадян України.

Замість сучасних Суворівських військових училищ, необхідно

створити 3-4 школи для підготовки кандидатів в офіцерські училища. На конкурсній основі приймається молодь, яка пройшла вишкіл в товариствах „ПЛАСТ'', „СІЧ''. Молодь, якій прищеплена любов до України і яка вихована в українських традиціях. Назвати ці школи можна іменем когось із видатних полковників України: Петра Конашевича-Сагайдачного, Богдана Хмельницького, Івана Мазепи чи Симона Петлюри, Евгена Коновальця, Романа Шухевича.

Уже тепер нам слід думати про вибір і підготовку військових, військово-морських та військово-повітряних аташе при посольствах України за кордоном.

Конкретні найближчі завдання

— Створити Головний Штаб Збройних Сил України і надати йому приміщення.

— Створити Інститут стратегічного плянування (не більше 15-20 чол.) з учених-політологів, соціологів, економістів, юристів і військових.

При необхідности можна тимчасово запрошувати експертів і спеціялістів.

— Тимчасово заснувати інститут державних уповноважених з наданням їм необхідних прав. Без їх дозволу не приміщувати командні кадри і не вивозити бойову техніку за межі України.

— При плянуванні військового бюджету 1/3 його виділяти на закуп техніки і 2/3 на її утримання і заробіток особового складу.

У військово-промисловому комплексі України провести паспортизацію всіх заводів. Вияснити, яку продукцію заводи випускають для Збройних Сил України, які заводи необхідно перепрофілювати і яку продукцію закуповувати за кордоном. Доводжу до вашого відома, що совітська електроніка та засоби зв'язку відстають від західних на 20-30 років. Тому випускати таку продукцію немає сенсу. Яке велике значення має електроніка і засоби зв'язку в теперішніх бойових діях, показали події в Перській затоці.

— Осінній призов до прийняття Верховною Радою закону про громадянство України не проводити. Після прийняття цього закону призов рекрутів проводити в війська, які дислоковані на теренах України, включно Чорноморський Флот, ракетні війська стратегічного призначення, стратегічну авіацію і прикордонні війська. Республіканська ґвардія укомплектовується громадянами України, які володіють українською мовою. Таким чином уже тепер запросити юристів, лінґвістів для написання загальновійськових та бойових статутів ведення діловодства, тексту військової присяги, а також перекладу на українську мову військової навчальної літератури. Військовослужбовці строкової служби — громадяни України, які служать за межами Бать-

ківщини, при бажанні можуть продовжувати службу за своєю спеціяльністю в військових частинах, дислокованих на Україні. Якщо держава СРСР така бідна і не має своїх грошей, то переїзд на Україну ці військовослужбовці можуть здійснити за власний рахунок. Думаю, для цього родичі не пожаліють декілька сот карбованців на дорогу для своєї дитини.

— Ні одного військового підрозділу з Німеччини і Польщі не переводити на Україну.

— Реально підпорядкувати військові округи Верховній Раді України. Першим кроком у цьому повинна бути реорганізація командного складу на всіх рівнях. Генерали і офіцери, які не підтримають Акту незалежности України, негайно повинні бути звільнені від своїх обов'язків з забезпеченням їм життя за законами СРСР. Переслідування, приниження і зневага до цих людей може викликати не кращу асоціяцію в Україні. Цей акт повинен виконуватися в дусі кращих цивілізацій і демократій. На звільнені посади в найкоротший строк повинні бути призначені офіцери й генерали — громадяни України, вірні ідеалам незалежної демократичної України, рекомендовані Спілкою офіцерів України.

Аналогічні заходи необхідно провести в усіх військових комісаріятах.

Велике значення має інститут сержантського складу. Тільки там справжня дисципліна, порядок і фактично висока військова виучка, де сильний сержантський склад.

Підготовка сержантів добре і розумно поставлена в Німецькій Армії. Нам необхідно перейняти цей досвід. Поки що краще, ніж створили німці, ми досі нічого не спромоглися.

Вцілому вся військово-професійна підготовка в Збройних Силах України повинна вестись за формою і змістом найкращих зразків західних держав.

Моральний вигляд і дисципліна в армії відродженої України повинні бути гідними визнаної у всі часи національної слави українського вояцтва, січових стрільців, національного війська в часи УНР, Української повстанської армії, яка гартувалась в боях проти німецького фашизму і московського більшовизму, а також свідомого українського представництва в складі Радянських Збройних Сил.

Українських воїнів завжди відрізняли характерні ознаки: ввічливість, повага до старшого, працелюбство, хоробрість, військова винахідливість, відсутність помсти навіть заклятим ворогам.

Велике значення для підняття морального духу воїнів незалежної України, виховання патріотизму і любови до своєї Батьківщини буде мати впровадження інституту військових капелянів у Збройних Силах України. Священики УГКЦ і УАПЦ благословляли наших воїнів і

раніше на боротьбу з ворогами самостійної України.

Велика група військових спеціялістів Спілки офіцерів України бере участь у розробці військових законопроєктів, щоб Українська Національна Армія стала об'єктивною реальністю. До цієї роботи активно залучаються й офіцери Київської організації СОУ. Ми знаємо, що в Києві є дуже багато чесних офіцерів високої професійної підготовки, вірні ідеалам самостійної України, які можуть принести велику користь в будівництві Збройних Сил України. Ми закликаємо їх іти до нас взяти участь в цій роботі і спільними діями збудувати ефективні Збройні сили незалежної України. Ми, офіцери Київської організації, запевняємо, що зробимо все для досягнення нашої святої мети.

Полковник Костюк Роман Констянтинович, голова Київської організації Спілки Офіцерів України, народився в с. Більче-Золоте, Тернопільська обл. В 1969 р. закінчив командно-інженерний факультет Військової Академії Зв'язку. Працював начальником (деканом) факультету військового училища.

С. А. Михальчук

ВІЙСЬКОВА ДОКТРИНА НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Справжня незалежність України може бути досягнута лише поєднанням політичних, економічних і чисто військових заходів.

Політичні заходи безпеки повинні передбачити не тільки акт проголошення незалежности України на основі результатів всенародного референдуму, але і встановлення законної демократичної влади й погодження всіх територіяльних суперечок з сусідніми державами.

Економічні заходи безпеки повинні створити умови для припливу іноземного капіталу під контролем державних органів і вживання прибутків на користь народу України.

Військові міри безпеки повинні забезпечити тривалий мир для держави при найменших витратах на підготову країни до можливої війни.

Якщо розглянути військові міри більш детально, то можна вказати на декілька шляхів їх досягнення.

Наприклад. Можна придбати сильних союзників, які своєю силою будуть стримувати агресивні прагнення сусідніх держав. Цей шлях може

бути дуже дешевим, якщо він не буде супроводжуватися якимось домаганнями такого союзника.

Інший шлях. Старатися придбати якнайбільше друзів у світі. Але така дружба дорога, бо не всі люблять дружити з бідним і ощадним.

Третій шлях передбачає створення своєї армії, яка надійно захищала б народ України та його майно від знищення. ,,Народ, який не хоче годувати свою армію, буде годувати чужу''. Але це досить коштовний шлях. Ось чому, вибираючи третій шлях безпеки, Україна не повинна забувати і про перші два.

Кожна суверенна держава має документ особливої ваги, який називається *воєнна доктрина*. Він висвітлює погляди на способи підготовки й ведення війни.

Воєнна доктрина повинна відповісти на ряд важливих запитань, як от:

Мета існування Української держави у світі?

Хто може бути нашим союзником у війні?

Хто може бути нашим ворогом у війні?

До якої війни потрібно готувати збройні сили?

Яке бойове завдання повинні мати збройні сили?

Який склад повинні мати збройні сили для виконання бойового завдання?

Як слід комплектувати збройні сили для виконання поставлених бойових завдань?

Відповідаючи на питання про мету існування Української держави у світі, слід сказати, що це виконання історичного прагнення нашого народу про створення незалежного демократичного суспільства, яке використовувало б природні багатство і власну працю на поліпшення свого добробуту.

Україна буде миролюбною державою, не буде намагатися захоплювати чужі землі або накидати свої порядки іншим народам.

Україна не буде підтримувати домагань розгляду нині існуючих кордонів між державами або підтримувати такі сили, що хотіли б зміни таких кордонів.

Ми обіцюємо надати рівні права всім національним меншинам, які проживають на території України, включаючи право на національну автономію в рамках існуючих границь.

Україна буде захищати своїх громадян у будь-якій частині світу, якщо вони не зроблять злочину проти людства.

Всі національності, які сьогодні живуть на Україні, мають право на громадянство.

Це ідеали незалежної України, за які вона буде боротись всіма доступними їй силами.

Наші союзники — це всі ті держави, що поділяють наші погляди

на існуючий порядок у світі, підтримують з нами політичні, економічні й військові відносини, не втручаються у наші внутрішні справи й допоможуть нам у важку годину. Україна може організувати з союзниками політичні, економічні й воєнні бльоки та виступати з ними проти спільного противника, якщо це відповідатиме інтересам нашого народу й інтересам його безпеки. Свої обов'язки союзника Україна обіцює виконувати чесно і сумлінно.

Україна може передати під час воєнних дій частину своїх Збройних Сил під загальне стратегічне або оперативне командування, але, в практичному пляні під час війни, наші війська повинні перебувати під національним керівництвом.

Виходячи з інтересів безпеки, Україна може дати згоду на тимчасове перебування на нашій території військ союзних держав. Ця згода повинна бути затверджена рішенням вищих органів влади.

Перш за все, Україна намагатиметься творити союзи з сусідніми державами.

Наші можливі вороги. Україна офіційно заявляє, що сьогодні вона не має відкритих ворогів. Своїм ворогом Україна буде вважати лише ті держави, які намагатимуться захопити наші землі чи перешкоджувати нашій дружбі з іншими державами, чи пригнічувати або переслідувати українців на своїй території.

Збройні Сили України будуть розташовані в такий спосіб, щоб у сусідніх державах не було підстав підозрювати Україну у ворожих намірах.

Україна може скласти угоду з сусідніми державами про взаємну інспекцію збройних сил та міри довір'я.

Сьогодні Україна заявляє своїм сусідам, що вона не може повністю відмовитися від збройних сил з наступних причин:

нестабільности політичних обставин, які склались внаслідок розвалу більшовицької імперії від Камчатки до Берліну;

нестабільности політичних обставин на Близькому Сході;

необхідности поетапного скорочення значної кількости Збройних Сил СРСР, які були дислоковані на Україні або виведені з країн Східньої Европи.

Україна має бажання скоротити існуючі Збройні сили, і в майбутньому не проводити політики мілітаризації населення і економіки.

До якої війни потрібно готувати Збройні сили і країну?

Поки існує ядерна зброя та інші засоби масового знищення людей, варто б приготовляти країну і Збройні Сили на випадок вибуху ядерної війни. Але така підготовка потребує дуже багато коштів, а економічне становище України не дозволяє на проведення заходів для підготовки населення, промислових підприємств та інших структур до функціону-

вання в умовах ядерної війни. Тому бажано було б припинити всі витрати на створення інфраструктури, необхідної до ведення ядерної війни (будівництво підземних командних пунтків і міністервств, дублювання виробництва, творення стратегічних запасів і т. п.) Цивільне населення потрібно готувати до дії лише в умовах економічних катастроф і руйнуючих стихійних явищ. Збройні Сили сьогодні технічно й організаційно підготовані до такої війни, і так їх потрібно готувати в майбутньому.

Українська армія ще деякий час матиме у своєму озброєнні ядерну зброю. Війська повинні добре й надійно володіти такою зброєю, щоб не допустити до незвичайних ситуацій та інцидентів.

Стратегічну ядерну зброю доцільно поступово нищити, на основі домовлення з Росією, Білорусією і Казахстаном. Стратегічна ядерна зброя Україні не потрібна, бо вона націлена на ті держави, які тепер не можуть бути нашими ворогами. Тактичну зброю доцільно покищо зберегти.

Щоб не стати в майбутньому об'єктом ракетно-ядерної атаки, Україна повинна дотримуватися чотирьох ,,НЕ'': не придбати, виробляти, не зберігати і не передавати нікому ядерної зброї. Таке ж відношення України має бути і до хемічної та біологічної зброї.

Збройні Сили України повинні бути готові до активної оборонної війни.

Бойове завдання Сил України. В мирний час Збройні Сили України повинні бути готові до того, щоб не допустити до порушення сухопутних, повітряних і морських кордонів України військовими об'єктами чи підрозділами чужих держав, без дозволу уряду України. На випадок війни, збройні сили повинні вжити всі необхідні заходи, щоб не допустити захоплення ворогом території України, і стійко вести оборонні дії до часу отримання військової допомоги від наших союзників або світової громадськости на форумі Організації Об'єднаних Націй.

Для виконання такого бойового завдання малочисельною армією в порівнянні до можливого противника, Збройні Сили України мусять мати високу професійну підготовку, сучасне озброєння і віддані національні кадри. Командний склад Збройних Сил повинен добитися виконання поставлених перед ним завдань шляхом виховання у підлеглих високої відповідальности за захист незалежної України та її народу. Однак робити це треба вміло, зберігаючи життя кожного громадянина України. У випадку війни, захист України мусить стати обов'язком кожного громадянина, в першу чергу, чоловічого населення. Для виконання військового обов'язку, кожний юнак України повинен одержати елементарне військове знання.

Щоб не допустити роз'єднання особового складу Збройних сил по

національним, релігійним і партійним ознакам, військовослужбовцями забороняється членство в політичних партіях на період служби.

Виконуючи службові обов'язки, військовослужбовці повинні керуватись в своїх діях положеннями Конституції України та військовими уставами.

Склад Збройних Сил України. Враховуючи оборонний характер воєнної доктрини України, театру бойових дій і бойових завдань, Збройні Сили України мусять складатися з наступних видів:

Сухопутних військ (СВ)

Військово-повітряних сил (ВПС)

Військ протиповітряної оборони (ВППО)

Військово-морського флоту (ВМФ)

Для зручности взаємодій з нашими союзниками, склад Збройних Сил України може бути й іншим.

Чисельний склад Збройних Сил України буде залежати від політичних міжнародних обставин і економічних можливостей України. Загальноприйнятим мірилом для чисельности збройних сил являється те, що вони не повинні перевищувати одного відсотка населення країни. Військові спеціялісти підраховують необхідну кількість збройних сил на основі кількости військ противника. Дослідження показують, що у війні противник може виставити проти нас армію від одного до півтора мільйона чоловік (при різних варіянтах бльокування). Оборонний характер воєнної доктрини дозволяє Україні мати армію два-три рази меншу, ніж у противника. Таким чином, розумна оборонна доцільність дозволяє Україні мати Збройні Сили не більше 400-500 тисяч чоловік.

Розподіл чисельности видів Збройних Сил. Досвід показує, що основні події в сучасних війнах переносяться з суходолу в повітря. Тому перевага військово-повітряних сил і війська протиповітряної оборони в складі збройних сил очевидна.

Слід врахувати також можливість окремих видів збройних сил збільшувати чисельність в короткий час шляхом мобілізаційного розгортання. Наприклад, сухопутні війська, враховуючи їх індивідуальний характер озброєння та високу мобільність, можуть частково під час війни комплектуватися резервом.

Кількість деяких збройних сил не може безмежно збільшуватися з причин економічних можливостей та оперативно-технічної доцільности. В першу чергу, це відноситься до Військово-морського флоту та Військово-повітряних сил.

Для Військ протиповітряної оборони слід в сучасному етапі поширити сферу дій до космічних висот. Крім того, протиповітряна оборона мусить стати всебічною і універсальною. Універсальність полягає в тому, що ВППО мусить ефективно захищати і війська, об'єкти, і населення. Спеціялісти багатьох країн вважають, що роль

військ ППО в останній час значно зросла. Справа в тому, що перший повітряний удар противника може бути вирішальним.

Таким чином, у складі Збройних Сил України доцільно мати такий чисельний склад: СВ — 100 тис., ВПС — 100 тис., Війська ППО — 150 тис., ВМФ — 50 тис.

В резерві Збройних Сил необхідно мати додаткові дивізії сухопутних військ (100 тис.) і 50-60 тис. інших видів.

Глибина театру воєнних дій і географічне положення України не дозволять їй вести стратегічну оборону й надіятись на мобілізаційні розгортання. Тому Україна мусить мати невелику, але добре підготовану й розгорнуту в мирний час армію, завжди готову до бойових дій. Така армія може бути створена лише на професійній основі.

Обороноздатність економіки. Економіка України, разом з економікою союзників, повинна створити умови для повного забезпеченні армії зброєю і військовою технікою. Сьогодні жодна країна не береться за це завдання самостійно. Але пріоритетні напрямки оборонної економіки, які можуть вплинути на хід війни, можна визначити. При цьому варто врахувай не тільки економічну сторону, але й можливість противника оволодіти секретами нашої зброї.

Економічно доцільно самостійно випускати танки, легкі літаки, тягачі, стрілецьку зброю, боєприпаси, вибухівку, тобто все те, що має масове призначення, випускається у великій кількості й потребує багато металю. З військового погляду, доцільно самостійно випускати радіотехнічні засоби, на які під час війни не зможуть впливати засоби радіоелектронного подавання противника.

Не має особливого значення вибір країн-виробників такої військової продукції, як: автомобілів, інженерної та дорожно-будівельної техніки, вантажних літаків, обмундирування, засобів захисту від зброї масового знищення, вибухівки.

Сьогодні промисловість військового виробництва може перевищувати потреби України, бо вона пов'язана з виробничим процесом зброї з іншими державами — бувшими республіками СРСР.

Припиняти таке виробництво, яке може Україні принести прибутки, покищо не раціонально.

На закінчення слід сказати, що правильно вибрана й запланована воєнна доктрина може забезпечити не тільки надійний захист України, але й стабільність її економіки.

Полковник С. А. Михальчук, кандидат військових наук, старший викладач академії ППО, член керівництва Харківської Спілки Офіцерів України.

Р. Гаєцький

СВІТАНОК ПРОТИРАКЕТНОЇ ЗБРОЇ

Стара і правдива аксіома фізики й життя, що на кожну дію відповідає протидія, находить потвердження у воєнній техніці. Так було вже від початку існування людського роду, коли почали вживати зброю. Щоби не сягати далеко в давнину й обмежитися до протиповітряної оборони, пригадаймо, що вже в 1871-му році, у французько-пруській війні, коли французи почали вживати бальонів в окруженому Парижі, пруська армія почала вживати протибальонову артилерію — протибальонові гармати. Бальонів у війні французи вживали ще 1797-го року, а американці вживали обсерваційні бальони у громадянській війні 1860 р. В тих часах проти них не було оборони.

В 1-ій світовій війні протиповітряна оборона стала конечністю, а вже при кінці цієї війни зенітна (протилетунська) артилерія була так вдосконаленою, що її вживано двадцять років пізніше в 2-ій світовій війні. Удосконалюючи повітряну зброю, Німеччина почала вживати при кінці 2-ої св. війни ракетні бомби типу V-2, проти яких альянти не мали активної оборони. V-1 можна було ще нищити в повітрі зенітною артилерією (замикаючим вогнем) та винищувачами, але V-1 не мала ракетного нагону. Вона була автоматичним, реактивним літаком, на цей час з дуже високою скорістю.

Ракети вживані 1945-го року стали поштовхом до дальших дослідів цього роду зброї. Тепер, по успіхах ,,Спутніка'', почалися гарячкові перегони у вдосконаленні ракет, і, як це звичайно буває, у їх стосуванні для цілей війни. Ракети стали ще більше небезпечними в сполуці із зарядами атомних чи водневих бомб. Потреба оборони перед цими атомними далекосяжними ракетами стала конечною, але вона мусіла бути абсолютною. Навіть одна ракета з атомовим зарядом могла би стати ,,смертельною загрозою'' для країни. Так як при кінці 2-ої св. війни, радар дальше став не тільки основним елементом у викриванні ракет у повітрі, але також у їх винищуванні.

Нищити ракети в повітрі є досить складно, бо, крім тривимірної проблеми (в наземних цілях до уваги береться головно два виміри — віддаль і напрям), чи не найважливішою є скорість. Ракети розвивають скорість Мах-2'' і більше (це приблизно понад 2.000 км/год. або 1.200 миль/год.). Поцілити ракету другим ракетним стрільном в леті можна порівняти з поціленням кулі кулею. Досліди поборювання ракет в ЗСА в 60-их та 70-их роках не давали позитивного висліду. Нищення ракети (до уваги бралося ракети з атомовими головками) при помочі т. зв. ,,proximity fuse'' — ,,запальника в поблизі'' не були успішними. Нищити

їх при помочі нуклеарного (атомного) вибуху в повітрі, і в цей спосіб спричинити вибух атакуючої ракети, можна би порівняти до поборювання одної смертельної недуги іншою.

Від 1978-го року американська армія, почала досліди, щоб знайти винищувач ракет, який через поціл розбив би ворожі бойові заряди. 1980-го року досліджувано нищення ракет лазерними проміннями. Деякі успіхи в поборюванні ракет спонукали президента Роналда Реґана ввести програму Стратегічної Дефензивної Ініціятиви або популярно називаної ,,Міжпланетної Війни'', на яку витрачено багато мільярдів долярів із сумнівними вислідами. Американська армія, незалежно від програми СДІ, продовжувала розвивати ракетну зброю, якою можна поборювати ворожі літаки та короткосяжні ракети. Від 1983-го року американська фірма ,,Райтеон'' (Raytheon) почала випробовувати ракетні стрільна із системою, яку названо ,,Патріот''. Схематичні рисунки цієї системи за даними фірми є самозрозумілі.

На перший погляд батерея протиракетної оборони ,,Патріот'' виглядає досить нескомпліковано. Її головним складовими частинами є ракетомет, з якого вистрілюється ракетне стрільно, радар, контрольна і зв'язкова станції та електростанція. Радар в першу чергу викриває вороже стрільно, його курс і траєкторію, а на цих даних комп'ютер

Складові частини ракетного стрільна ,,ПАТРІОТ''

скеровує ракетомет так, щоб стрільно „Патріот" поцілило ворожу ракету і знищило її. Ракетне стрільно „Патріот" в повітрі дальше кермує наземний радар, який, вдаряючи вороже стрільно, відбивається від нього, а цей відгомін наземного радару викриває спеціяльний апарат в стрільні „Патріот", передає дані до ком'ютера в стрільні. Цей останній комп'ютер скеровує „Патріота" у вороже ракетне стрільно. Всі ці скомпліковані операції мусять відбутися з головокружною скорістю, бо навіть відносно просте ракетне стрільно совєтської продукції „Скуд", яке вживав Ірак, розвиває скорість Мах 3-4 (2.000 до 3.000 миль на годину, це є 3.200-4.800 км) — це є 50-60 км в одній мінуті.

Бойовою пробою протиракетної зброї стала війна на Арабському півострові проти Іраку. Застосування системи „Патріот" сталося досить випадково. Саддам Гуссейн, диктатор Ірану, побрязкуючи шаблею по нападі на Кувейт, хвалився, що знищить Ізраїль та американську армію новою страшною зброєю. Розвідки звітували, що Ірак має нові гази та засоби бактеріологічної зброї й так, як у попередній війні з Іраном, може їх ужити. Майже всі арабські держави, за вийнятком Йорданії та Лібії, стали в обороні Кувейту й піддержали ЗСА. Щоби розбити цей союз арабів з ЗСА та спровокувати воєнні дії летунства Ізраїлю, Ірак скерував перші ракетні атаки на Ізраїль. Вже 17 січня 1991 року перше ракетне стрільно „Скуд" впало в море біля Тель-Авіву. Щоб заспокоїти Ізраїль та не допустити протиакції його летунства, уряд ЗСА післав туди батереї „Патріот". П'ять днів пізніше, 22 січня, стрільно „Патріот" рикошетувало та зачіпило „Скуд", який все таки впав на місцевість біля Тель-Авіву. До 25 лютого 1991 року — кінця війни — на Арабському півострові — батереї „Патріот" перехопили 45-47 стрілен „Скуд", а 37 попало в море або пустиню. 11 стрілен „Скуд" впало на Ізраїль, вбиваючи 4 особи та раначи 98. Загроза хемічної атаки стрільнами „Скуд" поставила на випробування терпеливість Ізраїля, але, завдяки батереям „Патріот", вдалося американській дипломатії стримати Ізраїль від вмішування у війну, а через це вдержати в союзі проти Іраку арабські держави. Найбільш трагічними жертвами „Скуд" була втрата 28 американських вояків, які загинули майже при кінці війни в арабській пустині від поцілу стрільна „Скуд" в їхнє шатро. З технічних причин „Патріот" не міг ввійти в акцію проти цього майже останнього вистрілу „Скуд".

Через недосконалість стрілен і комп'ютерів батерей „Патріот" були жертви — матеріяльні і людські — у власних становищах. „Патріот" або атакував „Скуд" за близько цілі чи землі, або розривався над поселенням. Все таки їх роля в перемозі була визначна, чого доказом були відвідини президента Буша в фабриці „Райтеон" в стейті Массашуссетс та його подяка всім працівникам за вклад праці

для продукції ,,Патріот'' ракети.

Попит на батереї ,,Патріот'' тепер є великий й є замовлення від Ізраїля та арабських держав. Очевидно, що систему вдосконалюється на підставі бойового досвіду.

Не меншим попитом користується ,,Скуд'', якого виробляє, крім Совєтського Союзу, ще й Північна Корея й Китай, вдосконалюючи його.

Америка також не стоїть на місці і вдосконалює протиракетну оборону далекосяжного типу стрілен ,,Ерінт'', ,,Даад'' і т. п. Останньо на розвиток протиракетної оборони в Стейті Н. Кароляйна, Конгрес призначив десять мільярдів долярів. Дальші протиракетні досліди СДІ вимагатимуть понад 25 мільярдів долярів. Ці великі кошти зброї можуть надщербити економіку навіть так багатої країни, як ЗСА.

СЛУЖБА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Полковник О. Скіпальський, заступник голови Спілки Офіцерів України, виконуючий обов'язки начальника військової контррозвідки Служби Національної Безпеки (СНБУ) заявив 17 жовтня: ,,Колишній голова КҐБ України, М. Голушко, назвав кількість співробітників КГБ на Україні — 19 тисяч. Вважаю, що маємо потенціяльні можливості, аби зменшити її. Але не сьогодні і не завтра. Поки Україна виборює свою незалежність, скорочень не передбачається. Чому? Мати п'яту колону з колишніх професіоналів КҐБ небезпечно. Та й більшість з них, я мав розмови, — готові захищати інтереси України''.

Міністер оборони України (інтерв'ю)

ЗА ПРИНЦИПОМ РОЗУМНОЇ ДОСТАТНОСТИ

Генерал-полковник Константин Морозов. Народився 1944 року в місті Бранці Луганської области в сім'ї робітника. Батько — росіянин, мати — українка. 1967 року закінчив Харківське вище військове училище льотчиків імені двічі Героя Радянського Союзу Грицевця. Льотчик, командир ланки, комеск. 1972 року поступив і в 1975 році закінчив Військово-повітряну академію імені Гагаріна. Командував полком, дивізією, літав на винищувачах МІГ-17, МІГ-21, МІГ-23... 1982 року поступив і через два роки закінчив Академію генерального штабу. Остання посада — командуючий однією з повітряних армій, дислокованих на Україні. З вересня 1991 року Верховна Рада України майже одностійно затвердила К. П. Морозова на посаду міністра оборони.

— Константине Петровичу, сьогодні посада міністра оборони вимагає ще й суто дипломатичних якостей. Адже для того, щоб успішно розв'язувати поставлені завдання, вам доведеться не лише контактувати з командуючими округами, командуючим Чорноморським флотом, прикордонниками. Багато залежатиме від того, які стосунки у вас складуться з Міністерством оборони СРСР, міністром оборони РРФСР, з керівниками обласних Рад України, на котрих тепер замикаються військові комісаріяти. Як ви сприйняли нове призначення?

— Не приховую, високою довірою пишаюся, постараюся її виправдати. Розумію, труднощів буде чимало. На жаль, досвіду дипломатичної роботи не маю, хоча й розумію, що прямий шлях — не завжди найкоротший. Але ж працюватиму не в безповітряному просторі, а в складі Кабінету міністрів. Розраховую також на допомогу постійних комісій Верховної Ради України. І далі, посада міністра передбачає, можу сказати, якою буде його структура, штат. Одне безперечно, в ньому працюватимуть компетентні, чесні люди, всі зусилля котрих будуть спрямовані в одну точку — забезпечення суверенітету України. Я досить чітко собі уявляю шлях створення національної гвардії. А от власні Збройні Сили... Якими вони будуть, скільки на це піде часу? Сьогодні, в перший день існування свого міністерства, відповісти не можу. Та й через місяць це буде нелегко зробити. Адже багато залежить від того, чи підпише Україна союзний договір, і який саме. У даному разі все або майже все залежатиме від волевиявлення народів. Проте перші кроки вже зроблені. Я маю на увазі передання військоматів в підпорядкування Кабінету міністрів та обласним Радам. Адже створення власних Збройних Сил розпочинається з їх комплектування.

— Якою ви бачите концепцію оборони незалежної України!

— Республіці потрібні власні Збройні сили, сформовані за принципом розумної достатности з урахуванням як географічного становища, так і військово-політичної обстановки. А другий аспект цієї концепції випливає з потреби стратегічної оборони України, що успішно можна зробити лише при наявності об'єднаних стратегічних збройних сил країн співдружности з єдиним командуванням. До них увійшли б авіяційні та ракетні з'єднання, частина флоту, з'єднання, оснащені ядерною зброєю. Сподіваюся, що наші законодавці підведуть під цю концепцію юридичну базу у вигляді пакету законів, пов'язаних із обороною.

— Учора, в день вашого призначення, мені привелося бути свідком розмови, суть котрої зводиться до такого... припустимо, путч повернеться. ЯК захистить нас міністр оборони, Україна покищо не має власної армії.

— Вірно, власної армії республіка поки що не має. Але ж і переворот, я гадаю, виключено. До керівництва збройними силами прийшли демократично настроєні люди, їхні помисли спрямовані на одне — на захист інтересів держави, народу. Армія — це народ, частка його, яка взяла на себе нелегкий тягар — завжди бути в строю.

— Що мають намір зробити Верховна Рада і Кабінет міністрів України для посилення соціяльної захищености військовослужбовців!

— Нещодавно на засідання Президії Верховної Ради були запрошені командуючі військовими округами та Чорноморським Флотом, був присутній і начальник генерального штабу СРСР. Серед багатьох запитань, що їх там обговорювали, велику увагу було приділено забезпеченню житлом сімей офіцерів і прапорщиків. Сьогодні в республіці більш як 60 тисяч сімей військовослужбовців не мають ніякого житла. Між тим частину військ із Польщі та Німеччини виводять на територію України. Задля справедливости треба сказати, що в цьому питанні є й убезпечливі моменти. Свого часу Голові Верховної Ради України, Леонідові Кравчукові вдалося добитися, щоб частину тих коштів, які уряд Німеччини виділив Радянському Союзу на облаштування військ, що їх виводить, були спрямовані безпосередньо на Україну. Тепер у Кривому Розі кілька інофірм ведуть будівництво житлового містечка. Нам би повчитися так будувати. Одне слово, ще цього року кілька тисяч сімей одержать упоряджені квартири. На жаль, це не зніме гостроти проблеми. Хіба що дещо її притулить.

— Константине Петровичу, ще вельми делікатне запитання. Чи існуватиме Союз, чи буде спільне Міністерство оборони — невідомо. А в нас на Україні його створюють і, отже, — воно буде. В силу історичної особливости нашого народу майже кожен другий офіцер Збройних Сил країни, прапорщик — виходець з України. І не випадково тому сьогодні на території республіки доживають свого віку кількасот тисяч ветеранів Збройних Сил. Багато з них побоюються, щоб не повторилася історія 2-х років. Адже в ті часи траплялося всіяке. Приходив інвалід першої світової війни у соцзабез, а йому котрийсь із чиновників казав: ,,Ти за кого воював! За царя-батюшку! То й проси в нього пенсії''. Чи не могли б ви внести ясність в це питання, заспокоєння в уми.

— Зараз Кабінет міністрів розглядає цілий пакет питань, пов'язаних із

соціяльною захищеністю військовослужбовців. Хочу заспокоїти ветеранів, тих, хто присвятив усе своє життя захисту Батьківщини. Їхні інтереси будуть захищені, ніхто не зазіхає на заслужену пенсію.

— Зарядка чи розминка завжди завершується вправами на розслаблення. Тож не дивуйтеся останньому запитанню. Чи любите ви читати, ваші улюблені письменники!

— Вас зрозумів. Скажи, що ти читаєш, і я скажу, хто ти. Відтоді, як закінчив академію генштабу, щодо часу — повний завал, читаю уривками. У відпустці з цим легше. Розумію, тепер буде складніше, проте читатиму. Книги — це не лише відпочинок та інтелектуальна розвага. Треба вміти убирати та акумулювати й чужі думки. А серед улюблених авторів — Михайло Булгаков, Панас Мирний, Олександр Солженіцин, Дейл Карнеґі.

Із інтерв'ю Т. Чорножорського („Робітнича газета", 10 вересня 1991)

* * *

Армія необхідна Україні як ґарантія демократії і незалежности — про це заявив в інтерв'ю газеті „Народня армія" Міністер оборони України генерал-полковник авіяції Морозов.

Основою її створення, — сказав він, — це війська, що дислокуються нині на території республіки.

Угрупування військ на Україні перетворюється на структури майбутніх збройних сил республіки.

(К-2, 3.10.91)

З'ЇЗД СПІЛКИ ОФІЦЕРІВ УКРАЇНИ

Про стан справ у Спілці Офіцерів України напередодні II З'їзду офіцерів-громадян України розповідає заступник голови СОУ Віталій Чичело.

З моменту I з'їзду офіцерів-громадян України не минуло й двох місяців, а політична ситуація змінилася докорінно. І тому Виконавчий комітет СОУ вирішив скликати II з'їзд офіцерів України або V Військовий з'їзд України, якщо рахувати з часів Української Народної Республіки, 2-3 листопада.

За неповні два місяці чисельність Спілки зросла від 320 офіцерів, які були ініціяторами I з'їзду, до 10 тисяч осіб. Осередки СОУ створено фактично у всіх областях України, у більшості ґарнізонів. Цей процес поширився й за межі України. І хоча кількість офіцерів — членів СОУ за межами України становить поки що 2%, уже й там почався процес утворення осередків. До речі, офіцери-громадяни України становлять близько 30% від загальної кількости офіцерів колишнього Союзу і 26% від загальної кількости офіцерів, що служать в Україні. Тобто, питомна вага офіцерів українського походження у частинах дислокованих за межами України більша ніж безпосередньо в Україні... Переважна

більшість тих громадян, що служать поза межами республіки, на мою думку, охоче повернеться додому. Ми їм активно допомагаємо. Багато хто вже написав рапорт на ім'я Міністра оборони. Такі рапорти ми збираємо, оскільки це підстава для проведення відповідних переговорів між Міністром оборони незалежної України та Міністром оборони колишнього Союзу.

На терені України зараз перебуває 1 млн. 200 тис. військовослужбовців, (це офіційно вже визнано, до того ж це дані американської розвідки...) Ми прямуватимемо до цифри 350 тис. — Збройні сили, плюс 50 тис. — Республіканська ґвардія.

Одним із найважливіших є, безумовно, питання соціяльного захисту офіцерів. Позиція Спілки полягає у тому, що жоден офіцер або прапорщик не може бути звільнений з лав Збройних Сил за скороченням штатів, хворобою або вислугою років без житла та відповідної грошової компенсації.

Не залишаємо поза увагою і питання призову. Ми вважаємо, що до ухвалення Закону про громадянство України та Закону про проходження військової служби ніякого призову на території України не повинно проводитись взагалі. Спілка пропонує також негайно звільнити на території України у запас солдатів і сержантів, які не є громадянами республіки. І, водночас, відкликати громадян України термінової служби для дальшої служби в Україні. Верховна Рада повинна порушити це питання перед теперішним колективним органом — ,,Государственным Советом СССР'' ... інакше хлопці самі повертатимуться додому...

Нас підтримує Комітет солдатських матерів. Знає нашу позицію Міністер оборони України, Констянтин Морозов — мисляча людина. Він вже відхилив пропозиції Москви щодо якихось квот, згідно з якими ми мусили б посилати своїх хлопців за межі України для обслуговування інтересів центру.

Якщо ж хтось захоче служити, скажімо, на Тихоокеанському флоті, то він служитиме там як громадянин України, а у Владивостоці чи Совгавані повинен бути український консул. А якщо наш громадянин порушить закон, то його судитимуть або за законами Росії, або інтернуватимуть в Україну і судитимуть за нашими законами, але не законами теперішніх військових трибуналів... До того ж йому будуть за цю службу відповідно платити. Необхідно також приняти статус військовослужбовця, приміром, військ стратегічної оборони, інакше знову буде, пробачте, биття морд і таке інше...

Наприкінці хочу особливо наголосити, що зараз і Міністер оборони, і Спілка офіцерів дуже потребують підтримки і допомоги з боку всіх демократичних сил України.

Матеріяли підготовив О. Редченко
(,,Народна газета'', жовтень 1991)

ПРОГРАМНІ ЦІЛІ СПІЛКИ ОФІЦЕРІВ УКРАЇНИ
(Проєкт)

1. Створення Збройних Сил України Спілка офіцерів розглядає як своє основне завдання і підтримає Верховну Раду, Міністерство оборони України в їх зусиллях по створенню Збройних сил України.

Формування Збройних Сил може проходити тільки на основі рішень Верховної Ради України, на принципах демократії, максимальної відкритости, при активній участи демократично настроєних офіцерів.

2. Спілка офіцерів важає за необхідне створити Вищу військову атестаційну комісію для формування складу Міністерства оборони України, Головного штабу, в яку б увійшли поруч з представниками МО України депутати Верховної Ради та представники Спілки офіцерів України.

3. В політичній обстановці, яка склалась в Україні після проголошення акту про незалежність, Спілка виступає за прискорення процесу формування військ Республіканської ґвардії, які б здійснювали захист конституційного ладу в Україні. Створення військ Республіканської ґвардії повинно проходити на основі рішень Верховної Ради з максимальним залученням громадськости, трудових колективів до цього процесу.

4. Для розподілу функцій з питань оборони Спілка вважає за необхідне розробку і підписання Договору про принципи стратегічної оборони між суверенними державами, який вирішить статут військ ССО на терені України.

5. Спілка виступає: за початок переговорного процесу між МО СРСР і суверенними державами про порядок передання військ, техніки, озброєнь в підпорядкування національних міністерств оборони;
— за негайне створення інституту уповноважених Верховної Ради в військах для контролю за проведення військової реформи, забезпечення прав людини в військах.

6. У зв'язку з тим, що значна частина офіцерів-громадян України проходять службу за межами республіки і бажають повернутись для проходження служби в Україну, Спілка вважає за необхідне створити при МО України відповідну комісію і включитися в переговори з МО СРСР з приводу репатріяції офіцерів. Процес переводу офіцерів в Україну слід закінчити до кінця 1992 року. При переведенні офіцерів з інших республік в Збройні Сили України враховувати їх кваліфікацію та побажання.

7. На перший плян в своїй діяльності Спілка офіцерів висуває правовий і соціяльний захист військовослужбовців-громадян України.

Спілка буде брати активну участь у розробці державних програм

по забезпеченню офіцерів, прапорщиків (мічманів) житлом відповідно до умов проходження служби, кількости членів сім'ї та існуючих нормативних актів України.

8. В умовах значного скорочення військ, Спілка виступає за недопустимість звільнення в запас офіцерів, прапорщиків (мічманів) за віком, по скороченню штатів, по хворобі без забезпечення житлом, відповідної грошової компенсації чи пенсії.

Спілка вважає за необхідне розроблення урядової програми і створення центрів в областях України з професійної перекваліфікації офіцерів запасу.

9. В умовах значного скорочення військ Спілка виступає за забезпечення офіцерів, прапорщиків (мічманів), звільнених по скороченню, за віком, по хворобі земельними ділянками на пільгових умовах для ведення індивідуальних та фермерських господарств.

10. Для забезпечення прав людини в Збройних Силах, необхідно ліквідувати органи військової юстиції. Їх функції підпорядкувати державним органам по місцю дислокації військових частин. Військові трибунали реорганізувати в військові суди, в яких розглядатимуться справи щодо скоєння військових злочинів військовослужбовцями.

11. Спілка офіцерів буде приймати активну участь в підготовці молоді до служби в Збройних Силах України шляхом створення молодіжних військових товариств, спортивних військових клюбів. Спілка буде рекомендувати досвідчених офіцерів на роботу в школи, технікуми, вузи. Спілка вважає, що допризовна підготовка молоді повинна бути виведена з підпорядкування військоматів і безпосередньо підпорядкована Міністерству оборони через відповідні структури.

12. Для об'єднання дослідження української військової історії, її правдивого висвітлення, Спілка офіцерів звертається і пропонує своє співробітництво державним науковим установам, історичним товариствам як в Україні, так і за її межами.

13. Спілка офіцерів виступає за співробітництво з офіцерами, офіцерськими організаціями інших країн, за розширення ділових контактів, зміцнення дружби, товариства і співробітництва.

Спілка офіцерів України в своїй діяльності керується загально декларацією прав людини, Конституцією, законами України, Спілка відкрита для співробітництва з демократичними організаціями, політичними партіями, рухами, які стоять на принципах суверенітету Української держави і демократії.

Для ґарантування безпеки на континенті Спілка Офіцерів України вирішила увійти до спілки офіцерів Европи.

Про це заявив голова Спілки офіцерів України полковник Мартиросян.

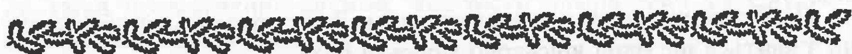
(„Промінь", 13.11.1991.)

НОВА БАЗА ДЛЯ ЧОРНОМОРСЬКОГО ФЛОТУ?

Найближчим часом у чорноморському флоту радянських збройних сил з'явиться ще одна військово-морська база.

Як з'ясував кореспондент ТАРС, вона буде закладена на території Краснодарського краю (Південь Росії).

Таке рішення викликано тим, що Севастополь, головна база флоту, тепер опинилася на території суверенної України.

Христос Родився!

В день світлого празника Різдва Христового

Єрархам наших Церков, нашим Членам,

науковцям, громадським і політичним організаціям

та всій українській громаді

всього найкращого бажає

УПРАВА БРАТСТВА ОХОРОНИ ВОЯЦЬКИХ МОГИЛ

«БРОДИ-ЛЕВ»

Христос Родився!

Радісних свят Різдва Христового та щасливого Нового Року

Членам Братства й Дивізійним Родинам,

колишнім воякам усіх українських армій і формацій

та всій українській спільноті в Діяспорі

б а ж а є

КРАЙОВА УПРАВА

БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА в ЗСА

Христос Родився!

Нова радість стала
Яка небувала,
Божа ласка в Україні
Знову засіяла.

Просим Тебе Боже
У яслах на сіні,
Збережи волю, кращу долю
Нашій славній Україні.

Хай наш Київ
Знову засіяє,
України волю
Хай світ звеличає!

РАДІСНИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

Нескореному українському Народові, українським церковним Ієрархам, Проводам українських організації, Членам Головної, краєвих і Станичних Управ Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, Братству ,,Броди-Лев'', Редакції і Адміністрації ,,Вістей Комбатанта'', всій дивізійній Братії та їх Родинам, Комбатантам усіх українських збройних формацій та всій українській спільноті

бажають

УПРАВА І ЧЛЕНИ
Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА
в Едмонтоні, Альберта, Канада.

За Управу:

Богдан Небожук
секретар

Михайло Кучер
голова

Євген Борис

ВОЛОДИМИР КУБІЙОВИЧ — ТВОРЕЦЬ ,,ЕУ''

Володимир Кубійович народився 23 вересня 1900 року в Матієві, західня Лемківщина. Його батько Михайло був одружений з Марією Добровольською, польського роду. ,,Влодзьо'' змалку почував себе ,,русином'', за що польські товариші зневажали його, висмівали, а це тільки скріплювало його національні почуття. Мати завжди захищала його, бо він був її улюбленим сином.

Володимир Кубійович виростав у польському оточенні й не мав нагоди в школі вивчати українську мову. Він був дуже пильним учнем, читав книжки, які тільки міг здобути. Щоб пізнати історію свого народу, маючи 13 років, кожного вечора він читав ,,Історію України-Руси'' М. Грушевського і робив з прочитаного нотатки.

Українство В. Кубійовича в Польщі кристалізувалося поволі, але постійно. По закінченні гімназії його бажанням було: ,,... всеціло віддатися студіям, щвидко і добре їх закінчити, а згодом буде видно, як зможу працювати для України''. Це було його ,,кредо'', якому він послідовно й жертвенно служив упродовж всього свого життя.

Коли 1918 року розпалася Австро-Угорська монархія, він зголосився до Галицької Армії, хоч ні його здоров'я, ні батьки на це не дозволяли. Заражений тифом, вернувся додому видужувати.

Коли материна шовіністична товаришка зі шкільної лави обвинувачувала її: ,,Ти, полька, виховала на своєму лоні гадюку, яка їла польський хліб, а згодом твій син пішов на війну проти нас!'' А мама відповіла: ,,Не польський, а австрійський хліб, а пішов до українського війська, бо це його обов'язок, бо правда на боці українців''. Такою була його мати.

Скінчивши університетські студії, В. Кубійович став доцентом Краківського університету. Він спеціялізувався в географії й історії.

Маючи вже високу позицію в польському географічному світі, В. Кубійович почав шукати зв'язків з українською наукою, зокрема з Науковим Товариством ім. Шевченка (НТШ) у Львові. Вже 1930 року його обрали дійсним членом НТШ. Він, очоливши Географічну комісію, їздив, як делеґат НТШ, на конґрес слов'янських географів у Празі (1932), в Болгарії (1934), у Берліні й Варшаві.

Завершенням праці В. Кубійовича над географією України були синтетичні роботи — ,,Атляс України й сумежних країв'' (1937) і ,,Географія України й сумежних країв'' (1938), написані частково з участю співробітників.

Самозрозуміло, що такі праці мусіли допровадити автора до

конфлікту з польською шовіністичною верхівкою, яка стояла на позиції цілковитого знищення українства.

У низці статтей, які появилися переважно у ,,Віснику'' у Львові, В. Кубійович піддав сумніву вірність польської урядової статистики, дав докази, що вона фальшива, обвинуватив професора Львівського університету Е. Ромера у фальшуванні, отже, у негідній академіка поведінці. Під тиском воєнного міністра, В. Кубійовича усунено з університету й відібрано право навчати в польських школах.

1-го вересня 1939 року до помешкання В. Кубійовича прийшла поліція, щоб його арештувати й запроторити до концентраційного табору в Березі Картузькій. На щастя, його не було на той час вдома.

Праця В. Кубійовича на українському полі з 1932 року була не тільки відважна, а й повна посвяти: адже він жив у півмілітарно-диктаторській державі. А разом з цим він втратив можливість нормальної наукової кар'єри. Він теж занедбав свої родинні обов'язки, за винятком одного: докладав зусиль, щоб його доні були українками, що йому, на жаль, не вдалося.

У родинному житті він не зазнав щастя. Одружився 1929 року зі своєю товаришкою на праці, з якою мав дві доньки. Першу охрещено в греко-католицькій церкві, а другу жінка потайки охрестила в римсько-католицькому костьолі. Подружжя було невдале, воно не принесло щастя партнерам. До фактичного розлучення прийшло в 1940 році, а 1944 року суд дав рішення про формальну сепарацію. Згодом В. Кубійович одружився з Дарією Сіяк, котра була його довголітньою секретаркою під час праці над Енциклопедіями Українознавства.

Упадок Польщі у вересні 1939 року, її окупація німцями, приєднання Галичини і західної Волині до Радянської України, а невеликих наших західних окраїн — Лемківщини, Засяння, Холмщини і Підляшшя — до німецької колонії — Генерального Губернаторства, змінили цілком життєвий шлях В. Кубійовича. Після ,,визволення'' Західної України більшовиками й встановлення німецько-радянського кордону на ріках Сян і Західний Буг, наплинуло до Кракова кількадесят тисяч українців, утікачів з Галичини й випущених з польських тюрем українських політичних в'язнів, яким треба було допомогти влаштуватися. По успішних пертрактаціях з німецькою владою, зокрема ж після авдієнції у генерал-губернатора Франка, оформлено організацію — Український Центральний Комітет (УЦК), як централю Українських допомогових комітетів (УДК). Головою УЦК став проф. В. Кубійович. Це він став єдиним речником українських інтересів у Генеральному Губернаторстві. На тому пості він утвердив себе, як дійсний, невтомний оборонець нашої людности.

Багато зусиль В. Кубійович уклав у полагодження церковних справ, зокрема Православної церкви на Холмщині й Підляшші, бо релігійна

проблема мала для українців на цих окраїнах особливу вагу. Саме тому польська влада почала обмежувати релігійну свободу православного населення, а з 1937 року масово нищила православні церкви. Після приходу німців, українці відкрили закриті польською владою церкви, а в Холмі постала Православна церковна рада.

На церковному відтинку УЦК мав практичні й чималі успіхи. Після дворазової інтервенції УЦК у генерал-губернатора, відбулася передача українцям православного собору в Холмі (19.5.1940), що мало й символічне значення. Завершенням цих зусиль було відновлення діяльности Автокефальної Православної Церкви, підтверджене згодою генерал-губернатора, щоб митрополит Діонісій перебрав провід Православної Церкви в Генеральному Губернаторстві (вересень 1940) і на висвячення нових православних владик — архиєпископа Іларіона (проф. Івана Огієнка) для Холмщини й Підляшшя та архиєпископа Палладія (Видибіду-Руденка) для Лемківщини. На території Лемківської Апостольської Адміністратури вдалося подолати москвофільський дух з номінацією о. Олександра Малиновського генеральним вікарієм апостольського адміністратора о. Якова Медвецького.

Впродовж двох років можливим було лише переорати лемківські й холмські перелоги, тому праця УКЦ була екстенсивна і поверхова.

В ділянці освіти й шкільництва УКЦ звернув особливу увагу на молодь і на місцевий провідний елемент з метою відбудови господарства і кооператив.

Навесні 1941 року вже всі українські села в Генеральному Губернаторстві мали українські школи, як ще ніколи досі.

Старанням перед німецькою владою, петиціями й поїздками до Берліну, проф. В. Кубійович допровадив до звільнення десятки тисяч українців — полонених Червоної Армії і в'язнів концентраційних таборів та влаштував їх як робітників у Німеччині, а частково також як вояків Дивізії ,,Галичина''

Коли в 1943 році, після капітуляції німецької армії під Сталінградом, було очевидним, що Німеччина війну програє, німці вирішили збройно використати українську молодь для поповнення своїх відступаючих військ. Був висунений плян створення Дивізії ,,Галичина''. В українському суспільстві були й критичні голоси — чи розумно є наражати нашу молодь на певний неуспіх з майже переможеною Німеччиною? Але було очевидним, що німці зорганізують Дивізію й без згоди українців. По нараді з митрополитом Андреєм графом Шептицьким, проф. В. Кубійович підтримав творення цієї військової формації, щоб мати вплив на її характер і на захист інтересів українського вояцтва. При кінці війни Дивізію ,,Галичина'' включено, як Першу Дивізію до Української Національної Армії під командуванням ген. П. Шандрука.

На доноси американці арештували В. Кубійовича, закидаючи ко-

ляборацію з німцями. Він відсидів під слідством шість тижнів у в'язниці Меммінґен. Після його зізнання і доказів про його ролю й оборону українського населення Генерального Губернаторства, і що Дивізія ,,Галичина'' мала воювати виключно на східньому фронті проти більшовиків, В. Кубійовича звільнено з в'язниці.

Після цього логічним було залишитися в Німеччині, де він мав уже зв'язки з німецькими географами. Проте він не прийняв пропозиції стати професором на якомусь німецькому університеті на катедрі географії Східньої Европи.

Це була його особиста велика жертва, бо, замість безтурботного життя і наукової кар'єри, він присвятив себе українській науці, пішов на непевне, недостатнє життя у Сарселі, щоб закінчити своє життєве завдання — створити Енциклопедію Українознавства, одне з більших досягнень нашої еміграції.

Рішення В. Кубійовича було ствердженням його ,,вірую'' — все своє життя служити Україні.

На загальних зборах НТШ у Мюнхені 30.03.1947 року В. Кубійович виголосив промову про напрямки праці НТШ і найдоцільніші форми діяльности в умовах діяспори. В ній він висловив такі думки:

,,І завдання української науки, і форми організації наукового світу мусять випливати із безпосереднього зв'язку з життям. В сьогоднішніх трагічних для нашої нації часах український вчений повинен в першу чергу займатися не тими проблемами, які йому **особисто любі й милі**, але тими, які сьогодні **зв'язані з проблемами нації**. Серед сотень проблем повинен український вчений присвятити свій труд в першу чергу тим, на розв'язку яких жде нація і сучасне життя''.

Коли у 1977 році проф. В. Кубійович склав договір з Канадським інститутом українських студій (КІУС) при Альбертському університеті в Едмонтоні про видання ЕУ — англійському мовою (АЕУ2), його матеріяльне становище покращало. Але він був скромною людиною, свої гонорари від КІУС-у ощаджував, щоб у заповіті (1980) постановити, що весь його спадок буде вжитий на продовження його наукових праць та субвенцій для продовжувачів українських студій.

Виконавці заповіту вповні виконали цю постанову тестаменту і весь спадок передали КІУС-ові для заснування ,,Вічної фундації Володимира і Дарії Кубійовичів'', з якої тільки щорічні відсотки будуть використовуватися, натомість основний капітал буде непорушний.

Хай остаточне й найважливіше завдання ЕУ здійсниться, хай ЕУ буде джерелом інформацій про минуле й сучасне України для українців **на рідних землях**, де більшовики промовчували чи фальшували те, що становить суть українства. Тепер Україна користується ЕУ, відроджене НТШ у Львові плянує її перевидати, що було мрією В. Кубійовича.

(На підставі книжки проф. В. Кубійовича ,,Мені 85'')

,,УКРАЇНА БУДЕ ПРОЦВІТАТИ"

Німецькі експерти: Україна має найбільше шансів для переходу до ринкової економіки.

Політики і журналісти часто зсилаються на експертів ФНР, які, оцінюючи готовість республік колишнього Радянського Союзу до переходу на ринкові відносини, дійшли висновку, що найбільше шансів для цього має саме Україна. Але мало кому відоме інше: в ролі аналітиків виступили спеціялісти одного з провідних у світі і найбільшого в Федеративній Республіці Німеччини комерційного ,,Дойче банку", який має більш як півтора тисячі відділень, з них — 310 — за межами ФРН, що обслуговують понад 7 мільйонів клієнтів, у тому числі і в нашій країні.

Недавно у Києві на запрошення республіканського акціонерного комерційного Агропромбанку ,,Україна", до речі, нового партнера ,,Дойче банку" і теж одного з найбільших у країні, побував член правління ,,Дойче банку" пан Ґеорґ Крупп. Кореспондент газети взяв у нього інтерв'ю.

— *Пане Крупп, розкажіть, будь ласка, про мету візиту.*

— Раніше ми їздили для ділових переговорів тільки в Москву. Оскільки Центр розпадається, то стало зрозуміло, що бізнесменам слід предметніше знайомитися з республіками і, насамперед, з Україною, яка відома сільскогосподарською продукцією, розвинутою промисловістю, а також, що не менш важливо, — европейською культурою, традиціями. Україна повинна повернутися в Европу.

Вже встановлено ділові контакти з Агропромбанком ,,Україна", його керівником паном Гетьманом. ,,Дойче банк" і ,,Україна" відкрили перші кореспондентські взаємини. Мета поїздки і в іншому: одержати особисті враження про хід перебудови, економічних реформ, і тому в мене були зустрічі з паном Леонідом Кравчуком, паном Вітольдом Фокіним. Я під враженням зустрічей з ними. Це люди, які мислять по-сучасному. Мене порадувало, що обидва виявили великий інтерес до розвитку співробітництва з Німеччиною.

Вчора я відвідав колгосп у Київській області — здається, називається ,,Зоря комунізму". І там ми побачили, як багато у вас працьовитих людей. І я подумав, що найбільший ваш капітал — люди. З ними, переконаний, подолаєте всі труднощі. Але для цього потрібні ще й хороші політичні умови.

Досі ми працювали, як я вже сказав, з Радянським Союзом. У нього були певні структури, з якими ми співробітничали. Тепер партнерами стануть республіки. Але в них поки що немає функціонуючих структур. Зважаючи, що банківська система — одна з найважливіших ланок ринкової економіки, її, цю ланку, ми насамперед й створюємо.

Західні партнери хотіли б також знати як розвиватимуться надалі події в Радянському Союзі. Чи діятиме в колишньому політичному СРСР економічне співробітництво на основі, скажімо, єдиної грошової одиниці, чи кожна республіка стане незалежною зі своєю валютою. Це важливо, адже в економічному відношенні республіки зв'язані між собою дуже тісно. І якщо раптом ці зв'язки будуть розірвані, то з'являться великі труднощі. Тому ми з одного боку підтримуємо всі демократичні зміни в республіках, їх прагнення до незалежности, але з другого боку застерігаємо від розриву існуючих

економічних зв'язків.

— *Відомо, що Ваш банк здійснює кредитування багато-мільярдних проєктів у Радянському Союзі. Чи не могли б Ви сказати, які з них здійснюватимуться на Україні?*

— ,,Дойче банк'' забезпечував насамперед ті кредити, що йшли на фінансування нафто-проводів, які прокладалися в Німеччину, щоб Радянський Союз міг одержувати валюту. Ще наші кредити на початку перебудови йшли на модернізацію легкої і харчової промисловости. А сьогодні ми займаємося кредитом у сумі 50 мільйонів екю, який ґарантується Европейським співробітництвом. Цей кредит під керівництвом ,,Дойче банку'' німецькі банки надаватимуть радянському урядові для покриття закупок продовольчих товарів. Сподіваюсь, частина з нього...

— *Хочете сказати: щось потрапить і на Україну?*

— Розумію... Але ,,Дойче банк'' не має ніякого впливу на систему розподілу товарів. Все вирішує уряд Москви, а Україна не має ніякого впливу. Вона ж повинна відповідати за борг так, як і всі інші республіки. І тому я розумію незадоволення великих політиків республіки подібною ситуацією.

— *Ну, а що говорити про пряме співробітництво ,,Дойче банку'' і України. Які тут існують можливості?*

— Вони великі, і ми охоче співробітничили б з Україною. Проте існує одна надзвичайно важлива проблема, без вирішення якої неможливо говорити про співробітництво. Зовнішній борг Радянського Союзу західним банкам становить десятки мільярдів долярів. Хто сплачуватиме ці борги? Хто візьме їх на себе? Захід хотів би знати, що ви хочете зробити? Створити конфедерацію? Економічний союз? Яку валюту ви хочете мати? Як тільки ми одержимо відповіді на ці запитання, то й співробітництво розвиватиметься з кожною республікою. А найголовнішою передумовою цього стане єдність республік, які, відкинувши будь-які амбіції, повинні домовитися між собою, взяти на себе борги Союзу. Буде домовленість — буде й співробітництво.

— *Ваші експерти, які оцінювали готовість руспублік для переходу до ринку, дійшли до висновку, що Україна займає в їхньому ряді перше місце. Не розходяться Ваші нинішні враження із цією думкою?*

— Навпаки. Мої власні спостереження тільки утвердили в правильності такого висновку. Багатофакторний аналіз показує, що Україна стоїть на першому місці по ступеню готовости для входження в ринок, бо Україна завжди є Україна. В неї багато шансів стати незалежною.

— *Мене дуже цікавлять і Ваші враження від поїздки в колгосп...*

— Я бачив старанних людей, які люблять свою землю. І це, власне, найголовніша передумова для того, щоб земля процвітала. Інколи щоправда бачив просто жахливі картини, ніби з часів середньовіччя. Але це залежить не від людей. Причина в тому що промисловість не може давати селянинові сучасні машини. І це — проблема плянової соціялістичної економіки. Однак — і я в цьому переконаний — при ринковій економіці у вас буде процвітати країна.

Загалом хочу ось що сказати: основою ринкової економіки є приватна власність. Без приватної власности ринкова економіка неможлива. Це треба пам'ятати. Це означає, що громіздкі коглоспи слід приватизувати. Це не означає, що колгоспи треба зруйнувати або розділити. Вони не повинні

розділятися на всіх працюючих окремо, бо для сучасного сільського господарства характерні саме великі господарства. Отже, їх треба залишити, але приватизувати, перетворити в акціонерні товариства. Оце й приведе до того, що у вас будуть найкращі успіхи і найкращі врожаї.

— Згодні. Але, бува, що в нас побоюються слів ,,приватна власність''.

— Тоді Ви повинні залишитися при соціялізмі. Тоді залишите на місцях пам'ятники Ленінові.

— Пане Крупп, нам відомо, що Прем'єр-Міністер Фокін звернувся через Вас до уряду ФРН за сприянням з боку фонду ,,Гермес''...

— Так, це корисний крок — встановити контакт з ,,Гермесом'', який є спеціялізованою організацією, що допомагає розвивати торгівлю. Але я можу передбачити, що відповість ,,Гермес''. Прем'єр-міністру Фокіну. ,,Гермес'' скаже слідуюче: ми охоче підемо на контакти з Україною, але треба розв'язати проблеми минулого, борги, домовитися республікам перш ніж розійтися.

— Але Ви все-таки з оптимізмом дивитеся в майбутнє?

— Безумовно, з оптимізмом.

О. Ягольник.

,,Сільські вісті'', 1.10.91

З ГЛИБИНИ ВІКІВ

Острог... Древнє місто на Рівенщині. Подих історії тут не метафора, він тут на кожному кроці. Острозький замок, Богоявленська церква, Дім Мурований, башти Кругла і Луцька...

Час заснування Острога губиться в глибині віків. Вперше він згадується в знаменитому іпатіївському літописі від 1100 року. Зоряний час міста, час його розквіту — XVI століття. Острог одержав самоврядування за маґдебурзьким правом. Розвивалися ремесла, зміцнювалися економічні зв'язки. І тоді ж місто стає визначним культурно-освітнім центром України. Тут було засновано греко-слов'янсько-латинську колеґію — першу українську школу вищого рівня (її називали академією). Сюди з'їхалися відомі вчені, письменники, перекладачі. При колеґії організували науково-літературний гурток. Імена письменників-полемістів Гарасима та Мелетія Смотрицького, Василя Суразького, білоруського поета Андрія Римші, перекладача Іова Книгиницького органічно вплелися в могутній корінь древа української культури.

До міста був запрошений першодрукар Іван Федоров. Серед шести книг Івана Федорова, що тут побачили світ, найвідомішою є знаменита Біблія 1581 року, справжній шедевр друкарського мистецтва. Спеціяльно для неї було створено новий шрифт, який дещо нагадував письмо офіційних документів канцелярії Волині. Загалом було використано шість видань друкарських шрифтів (вперше в історії світової поліграфії).

Поява Острозької Біблії стала значною подією того часу. Нині виданню виповнилося 410 літ, і воно є одним з найцінніших експонатів у Музеї книги. Цей музей з його унікальними експозиціями, інші пам'ятки Острога та його околиць десять років тому оголошено державним історико-культурним заповідником.

Т. Голяк.

Пишуть з України

ЗУСТРІЧ З СХІДНОЮ УКРАЇНОЮ
Лист зі Львова напередодні референдуму

Друкуємо листа львов'янки, яка брала участь в кампанії референдуму за незалежність України у східніх областях. Лист цікавий тим, що авторка розвіває міт про неґативний стереотип українця тих областей.

Редакція

Дорогенька Уляно!

Була 4 дні в східніх областях аґітувати, щоб проголосували за незалежністю. Тому хочу написати пару слів, бо більше напишу після референдуму. А все нас страшать, що має бути переворот, то думаю, напишу пару речень про тих людей, з якими ми зустрічалися. Які то чудові, щирі люди, (хоч) вони наївні, як діти. Які вони патріоти, що нам (галичанам) до них далеко, бо тут (у Галичині) легше. Кінцева наша зупинка була в місті Південно-Українець, Миколаївської области. Там чудовий голова Руху, з яким і вороги рахуються і його поважають.

Коли ми їхали, то нас просили ходити по двох, щоб не напали. Але було тільки два випадки, що підійшли до нас з ненавистю, одначе ми їм пояснювали, що ми від них нічого не потребуємо, любимо їх і хочемо, щоб Україна була разом і незалежна. То вони махнули на нас рукою і відійшли. А скільки людей плакало! Ми старалися всюди ходити з прапором, співали гімн ,,Ще не вмерла Україна'' і люди вчилися співати з нами.

Спочатку я думала, що ми там не потрібні, але тепер розумію, що ми там робимо щось подібне, як Чорновіл тут у Львові нас будив. Ходив з меґафонами і просив нас, щоб ми не боялися. Я далі його люблю, хоч розумію, що він не стане президентом, а Кравчук, але не на довго. Ще рік і два, і ми вільні! На Сході дуже чути українську мову. Я говорила з людьми на базарах (бо там з сіл багато), на автобусних станціях, роздавали ми їм агітаційну літературу, яку нам дав у Тернополі Рух (ми до них зайшли по дорозі).

Також мушу їх похвалити, що було там (в Тернополі) може 25 людей, які пакували прапори в посилки і відсилали на Схід. Ми зустрічали вчительку, яка розповіла, що дістала таку посилку, і спочатку злостилися, а тепер щасливі, що вони той прапор мають. В тій посилці написали, що прапор коштує 20 карбованців; якщо хочете, то поверніть нам, а ні — то вам даруємо. В нас, у Львові, то пани, а там трудівники в Русі.

Ще я собі пригадала, що сперечалася з вуйком, який з Тобою приїжджав, щоби Сходові не помагати, бо там комуністи. Я була не права. Нам не треба помагати, а піднімати Схід, але через людей, які мають авторитет...

Па!

Ваша Слава

Фейлетон

Ро-Ко

З'ЇЗД — КОТРИЙ ТО?

(Замість репортажу)

,,Нема то як на дивізійному з'їзді!'' — кажуть дивізійники. І так було на останньому — історичному, який відбувався негайно після ще одного найважливішого акту в історії України, діяспори й Братства дивізійників. Сталося таке, чого навіть найкращий український політичний коментатор не припускав у своїх проґностичних коментарах у ***Вістях комбатанта.***

Вибухла Україна!

Як вибухла? Ніхто не може з дива вийти, як то сталося. І відразу пішла наша діяспорно-політична уява у ще більший рух, як Рух в Україні. Наш коментатор висунув теорію, що для України гороскопічний уклад зір такий сприємливий, що ми, хоч-не-хоч, осіяні добросердечними космічними проміннями, таки матимемо незалежність, наперекір ,,воріженькам і добрим людям''. Наші владики знову кажуть, що то гарячі спільні молитви греко-католиків і православних в Галичині виблагали незалежність. УНРада твердить, що то посланія президента УНР в екзилі до українського народу в Україні й діяспорі сущого мав вирішальний вплив. І так кожний діяспорник, включно з дивізійним братством, може щось на гілку історії закарбувати...

З новим становищем в Україні виринули нові проблеми.

Наприклад, що святкувати: 22 січня, 30 червня, 15 липня чи 24 серпня? Дивізійники, як безпартійні, вирішили святкувати всі свята державности. (Що вони мають до страчення, як вони пенсіонери?)

Наприклад, на з'їзді говорилося, що слова національного гімну не достосовані до сучасности діяспори. Запропоновано на закінчення з'їзду співати, замість ,,і ми браття молодії'', — ,,і ми браття старії''...

Далі з'їздові наради проплили гладко й змістовно. Ніхто довго не говорив, бо забував не тільки те, що сказав його передбесідник, але і це, що він сам хотів сказати. (Кожний вік має свої приємності).

При обговоренні внутрішньо-братських справ виринули інші проблеми.

Наприклад, що робити, щоб заслужено й чесно розділити великий запас Хреста за особливі заслуги?

— Дотепер його давали переважно таким, які часто й довго говорять, — казав один делеґат і запропонував: нагороджувати теж тих, які ці політично-патріотичні промови слухають і не засинають...

Інша пролема — це уніформи. Стверджено факт, що побратими мають старі уніформи, які не хочуть достосуватися до змін форми тіла побратимів. Не розв'язано цієї проблеми тому, що шити нові уніформи не економно в час економічної кризи, і висловлено бажання, щоб тіла побратимів достосувати до уніформи.

Ще інша проблема — це книжки, головно спомини Гайке англійського мовою. Її заслабо розпродують. Побратим Місько Н. дав приклад, як треба кольпортувати книжки.

— Ось іду до м'ясара по ковбасу. Він мені вибиває 40 долярів, а я йому книжку Гайке за 20 долярів, і вийшло ,,гаф на пів''.

Історію Міська докінчив його побратим після нарад. Коли Місько пішов по ковбасу наступний раз і приніс її до хати, його вірна мила дружина скоштувала кусок і як не гукне:

— Міську, що ти купив?

І Місько подивився. А в ковбасі м'ясо ,,гаф на пів'' із змеленими листками з книжки споминів Гайке.

Коли ми вже біля журналістики й літератури, то дирекція **Вістей комбатанта** *проголосила нове розпорядження, в якому говориться, що клепсидр і посмертних згадок не буде поміщувати про тих побратимів, які не передплачували журналу, бо якщо він, побратим, не читав журналу за життя, то дирекція сумнівається, чи той побратим почне його читати по смерті.*

Очевидно, відбулася традиційна збірка і марш під могилу на Панахиду. Під час самостійної збірки (кожний прийшов, коли хотів) і незалежного маршу (кожний маршував, як міг), дуже бадьоро звучала пісня ,,Кидай жінку стару, бо настала велика потреба'', бо день перед тим прийшла вістка, що до національної Ґвардії зголосилося велике число — аж 400, то ще прийдеться побратимам ,,боронити рідний край''.

Панахида була соборна, хоч православний священик не з'явився — зате був дуже добрий паламар. Після Панахиди командуючий побратим подякував отцеві й дякам, але, на жаль, забув подякувати паламареві, хоч він, паламар, кадив так щедро, що кадильниця диміла, немов пластунська ватра.

Назад маршували побратими — майже, як у війську. Зайшла тільки одна констернація. Командуючий завів побратимів і вставив так невідповідно, що фотографи не могли робити знімок, бо їм в очі світило сонце. То командуючий прийшов до голови по розум, як вчили у війську, і скомандував маршувати кругом і кругом, аж врешті сонце засвітило побратимам у вічі, зате фотографи цикали апаратами для прийдешніх поколінь.

Тоді мені прийшла, як звичайно запізно, ідея, що можна було просто обернутись на п'яті на місці, і все було б гаразд для фотографів!

Цей випадок ще раз доказав мені військове питання: „Що військо, крім four letter слів, тебе корисного навчить?" І тоді нагадався мені польський анекдот, якого не можу розповісти, бо в Америці забороняється муринський та польський „сексуальний гарасмент". (Українські жарти в Америці ще втішаються демократичною свободою, бо їх ще не освячено в Законі про права людини.)

Про величавий бенкет можна хіба сказати те, що господар, вітаючи почесних гостей, представив голову Братства охорони воєнних могил „Броди-Лев" як „дивізійного погребника".

На концерті — і такий був — грав струнний квартет. Було три скрипки і один інструмент більший, на якому, щоб грати, треба його тримати між ногами. Всі музиканти були з Києва і виглядали на мужчин. Вони мали концертмайстра, без сумніву жінку, й то дуже гарну. Тобто це був квінтет. Перед концертом деякі побратими повели протикультурну акцію расового характеру. Однак, коли їм вияснили, що то приїхали євреї, всі дисиденти заспокоїлися, а один з них, зітхнувши глибоко, публічно висловився за всіх: „Добре, що то не жиди".

Концерт відбувся з великим успіхом, на що вказували кінцеві рясні оплески, які всіх збудили. Правда, більшість вигідних „курортників" притрималися вакаційної засади: „Я можу вигідніше передріматися на ліжку, без квитка вступу".

Очевидно, при кожній нагоді дискутувалася незалежна Україна. Усіх турбувало, що в Україні нема людей з бізнесовим сенсом.

Однак, це не має найменшої підстави. Кожна дитина знає, що твердою скалою, на якій стоїть бізнес на всьому світі, є доляр. І хай хтось покаже пальцем бодай на одного земляка в Україні, який не любив би доляра.

Добрий приклад, як швидко вчаться громадяни України бізнесових засад, дали студенти зі Львова, які збудували пам'ятник воїнам, полеглим під Бродами. Спочатку то був проєкт на пару тисяч карбованців. Коли посвятили наріжний камінь, кошти зросли до 500 долярів. Коли посвятили пам'ятник, в банку постав великий „понадвитяг", і кошти зросли вчетверо. А як пам'ятник висаджено в повітря, то студенти прислали до Братства „Броди-Лев" рахунок на 4 тисячі американських долярів, згідно з тарифою виміни доляра на біржі вільного ринку й заробітної платні в Нью-Йорку. (Динаміт і кошти висадження великодушно покрило КҐБ). Студенти готові почати відбудову пам'ятника, очевидно, враховуючи набуту практику й інфляцію.

Бухальтери й економічні аналітики можуть твердити, що це астрономні цифри, якщо рахувати, що один доляр тоді був по 30 дерев'яних рублів, а пересічна платня не сягала 200 карбованців місячно.

Але чого дивуватися, як американські бізнесмени продавали Пентаґонові звичайні молотки по 500 американських долярів за кожний молоток? Якщо дивитися на цю історію з американської бізнесової точки погляду, тоді студентська ціна дуже низька. І вони тільки студенти! Як закінчать університет, то матимуть досить бізнесової практики, щоб заснувати похоронний заклад, який даватиме опуст всім дивізійникам з діяспори...

Всього не розкажеш. А щоб все як слід збагнути, треба було там бути...

ВЕСЕЛИХ СВЯТ

РІЗДВА ХРИСТОВОГО

ТА

ЩАСЛИВОГО НОВОГО

1992 РОКУ

ПОБРАТИМАМ-ЧЛЕНАМ
БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1. УД УНА
ТА ВСІМ УКРАЇНСЬКИМ ВЕТЕРАНАМ
БАЖАЄ ЩИРО

Андрій Закровський

Володимир Лиськів

Спомини

Михайло Бендина

СПОГАДИ СТРІЛЬЦЯ 1-ОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ

Хочу описати свої переживання та моїх друзів з дня, коли було проголошено у Львові про організацію Української Дивізії ,,Галичина''. Мешкав я у Львові і працював у народній торгівлі. Мої ровесники 1920-1927 року народження мріяли про це, щоб дістати зброю та вивчитись нею добре володіти, пройти вишкіл і боротись у відкритому бою з комунізмом, який так багато знищив українського народу. Коли була організована комісія у львівській ратуші, я зразу зголосився добровільно до дивізії. Робота вже не бралась, я чекав нетерпляче, коли вже будуть нас посилати на вишкіл, щоб ми могли продовжувати справу початку Січових Стрільців та мого батька, який воював у рядах УГА. Дні минали швидко, з ратуші виходили юнаки з усмішками на устах, мене прийняли, бо були й такі, яким було відмовлено. Не забуду ніколи польову Службу Божу під відкритим небом, на вулиці Пелчинській, яку відслужив член Військової Управи о. Лаба. Звідси похід до собору святого Юра і дальше до центру міста під оперний театр. Кінні бандерії, обмаєні квітами, нагадували славні часи козаччини. Щонеділі ми збирались на стадіоні, де бувші УСУСУСИ організували нас для вправи, покищо без зброї. Нарешті діждались першого призову, другого. Мені довелось чекати аж на третій. Вкінці серпня одержую повідомлення, що маю 3.09.43 з'явитись на збірний пункт. Я одружився 17.08.1943 р. Шлюб давав мені о. Костельник. В назначений день йду на збірний пункт разом з моїм братом Бендиною Іваном. Під вечір маршуємо на Чернівецький двірець, де вже стоїть наш поїзд, обмаєний квітами та березою. Прощаються з нами рідні, дружини, наречені і друзі. Веселий настрій. Наш транспорт з 800 майбутніми вояками рушає. Співаємо ,,Подай, дівчино, ручку на прощання'', і поїзд віддалюється з перону на захід, а наші рідні стояли на пероні поки поїзд не сховався за закрутом. Їдемо без зупинок, нам дають зелене світло. Над ранком ми приїхали до Дембіци, розвантажились і помарширували до касарень. Короткий відпочинок, одержання мундирів і інших вояцьких атрибутів, та розприділення по сотнях для дальшого відправлення на вишкіл. Через 10 днів після карантину сідаємо на поїзд і їдемо на захід. Тепер вже ми набрали зовсім іншого вигляду. Мундир акуратно допасований, хлопці, як соколи. Під'їжджаємо до Лейпцігу і бачимо, як кидають бомби на місто. Поїзд зупинився в полі, команда вийти з вагонів і залягти по обох боках колії. Коли літаки відлетіли, поїзд рушає дальше і без пригод привозить нас в м. Кобленц, який знаходиться в гарних околицях над Рейном. Прийняв нас вермахт, це бувші офіцери, фронтовики, які мали великий бойовий досвід. Дуже короткий відпочинок і починається інтенсивний вишкіл. Мене призначено першим стрільцем до скорострілa: спочатку МГ-34, а пізніше були МГ-42. Це була досконала зброя. Крім того, кожний мав кріса. Ми з великим запалом взялись

до навчання, і за короткий час вже володіли всіма секретами розбирання і складання із зав'язаними очима. В Кобленці пробули ми 7 місяців. Часті марші в гори, на нічні маневри, з нас зробили сильних, змужнілих вояків. Прощаємось з Кобленцом, з нашими учителями, а особливо з капітаном Вайнером, командиром нашої сотні, і виїжджаємо до місця, де збирається дивізія для комплектування на фронт в м. Найгаммер. Зустріч з друзями, розповіді хто де був, які враження про побачене в різних закутках Европи, де ми проходили вишкіл, наново формування сотень, полків і т. п. Я потрапляю в 31-ий полк разом з братом та іншими друзями, які були на вишколі в Кобленці. Пригадую гарних хлопців з Бережанщини із с. Лапшина, а було їх більше 10-ти чоловік. Вже в новому складі, під командою наших офіцерів-сотників, чотових і ройових. В моїй сотні був сотником Пащак і заступником волиняк Сичик.

Умови у Найгаммері були важкі, але, помимо всього настрій був веселий, бойовий. Коли приїхала група з ,,айнзацу'', що була біля Лопатина і Бродів (с. Гута), оповідали, що вже бачили і нищили більшовицьких партизан, а навіть привезли з собою трофеї, ми ще більше запалились, щоб скоріше на фронт. Нарешті прийшов цей день. Наш полк був готовий до виїзду 29, 30.06.1944 року. Маршуємо в повному фронтовому ринштунку до залізничої станції, вантажимо все, що належить до нашого полку, і їдемо на фронт, на який, ми ще не знали. Минули Краків, Перемишль, Львів, Красне без зупинок аж до Ожидова. Вночі наш транспорт розвантажився, і ми нашою сотнею вирушили лісами в бік Бродів. Здалека було чути глухі звуки артилерійських стрілів і вибухів, та рев літаків. Короткі відпочинки по селах, радісне вітання та пригощання, традиційне в нас, кислим молоком, замість води. Наш полк зайняв позиції на лінії Жарків—Гута-Пеняцька—Пеняки. Ми почали копати бункери для штабу, складів зброї. Перед нами лінія фронту, де оборону держали війська вермахту. Вміжчасі наша сотня нав'язала зв'язок з УПА. Сотник Сичик, між іншим, до дивізії пішов з наказу УПА. Ми дали їм зброю і багато патронів та познайомили з новими тоді автоматами МП-44. Коли почався масовий наступ більшовиків, німецькі війська в паніці покинули лінію фронту і масово в хаосі відступали. Наш полк підтягають до окопів другої лінії, де ми замасковані чекаємо на ворога. Гнізда для скорострілів були густо розміщені так, що оборона була надійна. Мабуть, ворожа розвідка погано працювала, вони не знали, що другі окопи обставлені новими силами. Подається нам по окопах команда ,,не стріляти'', а як буде наступ більшовиків, підпускати їх ближче до окопів. Ворог наступає, з криком ,,За Сталіна!'' Йдуть пішо і на конях в повний ріст на нас. Нерви напружені, і нарешті подається команда ,,вогонь!''. Заговорили наші скоростріли, а також міномети, які через наші окопи масакрували ворожий наступ. Атака була відбита. Ворог з великими втратами відступив, залишаючи свої окопи. З нашого боку втрат чи поранених не було. Затишшя. Ми окрилені такою перемогою, віримо в свої сили і повні ентузіязму доганяти ворога, та команди такої немає. Через деякий час передають нам, що ми окружені танками. Фронт прорвали на відтинку Ясенів-Дуб'є. Та більшовики підтягають нові дивізії і йдуть центральною дорогою на Львів. Команда відступати нашому полку. Для забезпечення відступу наша сотня покидає свої позиції і займаємо оборону на краю ліса. Перед нами болота, через які танки не пройдуть, це ліва сторона. Відпочиваємо, обмінюємось успіхом щойно минулого бою й чекаємо

нового наступу. Та його не було. Під вечір покидаємо оборону і відступаємо останніми за полком. Коли проходили ми через ліс, більшовицький снайпер з дерева убиває нашого четаря на прізвище Винар. Перша втрата. Чергою з автомата убиваємо снайпера, а мертвого друга несемо з собою, і після цього, як з'єднались з полком, хоронимо його. В лісі робимо нову лінію фронту. Вибираємо в лісі лінію, щоб було добре поле обстрілу, маскуємо для скорострілів гнізда і чекаємо нового наступу більшовиків. Але ворог вирішив нас знищити артилерійським масовим вогнем. Безперестанний обстріл з ,,катюш'', як пилою, стинав цілі дерева, які падали на нас і накривали, а літаки згори обстрілювали з кулеметів та скидали бомби. Наш полк зазнав відчутних втрат. Був поранений і я осколком в ногу. Хто залишився живим і не пораненим, відступали. Я залишився в лісі, була ніч. Ногу я перев'язав бандажем, який кожний стрілець мав зі собою. Падав дощ, я наламав гілок зі сосни і зробив собі над поваленою великою сосною накриття, щоб хоч трохи сховатись від дощу. В голову лізли різні погані думки — застрілитись, щоб не потрапити в руки більшовикам. Але мій патрон Ангел-хоронитель Михаїл відігнав від мене цю думку. Я ліг і заснув твердим молодечим сном. Рано, коли пробудився, я почув спів пташок та побачив промені сонця, які пробивалися крізь верхи дерев, мені захотілося жити. В торбі залишилась залізна порція харчів, котрими я поснідав і став думати, як вибратись звідси до близького села. Вирізав палку і пішов в сторону лінії, яка вела до села Голубиця. Нога боліла, але я помало йшов з думкою, що може когось побачу з моїх стрільців або з села.

Та кругом було тихо, лиш було чути рідкі стріли. Я вернувся на своє місце і дальше роздумував. Десь коло 10 год. почув я артилерійські вибухи та автоматні стріли, по чому зорієнтувався, що йдуть ще бої і наша дивізія ще відступає. Так проминув ще один день і ніч. В мене вже нічого не залишилось з їжі. Було 19 липня, ранок. Я лежав і нараз почув гавкіт собак, а також шум. Він наближився до мене. Це вже була облава і прочісування лісу. Мені вже не було куди подітись. Побачивши мене, підбігло декілька чоловік, зняли з мене черевики, годинник та медалик з ланцужком, який мені дала дружина перед відходом до війська. Я їм сказав, що я поранений, і вони мене забрали й повели до ротного, командира. Цей дав короткий наказ ,,В расход'', що означало розстріл. Я помолився в душі і був приготовлений на смерть. Коли мене лінією в лісі вели, над'їхала автомашина, в якій були офіцери. Побачивши мене, запитали солдатів куди і кого ведете. Ті відповіли, що мають мене розстріляти. Тоді офіцери забрали мене на автомашину і повезли в сторону Ясенова. Під самим хутором стояла хата і другі господарські забудови. Як я вже пізніше дізнався, це був штаб. Мене завели до хати і тут коротко допитали, хто я та звідки. Коли я сказав, що я поранений, санітар чи хто він був, подивився на ногу та зробив мені нову пов'язку і відпровадив до стодоли, яку вже охороняв солдат. Тут я побачив кількох наших стрільців, деякі були також поранені. Всі ми були голодні, та їсти нам ніхто не давав. Щойно по полудні господиня цього дому наварила бульби і принесла нам до стодоли, а також дала по куску хліба. Тут переспали ми ще одну ніч. Рано 20 липня привели ще кількох стрільців — це були люди з моєї сотні: Підківка Михайло та Кураш Василь, оба з с. Унів, Перемишлянського р-ну. Від них я довідався, що наш сотник Пащак застрілився сам, щоб не потрапити в руки більшовиків. В цей же день привели ще одного

стрільця, це був Сенів Богдан зі Львова. Його роздягли з одягу, який забрали, залишили в сорочці, кальсонах. Хтось з хлопців дав шинелю і я накинув її на плечі Богданові. Під вечір привели ще кількох чоловік, в тому числі сотника Данилишина з Трускавця. В штабі його допитали і привели назад до стодоли. Він нам сказав, що його розстріляють, щоб ми, хто залишиться живим, передали його родині вістку про його смерть. Я виконав його прохання, і в 1956 році побував з його рідними в Трускавці і все розповів як було. Дійсно через деякий час прийшло до стодоли 3-х автоматників і зачитали наказ про розстріл (как изменника родины). Нам сказали відійти з току в засік стодоли, а Данилишина поставили під двері і розстріляли. Ми прикрили його сіном, а пізніше поховали за стодолою. Ми були тут до 22 липня, вже назбиралось нас 22 чоловік. Видно, що з наказу господиня варила і давала нам потрохи їсти. Цього дня під вечір нас відправили, поранених на фірі, а здорових пішки до Бродів. По дорозі ми ще одну ніч ночували в якихось господарів в стодолі, а 23 липня прибули до Бродів. Тут уже був у бувшому манастирі зроблений табір військовополонених, обведений колючим дротом, з вежами й охороною. Було багато німців і наших хлопців до 300 чоловік з різних полків, які потрапили в полон вже під Підгайцями, біля Олеська. Від них ми дізналися про події і відступ дивізії. В таборі вже нашими справами займалось НКВС. Заповняли доповідні списки з повними персональними даними. Нам давали по 200 грамів хліба та зупу, де плавало декілька крупин. Спали ми під голим небом, бо вже всіх полонених було до 2000 чоловік. На роботу брали кожного дня по 100 чоловік, які розбирали в місті барикади та розвалені доми, різали дрова в пекарні і виконували різні інші роботи. Пробули ми в Бродах до 12 вересня. До деяких хлопців прибули рідні, це були з близьких сіл Бродівського району. Йде підготовка до відправлення нас по етапу (вглубь страны). В нас завелись воші, не було в що переодягнутись і де помити. Роблять примітивну дезкамеру, прожарують одяг, а ми купаємось в бочках. Всіх стрижуть на нульку. На залізничну станцію були підвезені вагони: нас групами по 90 чоловік посадили у вагони. Під вечір наш поїзд, закритий на замки, а вікна заґратовані колючим дротом, рушив у напрямі сходу. Перед Радзівілом на транспорт налетіли німецькі літаки, обстріляли та кинули кілька бомб на залізничне полотно. Були жертви в деяких вагонах, але ми були закриті наглухо і точних даних не знали. Простояли тут цілу ніч, а на другий день нас повезли дальше. Їсти до вагонів давали по кілька сухарів та сушену рибу. Хотілось пити, а води не було. Думаю, що все робилось для того, щоб нас більше виснажити. Та ми тримались. Прибули до Києва через 10 днів, довго тому, що в першу чергу, пропускали транспорт з військовими пораненими; інші незнані нам причини. В Києві нас перетримали один день, напились вже досходу. Пили воду й одержали трохи свіжого хліба та дальше в дорогу. Приїздимо до Сталіно (Донецька). Пересаджують нас на відкриті плятформи і везуть до Чистякова. По дорозі бачимо шахти. Нас вже чекає конвой. Порахувавши нас докладно декілька разів, а також викликали всіх по прізвищах, йдемо під конвоєм через польові дороги в напрямі табору. По дорозі декому пощастило виламати качан кукурудзи або вирвати буряк. Підходимо до табору, який огороджений колючим дротом, стоять вежі з вартовими. Знову нас викликають по списках і проводять через прохідну в зону. Заходимо в бараки по 50 чоловік в одну секцію. Попід стінами

стоять два поверхи, чорні від вугільного пилу. Перемучені такою важкою дорогою, падаємо на нари, щоб хоч трохи відпочити. Через деякий час нас виганяють надвір, знову перевірка і комплектування по бриґадах і вже побриґадно розміщення по бараках. Вечеряти загнали нас у їдальню, де кожний одержав по 200 грамів хліба та черпак баланди — це зварена капуста на чистій воді. Лягаємо спати і засипаємо, мов убиті. Спимо на твердих нарах, за подушку служить кулак під голову. На другий день проходимо комісію, встановлюють всім 1-шу категорію чи групу здоров'я. По нормі належиться кожному по 600 грамів хліба і два рази гарячий приварок. Я, хоча рана вже присохла, також зарахований на шахту, другий вид спеціялістів не потрібний. Перше знайомство з шахтою. Бриґада, яка складається з сорока чоловік, спускається віндою в шахту. Тут є цивільний бриґадир і десятник, які коротко нас інформують, як і що маємо робити, і розставляють по робочих місцях. На ноги нам видали гумові галоші (тут звані ,,чуні''). Основна робота — це в забої. Врубна машина проходить знизу вгору лави і рубає вуголь, який ми кидаємо лопатами в риштаки, які підключені до електро-моторів рухаються, і вуголь летить по них додолу у вагончик. Лісогони доставляють соснові стійки в лаву, це також дуже важка робота. Кріпильники ставлять ті стійки в кусти по 8-10 штук і ними підпирають-кріплять забій, щоб не було завалів. В шахті нас тримали по 10-12-14 годин, поки не була вироблена норма. Харчування було дуже погане, виснажлива робота, а, крім того, воші та блощиці випивали нашу останню кров. Надходила зима, наш одяг вже зовсім розпадався. Ми нашивали різні шмати на штани, щоб не світити голим задом і колінами. Опалювали бараки тим вугіллям, яке ми самі приносили з шахти. Під голову також кожний з нас мав заготовлений кусок вугілля, щоб було вище спати. Від табору до шахти було до 500 метрів, а вже було зимно. Шахта була мокра і поки нас конвой запровадив до зони, одяг примерзав до спини. Щойно в січні видали нам старі списані в армії тілогрійки. Ми працювали, як раби, без суду і зарплати, проходила секретна перевірка кожного в'язня. Робили запити додому, хто чим займався і т. п. Час проходив дуже повільно. Закінчилась війна, підвищили норму хліба до 800 грамів, але що це значило для молодого і виснаженого організму, коли до хліба не було ніякого товщу і калорійного приварку. Багато хлопців стали інвалідами та повмирали. Коли мерця виносили з зони, то на прохідній наглядач молотком бив по голові і заламував череп, щойно після цього вивозили і закопували, причепивши до ноги дерев'яну табличку з номером. В другій половині 1945 року знову підвищили норму хліба до 1 кілограма та давали до зупи на казан одну-дві банки з американської допомоги. Видали спецодяг з мішковини та мішки набиті травою або сіном, замість матраців. Було вже дозволено писати додому, але не було на чому і чим. Моя родина була вже вивезена на Сибір, а дружина втекла зі Львова з малою дочкою, яка народилася 29.05.44 р. без мене. Проживала в своєї мами в Борщовичах біля Львова. Я безпосередньо не міг з нею листуватись, боявся, щоб її з дитиною не вивезли в Сибір. В березні 1946 року нас без суду вивозять дальше на північ. Я розлучаюся зі своїм вірним другом Сенівим Богданом, який записався, що він родом з Познання, його лишили як непідданого СРСР, а чужоземця. Знову товарні вагони набивають нами, як оселедцями, по 60-70 чоловік і їдемо в нове невідоме місце. Проїжджаємо Саратов, Куйбишев, Свердловськ, Новосибірськ і зупиняємось в Кемеровській

області в Анжеро-Суджанському районі в таборі П/Я 242. Надворі холод до 45 градусів морозу. Наш одяг не відповідає такому холодові. Приймає нас новий Гулагівський конвой, приводять під зону табору. Довга і нудна процедура, виклик по списку, шмон і запуск через прохідну в зону. Примітивні землянки типу бараків, тільки копані в землі довжиною 40 метрів та шириною в 10 метрів. На швидку руку стіни зашальовані дошками, але не так щільно, і земля через діри сиплеться, а миші та щури бігають по підлозі. Нари триповерхові. Розміщують нас по 100 чоловік в секцію (це були типові проєкти житла для в'язнів). Наші попередники були німецькі полонені, про що свідчили написи на дошках німецькою мовою. Один день відпочинку, і в шахту. Якщо на Донбасі шахти висотою вугільного пласту до 1,8 метра, то тут пласт до 4-х метрів та ще в два горизонти. Перший на глибині 300 метрів, туди нас везли віндою, а другий на 200 метрів нижче, куди вже треба було злазити по драбинах. Вниз з свіжими силами добирались сяк-так, а після 10-годинної праці нагору було дуже важко лізти. В червні 1946 року нам оголосили, що нас розконвоюють і ми залишаємось в тому ж таборі, тільки будемо ходити по перепустках (це відносилось до наших в'язнів-дивізійників). Кожного дня нас перевіряли по бараках, перепустка залишалась на прохідній. В мене зродилась думка, що треба звідси яким би то не було способом вибиратись. В міжчасі я одержав від дружини пачку з салом та спортивний костюм з зеленої флянелі, і вже було в що переодягнутись, а через деякий час одержав поштовий переказ. Все було готове, тільки треба було рішитись, щоб у відповідний час втекти. Зібрав я всі свої потрібні речі (сало, сухарі і гроші) та 26.07.1946 року вийшов з табору і більше не повернувся. З шахти ,,Северная'' добився на попутній машині до лісу, який тягнеться понад береги ріки Том, та поромом переправився на другий берег і пішов углиб лісу, щоб тут пересидіти кілька днів, поки в таборі втихомиряться чекісти. Хоча ночами було холодно, та я палив вогнище і грівся, і жарив назбирані у день гриби. Була неділя, коли я добрався до залізничної станції в Кемерово 4 серпня. Підійшовши близько залі, де знаходиться каса, побачив велику чергу і відразу зрозумів, що так я квитка не куплю. Я пішов до прибиральниці, яка робила порядки, і запитався, чи вона може купити без черги квиток, що я дам їй сала, при тому збрехав, що їду на похорон. Вона пішла в кімнату до касира, договорилась, я дав гроші і сало, і квиток в мене вже був на руках. Вночі поїзд від'їхав. Я на верхній полиці заснув і спав без пробудження аж до Новосибірська. Тут треба було компостувати квиток до Москви, і пасажирів набралось тисячі чоловік. Я подумав, що треба добиратись товарним поїздом. Дорогою з Кемерово до Новосибірська познайомився у вагоні з хлопцями з Білорусії, які верталися з шахт (були мобілізовані раніше до роботи). Ми трималися купи, сиділи перед двірцем на траві. В цей час підійшов залізничник до нас та питає: чи ми хочемо сьогодні поїхати, якщо ми вивантажимо два пульмани вугілля, то він закомпостує квиток і посадить нас увечорі на поїзд. Нам два рази не треба було казати, було нас вісім чоловік. Він показав нам, де стоять вагони, забрав у нас квиток і пішов. Ми кинулись на вагони, відкрили з одної сторони борт і викинули вуголь. Коли цей залізничник вернувся, ми вже відпочивали. Разом з ним пішли ми до лазні, помились і одержали посвідки, що ми пройшли дезинфекцію одягу. Він віддав квитки зокомпостовані на Московський поїзд. Вночі ми виїхали і через чотири

дні були в Москві. За цей час я познайомився в нашому вагоні з жінкою енкаведиста. Вона вертала з евакуації з Красноярська до Києва, мала багато пакунків і валіз. В розмові з нею я сказав, що їду до Києва поступати до фізкультурного інституту, лише не знаю як виїхати з Москви. Тоді вона каже: раз земляк, ти мені поможеш перенести пакунки до метро з Казанського двірця до Київського, то вона мені докомпостує квиток. Очевидно я згодився на її пропозицію. Ми добрались на Київський двірець, вона оформила квиток. Видно, що Господь мені допомагав увесь час, бо хто в ті часи міг так легко вибратись з того пекла. Ввечорі ми виїхали до Києва і на другий день приїхали. Тут її зустрічали, ми подякували собі взаємно і розійшлись. Київ це вже, як вдома. Увечорі я підійшов до Львівського поїзду, почув рідну мову, бо провідники вже були наші хлопці, і попросилися, щоб мене взяли на поїзд без квитка. Один з них видно мав добре серце, посадив мене в своє купе і я доїхав до станції Борщовичі під Львовом, де в цей час мешкала моя дружина. Подякувавши провідникові, я висів і пішов на сіножать, щоб мене в селі ніхто не бачив. Я боявся, бо в цей час по селах були ґарнізони НКВД. Цілий день до сутінків я перебув у траві, трохи спав та обдумував, як буде дальше. Ввечорі підійшов до дому, де мешкала дружина. Коли вона мене побачила, ледь не зімліла і питається, звідки я взявся. Зайшовши до хати, я все розказав. В колисці лежала моя дочка, яку я вперше побачив. Ми вікна засолонили, щоб мене ніхто з сусідів не бачив. Я помився, переодягнувся в чистий одяг, очевидно, що добре повечеряв. Договорились, що рано я поїду першим поїздом до Львова, щоб не наражувати дружину з дитиною, коли мене побачить в селі, не минути непримности. У Львові зайшов я до своїх друзів та дізнався, х то є у Львові з наших добрих знайомих. Мені дали товариші чистий блянк про переселення з Польщі, який я заповнив на прізвище Сенишин Володимир, і порадили у Львові не мешкати, а тільки виїхати в район, що я і зробив. В той час багато наших людей були з такими документами. Після виїзду в район, я зробив розвідку, де найкраще було б ,,приземлитись'', щоб не було знайомих. Робив я так: приїхав у район, йшов до церкви, де можна було бачити наших людей, і на одинці з ними поговорити, хто тут є із знайомих і чи не перейшов на сторону більшовиків. Після таких виїздів я вертався до Львова, тут ночував і ділився з друзями своїми висновками з поїздок. Нарешті зупинився в Городку Ягейлонськім, де я зустрів мойого друга Петра Богдана. Він мені сказав, що в Городку немає нікого, щоб мене знав з народної торгівлі. Він порадив тут виробляти пашпорт, тим більше, що тут було багато переселенців і можна було між ними переховатись. Переночувавши в його домі, ми поговорили. Він мені дав адресу до одного чоловіка, в якого я зміг би приписатись і мешкати. Це були пани Яроші, яких син в 1944 році виїхав на еміґрацію, а я був дуже подібний до нього. Коли вони дали згоду на проживання і підписали мені відповідну форму, я пішов до міської Ради, завірив печаткою, а відтак прийшов з тими документами до воєнкомату. Тут мене зустріли ворожо — звідки приїхав, де був, коли брали в радянську армію і т. п. Я відповів, що родину мою побили поляки, а я чудом спасся тим, що на цей час мене не було вдома. Після того мені виписали тимчасове посвідчення і сказали з тими всіма документами йти в пашпортний стіл в НКВД. Я не міг рішитись, думав сам йдеш в пазури НКВС, але вкінці заспокоївся і пішов. Здавши всі документи, які по інструкції були потрібні для пашпорту, мені сказав

пашпортист прийти через кілька днів за пашпортом. Коли я зголосився на НКВД, мені начальник вручив пашпорт та поздоровив з радянським громадянством та запитав, де і ким би я хотів працювати. Він дав мені записку до голови райвиконкому на працевлаштування. Ратуша, де містився райвиконком, була через два будинки в Ринку. Я зайшов в приймальну голови. Мене зустрів дебелий чолов'яга, п'яний, з червоними очима. Це був голова Кравець Іван Ілліч. Говорити він не міг від оп'яніння, але зрозумів, що я бухгалтер. Він подзвонив до завідуючого земельного відділу (бо якраз там був потрібний бухгалтер). Останній зайшов і подивився на мене, а я на нього. Та я відразу зрозумів і подумав собі, що такий начальник мені не підходить. Це був тип енкаведиста у військовій формі. На моє щастя, в цей час зайшла жінка, яка прислухалася до нашої розмови і сказала: ,,Іване, дай мені того хлопця, бо в мене немає в соціяльному забезпечення інспектора''. Я тутже зреаґував, що краще піти до неї, то буду довше на волі, а вона була завідуюча відділу райсоцзабезпечення — Іваськевич Катерина Михайлівна. Взявши мене за руку, повела до свойого відділу. Це була проста жінка з села Черляли, яка поступила, як бувша служниця, в лави КПРС, неграмотна і крім офіційного підпису на урядових документах, нічого у відділі не робила. Печатку носила за пазухою. В цей час всі кадри (керівні) складались з таких людей. Вона дала мені різні інструкції, як кваліфікувати пенсіонерів та обіжники з обласного відділу соціяльного забезпечення. Я написав заяву та видуману автобіографію і став старшим інспектором по назначенні пенсій. Так почався мій стаж у більшовицькому апараті. Через кілька днів вивчив дані мені інструкції, посортував пенсійні справи, які були навалом на підлозі. В цей час в даній установі працював бухгалтером старший чоловік Гадзало Василь, він мені багато допомагав порадами. Крім основної роботи кожний відділ райвиконкому був закріплений за один з сіл району, і треба було їхати збирати займи, континґент зерна і т. п. Наш відділ був звільнений від цього, тому що я був один, а пенсіонерів до 5000 чоловік, і кожного дня прибували нові. Але одного разу, як була акція по вивезенню людей з села Тучапи, де були великі сили УПА, наш відділ також був назначений у цю бриґаду. Коли нас зібрали у залі засідань і почали роздавати кріси та набої, я взяв патрон і, вловивши момент, коли до мене підходив енкаведист, взятий патрон почав забивати згори в люфу кріса. Він підійшов до мене і питає: ,,Что ты делаешь?'' Я кажу: ,,Заражаю''. Тоді він відібрав від мене кріса і питає: ,,Кто ему дал винтовку? Он себя и еще кого-то застрелит''. А до мене: ,,Иди домой''. Мені тільки того треба було. Я ввесь час уважав, щоб не виговоритись, бо знав, що за мною буде вестись таємне слідство. Перша безпосередня зустріч з начальником НКВС була, коли я відмовив в назначенні пенсій декільком родинам (їх сини або чоловіки були убиті боївками УПА в один день в районі). Спитавши мене, на якій підставі я відмовив пенсію, я показав йому інструкцію, де було написане, як має звучати така довідка для оформлення пенсії, а саме: Такий-то і такий наш співробітник загинув при виконуванні службових обов'язків, це вже був підтверджений факт, що убитий був аґентом НКВС чи пізніше МДБ. Бачив я декілька разів через вікно кабінету, де я працював (через дорогу було НКВС), як привозили побитих хлопців з сіл, садили їх під муром і вже мертвих копали та кололи дротами, якими шукали криївок. В самому Городку, на Заставськім передмістю була криївка, де

перебували з районного проводу УПА Табака В. та Вітошко С. Хтось із сусідів доніс і криївку окружили та почали кричати, щоб ті здавались. Хлопці пострілялись в криївці, а їх тіла забрали на НКВС і ще також знущались над ними, а вночі прив'язали камені і кинули в ополонку на ставі. Це була зима 1946-47 року (грудень). В березні 1947 року, коли лід розтопився, їх тіла хвиля прибила до берега. Вони були зв'язані колючим дротом. Рідні і знайомі пізнали їх і ввечорі забрали та поховали. Так я працював до 21 квітня 1947 року. В цей день був базар в Городку. Я мешкав поряд з площею, де відбувались базари. По дорозі на обід я зайшов на базар, тут мене впізнав один старий знайомий (я його не бачив) і показав мене енкаведистам, а ті тут же мене забрали. Два дні мене тримали в Городку, а відтак відвезли до Львова на вулицю Лонцького, де була тюрма. Тут суд, який відбувся після слідства (суд воєнного трибуналу) і 25 років строку. Весну і літо я перебув на вулиці Лонцького в тюрмі, а в вересні на пересильний пункт, де підготовляли в'язнів на етап. Приїздили купці з Гулагу і набирали собі робочу силу.

За харчування коротко опишу. В основному давали гнилу з бочки рибу (тюльку). Хліба 400 грамів та баланду, якої навіть не їв би пес, а ми мусили їсти. На етап нас відправляють 2 листопада 1947 р. Їдемо в напрямі Москви. Під час коротких зупинок по станціях конвой провіряє дерев'яними довбнями (ударами довбні по боках вагону, чи не проламані дошки), а другі по даху вагона. Так цілу дорогу. Через 5 днів ми приїхали через Горський до станції Сухобезводная, де знаходилось управління УНЖЛАГУ. Це одне із старих управлінь строгого режиму. Всі роботи на лісоповалі виконувались в'язнями. Заїхали ми в царство ГУЛАГУ, де в той час була розроблена густа сітка таборів, там була своя вітка залізниці, яку будували самі в'язні, а також бараки, бараки і вежі. Наш етап складався з 700 в'язнів, були хлопці з УПА, нашої дивізії, з української поліції, всі по 54 статті. Всім нам дали по 25 років. Тоді менше не давали. При запуску нас в зону табору проходить „шмон'', це вироблений метод НКВС. Насамперед обмацування від голови до ніг по тілі, а потім викладання з мішків усіх речей, чи часом немає холодної зброї. Нам дають два окремі бараки побіч себе, щоб мати нас на оці. На другий день дають табірний одяг, з номерами наштампованими фарбою на колінах штанів, тілогрійки та шапки-вушанки. ГУЛАГ мав свої цехи, де бриґади спеціяльно шили тюремний одяг. Крім наших в'язнів, тут вже були злодії та „суки'', це в'язні за побутові злочини. Бриґади вкомплетовані по 40 в'язнів. Треба вивчати справу лісоруба. Встаємо о 5-ій годині. Миємось в спеціяльно пороблених коритах з сосками, зимою вода холодна, але здорово. Воду носить і наливає в корита один з в'язнів, в якого III-я група, і до лісу на роботу він не ходить. Після такого туалету, бриґада за бриґадою йде на сніданок і до хліборіза одержати пайку на день. Сніданок закінчився, вихід бриґади до воріт, через які випускають за зону. Охорона розставлена, собаки скавулять. Перераховують по декілька разів, щоб, не дай Боже, не помилитись. Виходимо на лижню, стаємо парами, щоб триматись один одного, поклавши одну руку на плече другого в'язня. Попереду дорога до лісу довжиною до 8-9 кілометрів. Останнє нагадування (шаг влево, шаг вправо вважається побегом. Стрелять будем без предупреждения). „Лижня'' — це покладені на шпали (з грубих кусків дерева впоперек) молоді сосни довжиною до 10 м. І так кожна. Ходити по такій дорозі треба добре

натренуватись, бо інакше впадеш. Приходимо до лісу. Тут зроблена кошара, як для овець. Охорона обступає кругом нас кошару, ми запалюємо вогнища, зона, в якій ми маємо цілий день працювати, має до 1000 гектарів. Кругом вирубана лінія шириною в 30 метрів, пеньки з кори почищені (влітку), щоб було видно як хтось буде проходити, та побілені вапном. Вишки, на яких стоять охоронці, поставлені так, щоб черга з автомата досягнула в'язня, який буде переходити. Отож, ми палимо дрова, гріємось, а охоронці пішли з 2-х сторін, щоб зайняти свої пости. Один з них, старший на коні, об'їжджає кругом зону. Коли самі крайні з протилежного боку стали на вежах, б'ють в рейку, яка є на кожній вежі, це сиґнал, що він уже зайняв пост. Так кругом обдзвонили і тоді щойно нас пускають в зону. Розбираємо пили поперечні і лучки для тонших дерев, вилку для нагинання дерев, щоб пилу не затискало, сокири обрубувати гілляки і йдемо на своє робоче місце. Повалений ліс ріжемо по розмірах, які маємо по специфікації заготовити, і виносимо на своїх плечах до лижні. Тут коноводи стоять з візками, на які вантажуть балани і везуть на естакаду. Влітку ще сяк-так можна з такою рабською роботою миритись, а взимку це просто катогра, коли сніг по пояс, а норма мусить бути виконана. Обід в лісі. Готує його один з бриґади в'язнів. Він носить крупу і що ще там дають по меню, зранку в казані топить сніг і засипає продукти. Коли все готове, б'є по залізній рейці, і ми сходимось до вогнища обідати. Ложок немає, п'ємо через край з саморобної миски або банки з риби. Якщо є щось на друге, вистругуємо палочку з тріски і нею або шкуринкою хліба їмо. Обід закінчився і знову до роботи. В міжчасі наглядач ходить по бригадах (а їх є декілька) і провіряють, як виконується рабами державний плян. Коли починає сутеніти, подається один сиґнал ударом в рейку, це значить кидайте роботу і виходіть з лісу в кошару. Знову палимо вогнища взимку, щоб погрітись, а влітку, щоб відганяти комарів, яких тут мільйони. Коли вже всі зайшли під кошару, то охоронці (старші) запускають туди всіх і числять чи всі прийшли. Якщо когось бракує, йдуть в ліс і шукають та приводять до кошари. Тоді крайній пост від кошари дає сиґнал, щоб всі покидали вежі знову кругові дзвінки, а ми ждемо коло вогнища. Нарешті всі прийшли, знову випускають з кошари, ще раз перечисляють, і вирушаємо до табору, після прочитаної вказівки (стрелять буду!). Якщо вранці в'язні оповідають собі всю дорогу, що комусь снилось, що пишуть з дому і т. п., то ввечорі всі перемучені, плетуться, як тіні. Кожний думає про своє теперішнє і майбутнє, якщо воно взагалі буде. Багато наших хлопців впали духом, але я всіх старався в зоні підбадьорити, що воля не за горами. Так проходили дні, місяці і роки. Сіра монотонність, переїзд з табору в інший табір, скільки їх було в УНЖЛАЗІ? Якщо б порахувати ті сосни, осики, берези, скільки ми їх вирізали штук, а гектарів? Поки ми вирізали ліс на підкомандирівці, другі в'язні-побутовики вже приготували другу зону (бараки, вежі, колючий дріт, яким була огороджена вся Горьковська область та сусідня Кіровська). Знову етап і все більше на північ. За цей час в світі були деякі зміни, але ми були відрізані від всього. Помирали президенти та інші політичні діячі, а наш кат нищив український народ та мільйони інших націй. Нарешті прийшов і його час. Ми були в лісі, коли принесли охоронці вістку, що помер генералісімус. Охоронці плакали, а ми тішились, бо знали, що тільки його смерть принесе нам волю. Була велика амнестія, але це до нас не мало

відношення. Пам'ятного року, коли канцлер Аденауер приїхав на переговори до Москви, була вирішена наша доля та всіх інших, які брали участь в роки 1941-45 у визвольній боротьбі з більшовизмом. З травня 1955 року почалося масове звільнення в'язнів, особисто для мене щастя усміхнулось в січні 1956 року. В мене, крім статті 54, була ще побутова стаття за підроблення документів, яка під амнестію по даних чекістів не підпадала. Сам здоровий глузд підказує, що якби не було статті 54, не було б і підробки документів, але в цей час вони причіплялись до найменшої дрібниці, щоб тільки задержати робочу силу в таборі. Короткий збір (тілогрійка, штани, кірзові чоботи), квиток безплатний, і я на сам Свят-вечір приїхав до дружини та дочки, якій вже було 12 років. В цей час вже були на волі Сенів Богдан, повернувся з Інти, Габік Едуард, Барчишин Ярослав, Копитюк Степан та сотні інших, які ділили зі мною неволю по всій Україні, з якими підтримую зв'язки по сьогоднішній день. Багато з них не діждались волі. Їх поховали без почестей і без домовин в різних таборах ГУЛАГ-у. Я описав коротко про тернистий шлях наших стрільців 1-ої Української дивізії та інших в'язнів визвольної боротьби за волю України. Якщо колись будете читати, дорогі друзі, мої короткі спомини, не гнівайтесь, якщо когось не згадав, але Ви мене всі добре пам'ятаєте, бо я давав Вам і добрі поради та наснаги в щоденному табірному житті. Хто не дочекався цього часу, коли ми можемо відкрито говорити, а також ті, які положили свої голови в боях під Бродами за нашу святу справу, знайте: ми Вас ніколи не забудемо, як також тих фронтових доріг і полян, які ми сходили від Ожидова до Ясенова — Жаркова, Гути, Пуньку і відходу назад до Княжого, де був останній прорив залишків нашої дивізії. Вже в найближчий час нашими стараннями буде в селі Жаркові висипана могила, на горі, звідки наступали наші полки і були тут окружені в сім раз більшими силами ворога. Також робимо старання перепису всіх, хто залишився, живих стрільців нашої дивізії. Нещодавно був у Львові Ференцевич Геньо (Цюха) із США, ми разом відвідали ці пам'ятні історичні місця, підібрали місце, де буде могила, а пізніше пам'ятник. З нами були стрільці: Сенів Богдан, Врублевський Зенон, Зарицький Богдан і я. Тут ми знайшли декілька могил, за якими доглядав один дідусь, який помер тому два роки. Як прийде відповідний час, обов'язково перенесемо їх тіла на місце, де буде стояти пам'ятник. В Жаркові один стрілець Черник Дмитро, родом з Коломийського району, села Вільхівець, похований на сільському цвинтарі. Всіх інших будемо шукати по селах, де проходили бої і відступ. Про дальше переслідування наших стрільців, після звільнення з таборів, (1956 по 1989 роки), як буду здоровий, продовжу описувати.

Львів, серпень 1990 р.

Євген Рен

СЛУЖБА В ТРЬОХ АРМІЯХ — З ПЕРСПЕКТИВИ 90-ЛІТТЯ

Вибухнула світова війна! Ми молоді юнаки, глибоко переживали формування Легіону Українських Січових Стрільців. Нашій радості не було меж, ми розуміли, що твориться українське військо, яке буде воювати проти відвічного ворога — москалів. З мого села Восресінець, біля Коломиї, зголосилося двох добровольців. Як заздрили ми їм, коли вони приїхали на відпустку, і на їхніх уніформах пишалася синьо-жовта стяжечка. Вони розказували нам про бої на Маківці. Ми мріяли, коли то й ми підростемо і зможемо стати українськими вояками. Цей час наспів багато швидше, ніж ми сподівалися. 22 січня 1918 року Центральна Рада проголосила в Києві самостійну українську державу, а 1 листопада того ж року проголосила самостійність Галичина.

В Коломиї українці зорганізували величавий похід містом. Такого імпозантного здвигу я досі не бачив. Ми, гімназійні учні, біжимо до ратуші й голосимося добровольцями. Старший вояк поглянув на нас скептично і запитав, чи вміємо орудувати зброєю. — Звичайно, що знаємо, всюди повно зброї, й ми вже навчилися нею орудувати, — певно відповідаємо.

Дали мені кріса і наказали стояти на варті біля складів із транспортами воєнного матеріялу на зал. станції, щоб туди не вкралися непокликані особи. У цивільному одягу, з набоями у штанах та з крісом на рамені ходжу поміж вагонами та стежу за ,,лиходіями''.

Того дня я став вояком і був ним 28 років у різних арміях. Час проходить, настає сумерк, а я все числю удари на ратушевому годиннику, від 15-ої години до 22-ої ночі, а зміна для мене не надходить. Де ж мій замісник серед тих тисяч демонстрантів, що маршували рано вулицями міста? — Врешті після сімох годин прийшов до мене десятник і оправдувався, що ,,зайшла помилка'' і досі немає зміни, однак я можу йти домів — але з крісом, бо пізна година, а по місті швендаються різні підхмелені.

Я пішов до дому. Тоді знову, насунулася думка, чому не прийшла зміна? Сім годин вистояти на патрулі — видається мені ще тепер дещо задовго. Видно, люди не розуміли якслід військової дисципліни.

От такий то був запал людей, що рвалися до зброї, а цього запалу не використано відповідно.

О годині 23-тій я вже був в хаті. Поклав кріса під стіну й заснув твердим сном. Нараз збудив мене вистріл! Що сталося! Мій брат оглядав кріса, а що не вмів з ним обходитися, необережно потягнув за

замок і куля застрягла у стіну кімнати.

В нас, гімназистів, була одна думка: служити в українській армії. Я знову кілька днів виконував вартову службу при команді міста й стояв ,,на струнко''. Підійшов до мене старий вояк і каже, що неконечно стояти весь час на струнко, бо це томить. Я здивувався: якже ж не стояти на струнко в рідній армії?!

Нас кількох гімназистів стало вже справжніми вояками. Нарешті ми одержали мундири і тяжкі черевики. Вишколювати почав нас наш гімназійний вчитель Шипайло. Після кількох днів мене призначили дижурним у казармі. Я щоденно мусів будити вранці сплячих друзів. Наш вишкіл тривав ввесь листопад, а в перших днях грудня ми, після ,,вишколу'', виїхали на фронт під Раву Руську. На прощання при від'їзді поїздом хтось казав, що перед нами, добровольцями, народ клонить голови. Це були пусті слова, бо не було майже нікого із наших рідних, які в тому гарячому часі мали важливіші завдання. Ці промови нас трохи розчарували. Ми вважали, що боронити рідний край є обов'язком кожного українця, а не тільки молодих добровольців.

Під Равою Руською призначено мене до артилерійської батереї поручника Кирила Годованця. Його заступниками були хорунжі Кобилянський і Гарячий. Деякі старшини і підстаршини починали вже п'ятий рік воєнної служби. Таким ,,п'ятирічником'' з мого села був вістун Марчук. Ці ветерани були для нас, молодиків, справжніми батьками, які допомагали нам досвідом і порадами. З учнів нашої гімназії в моїй батереї служив син директора Євген Недільський, який мав щойно 15 років (він не повернувся з України), Бортник, Заячук і Єндик, — всі не більше як 16-17 літ. Мені було тоді 17. Був у батереї і наш шкільний товариш жид, що зголосився до нашого війська ,,боротись за Україну'', — як він говорив.

Чи були ми тоді до війни психологічно приготовані?

Усі ми перживали війну вже 4 роки. Кількакратно велися позиційні бої за Коломию, падали на наші городи гарматні стрільна, бачили ми вбитих і ранених, що їх привозили до польового шпиталю, на який перемінили будинок нашої гімназії. Таким чином ми були вже дещо призвичаєні до воєнної атмосфери, отже, куди їдемо і що нас на фронті чекає?

Це було зимою 1919 р. В кутку спала собака, а на печі стара жінка. Гордістю для нас було передавати телефонічно накази пор. Годованця, коли після телефону гриміли наші гармати в сторону ворога. В моєму рою були 4 вояки і 1 вістун. Двох ішло на обсерваційний пункт, а двох обслуговувало батерію. Ми змінялися. Вночі один з нас виконував службу від години 7-ої увечорі до 2-ої ночі, а зміна приходила від 2-ої до 7-ої вранці. Ця щоденна служба нас дуже вичерпувала, та ніхто з нас молодих на це не нарікав.

Фронт під Равою Руською держався до Великодня 1919 р. Ми провадили позиційну війну, як наші старі вояки, однак ця тактика вже в тому році виявилась непригожою, бо ворог заскакував нас з усіх боків. Вже Наполеон стріляв безпосередньо до ворожих джерел оборони, в нашій батереї стріляли при помочі коректур ,,зірної точки'', а тільки один раз спробував хор. Гарячий виїхати навпроти ворожого панцирного поїзду і, стріляючи просто на нього, зупинив в короткому часі його дальшу їзду.

На мою першу відпустку весною 1919 р. мав я їхати кілька годин, однак були ще в ту пору великі снігові, так, що доводилося їх розкопувати і поїзд їхав кілька днів. Рідні мої дуже тішилися моїм приїздом і розповідями про вояцьке життя.

Того місяця відбувалась в моєму селі академія в честь Шевченка. Я хотів купити квиток на ґалерею, однак сестра сказала мені, що хто приїздить з першої лінії фронту, той має право сидіти у першому ряді крісел. Так я й засів у цей ряд. Нараз підходить до мене колишній професор, що вчив співу й був хоровим диригентом, і питає мене про квиток на перше місце. Я йому його показав. Він мене не випросив, але нарікав перед сусідніми глядачами, що вояки мають право лиш на фронті, а не на перші місця на академії. Вони своєю скромністю повинні показати, що воюють за народ з ідеалізму, а не за надавання почестей... Ця настанова старого професора мене неприємно вразила.

Повернувшись знову до фронтової служби, застаю все по-давньому і виконую телефонну службу сам один, бо бракувало людей.

Після двох літ військової служби, походу з УГА на Україну, захворювань на плямистий тиф у Вінниці, ми після Великодня 1920 р. повернулися за Збруч, де майже всіх нас взяла в полон польська бригада. Моєму односельчанові і мені пощастило добитися лісами до рідної Коломиї, де мене з радістю зустріли батьки. Тепер в ,,цивілю'' треба було думати про закінчення гімназії. Звертаюся до директора Прокопа Мостовича з проханням допустити мене до вступного іспиту до 7-ої кляси.

Було це у травні 1920 р. Директор спершу суворо відповів, що ,,я вас на війну не посилав''. Вкінці дозволив нам кільком екстерністам приступити до вступного іспиту у вересні, який ми з успіхом склали, а дир. Мостович прислухувався до всіх предметів, включно із релігією.

Після закінчення сьомої кляси і складення іспиту зрілости в травні 1922 р. я вписався осінню на філософський факультет Українського тайного університету у Львові. Студіював я тільки 1 рік, тому, що батько мав восьмеро дітей, і не міг із вчительської платні оплатити мені прожитку і студійних оплат.

Я вписався на богословію в Станиславові, де студіював до 1925 р., коли то Владика Григорій Хомишин запровадив примусовий целебат.

Серед богословів було багато колишніх вояків УГА. Ми всі протестаційно покинули богословію, вважаючи, що безженне священство є не лиш чуже нашому обрядові, але ми втратимо під польською окупацією приріст нашої інтеліґенції.

У 1925 р. нас трьох, колишніх богословів, одержали виклик до призовної комісії в Коломиї. Не мали ми охоти служити ворогові. Однак ми передумали, що брак кваліфікованих старшин в нашому війську був однією із причин програних визвольних змагань. Голосимося всі три: Кірковрович, Потерейко і я. Всі ми стали згодом професійними старшинами. У польському війську я служив до 1939 р. Як командир підстаршинської школи при 57-му полку піхоти в Познані я здобув перше місце у військовому п'ятизмагу корпусу, до якого входили 3 дивізії. Усіх змагунів було 42, п'ятизмаг складався із їзди на коні, стріляння, плавання, бігу на 4 км. та фехтування. Для мене, українця, був це великий успіх, що за нього особливо горді були українські рекрути.

Попри військові зайнятті, я з пор. Скорупінським вписався на економічно-політичні студії Познанського університету, які закінчив 1936 р. дипломом маґістра. Була це пильна праця, нераз ночами, та ми себе взаємно підтримували.

За час всієї моєї військової служби найприємніше згадую Леґіон ,,Ролянд'', яким я командував до його розв'язання німцями зимою 1942 р. й мого арештування в січні 1943 р. Був я у в'язниці у Львові на вул Лонцкого, де я просидів до Великодня 1943 р., коли мене покликано до Української Дивізії.

Вступив я втретє до війська 1954 р. як командир т. зв. ,,Вартівничих сотень'' при англійській окупаційній армії в Німеччині. Там я служив до їх розв'язання у 1958 р. та мусів перед тим пройти, як старшина, твердий англійський рекрутський вишкіл.

Роздумуючи над моїм досвідом із військової служби в різних формаціях, приходжу до висновку, що український вояк був всюди зразковий, і легко було ним командувати, однак найкращі відносини були таки в Леґіоні ДУН-у. Також у Галицькій Армії ми почували себе наче в родині.

Ось приклад: 1948 р., 30 літ після боїв УГА, вчив я історію в таборовій гімназії в Ерлянґені, коли нараз приїхав на інспекцію від Шкільного відділу ЦПУЕН колишній командир моєї батереї професор К. Годованець. Увійшовши у кімнату, де були зібрані всі учителі, він зупинив коротко зір на мені й каже: ,,Ось це мій канонір з під Рави Руської в УГА!'' — Мені було дивно і приємно, що мій командир пізнав мене по стількох роках.

Ці короткі штрихи з мого вояцького життя вибрані із ,,Мозаїки моїх споминів'', виданих 1982 р.

З нагоди 90-ліття з дня народження полковникові Євгенові Ренові Побігущому, який все своє життя посвятив боротьбі для здобуття української державности в українських військових формаціях, що саме тепер здійснилася, всього найкращого

бажає

РЕДАКЦІЯ

Валеріян Ревуцький

ДОБРОВОЛЕЦЬ ДО ПОЛОНУ

(один розділ із споминів)

Десь в перших числах липня 1946 р. Преосвященний Іван передав мені крізь отця-доктора Івана Прашка (тепер Владика Іван в Австралії), що він хоче бачити мене.

— Ми отримали, — сказав він, — список з Червоного Хреста, і там Радянський Союз вимагає репатріювати вас. Вам ліпше перейти жити до табору ДП в Bagnoli, бо лишитися в Римі небезпечно. Кількох людей було схоплено просто на вулицях. Хочете, я можу допомогти вам влаштуватися в Bagnoli?

Знаючи попередньо, що українська Дивізія ,,Галичина'' опинилася в англійському полоні в Rimini на Адріятичному побережжі, я відразу запитав Преосвященного:

— Ваше Преосвященство, а чи не можна попасти до Дивізії?

— Ви справді хочете до Дивізії?

— Так, там є свої люди, одноразове українське середовище, це значно ліпше, ніж в таборі ДП, що складається з ріжних народів!

— То ви дійсно хочете до Дивізії?

— Так!

— Ну, то добре, ми це зробимо! За два-три дні будете готові до переїзду!

До липня ми ввечері з отцем-доктором Михайлом Вавриком сіли на поїзд Roma-Ankona, а ранком пересіли до Rimini. Під'їхали під самий табір.

— Ви залишіться тут, — сказав отець-доктор Михайло Ваврик, — а я піду й викличу начальника таборової поліції поручника Мирослава Бігуса.

За яку годину з'явився Бігус.

— По вас приїде таборове авто, — сказав він, — зачекайте!

Перейшло легкове авто. Мене запхали до кузова. Десь авто їздило. Кузов вже відчинили всередині табору. Поруч стояла будка, де вже було приготовлене для мене вбрання полоненого. Я переодягнувся і вийшов, а поручник Бігус провів мене до свого шатра, що містилося на терені таборової поліції, де я мав спати (згодом я перейшов жити до кімнати в будинкові старшин поруч з бараком редакції ,,Оси'', таборового гуморстичного часопису). Записано було мене, як Ярослав Дикий, народжений в Перемишлі, бо дійсного Дикого не зняли з обліку, коли він виїхав студіювати теологію до Риму.

Посилаючись на те, що мені оповіли пізніше мої рімінські таборяне, що коли справжній Дикий довідався, про те, що його родина опинилася в Західній Німеччині і мала все вже полагоджене до виїзду в Аргентіну, то він вирішив

залишити студії в Римі й долучитися туди ж до родини. Вже коли він сів на пароплав в Неаполі, то під'їхав джіп з совєтськими урядовцями і його зняли з пароплава й відпровадили на острів Lipari до переходового табору. Там він довго не перебував, бо Преосвященний Іван витягнув його звідтіля і він таки долучився до своєї родини, виїхавши до Арґентини. Отож, як говорить народня приказка, ,,за чужеє жито і мене побито''!..

Про мій приїзд до Рімінського табору гумористичний часопис ,,Оса'' написав в збірникові ,,кривуль і кривульок'' ,,Зібралася кумпанія'' авторства Ґо-Ґо (Ореста Слупчинського), видавництво ,,Батьківщина'' , табор українських полонених, Ріміні-Італія, 1946 такі чотири рядки:

,,Всі на волю рвуться вперто,
Кількість їх зроста невпинно,
Він є перший доброволець
Що зробив цілком противно''.

Мій побут у Ріміні тривав до кінця травня 1947 р. Не дивлячись на непевність ситуації, що мало би статися з усіма таборянами у майбутньому, цей рік залічую до кращих сторінок мого життя. ,,Сан Табуріно'' (як називали рімінці табір у відміну до республіки Сан Маріно, що маячила на обрії заходу, нагорі, в кількох кілометрах від табору) мало своє дуже барвисте життя. Це була в повній мірі своєрідна ,,республіка''. Не входжу зараз в структуру самого табору щодо команди й адміністративного складу. Про це вже з успіхом сказали й будуть говорити інші. Рімінський табір мав свою пресу, школи, церкви, два великі хори, радіостанцію, майстерню гуцульських виробів, своїх письменників і поетів. Така мистецька одиниця, як рімінський хор ,,Бурлака'' схоронився і по сьогоднішній день вже з представників другої ґенерації в Англії, куди переїхала дивізія.

Режисером в рімінському театрі був Степан Столярчук. Театр давав такі поважні вистави, як ,,Мартин Боруля'' І. Тобілевича, ,,Ясні зорі'' Б. Грінченка, ,,Украдене щастя'' І. Франка, ,,Мірандоліна'' К. Ґольдоні, комедію ,,Трьох до вибору'' В. Мартиневича та інші. Театр не мав жіночого складу, його грали чоловіки, з яких особливим успіхом користалися Микола Францyженко та Зенон Гайовський — (перший в назовній ролі комедії Ґольдоні ,,Мірандоліна'', другий в ролях Аміни в ,,Ясних зорях'' та Анни в ,,Украденому щасті''). Коли Францyженко грав Мірандоліну, то присутній священик з Риму не хотів вірити, що Мірандоліну грає чоловік. В чоловічому складі найбільш активним був Михайло Гринюк, Степан Мамалига, Шпара... Сценографію в театрі було підпорядковано підполковникові Григорію Сосідкові та хорунжому Ст. Яцушкові. При допомозі костюмера й бутофора Стеця, Сосідко часом з поганої якости паперу давав повну ілюзію, як, наприклад, декорацію середньовічного льоху в ,,Ясних зорях'' Грінченка. Він приймав теж чолову участь у створенні драматичної школи. Йому належить ініціятива організації таборової радіостанції (,,шафи'' за рімінською термінологією). Директором театру був хорунжий Михайло Вербицький, а саме приміщення театру було визнано всіма рімінцями, як шеверд ,,баракової'' (не бароккової) архітектури за проєктом інженера — чотаря Володимира Побідинського.

З початком 1947 р. в таборі почало відчуватися наближення кінця Рімінського побуту. Знаючи, що незабаром має приїхати до табору перевірча

комісія, я взявся до детального вивчення території Перемишля. Одначе, комендант табору, майор Савелій Яськевич запевнив мене, що до комісії я не буду викликаний. Нарешті, в кінці квітня, англійський бриґадир Колвел оголосив таборянам, що уряд Великої Британії вирішив перевести табір до Англії та Шотляндії. Наступав новий період життя, а рімінський табір увіходив до історії як чудовий приклад організації з високою мараллю його мешканців, з дружньою атмосферою праці всередині, ніби дроти навколо нього і не існували. В часи, коли увесь світ пішов на поклін до совітської ,,Мекки'', дивізія принципово сказала ,,ні'' і вирішила йти у вільний світ...

Переїзд Дивізії розпочався поїздом з Ріміні до Венеції, де наш транспорт (їх було кілька) було переведено на океанський пароплав. Коли ми стояли у Венеції, споглядаючи на це чудове місто з пароплава, місто-казку з величавим собором Святого Марка, по затоці нишпорив моторовий човен з совіцькими військовими. Вони під'їздили на досить близьку відстань до нашого пароплава і фотографували. Одначе, рімінці спокійно спостерігали їх дії. Непевність і, навіть, деяка паніка зайшла пізніше, коли вже пароплав відійшов від Венеції. Тут відкрилася дійсно чудова картина. З віддалі вся Венеція ніби потопала у воді. Надходив вечір на горішній палубі ієромонах Іов Скакальський (потім Владика Іов) відправляв вечірню, але пароплав невпинно наближався до юґославського берега. Все ближче й ближче... Що це таке?.. Невже нас мають видати комуністічній Юґославії? Але дійшовши не більш, ніж півкілометра від берега до бакена, пароплав круто повернув праворуч у відкрите Адріятичне море. Спокій увійшов у душу...

Пароплав продовжував далі свою подорож, супроваджуваний меч-рибами, що дивували своїми траєкторіями, вискакуючи з води. Пройшов далі Іонським морем поміж островами Сіцілією та Мальтою, повз невеличкий острів Пантеллерія. Він коротко простояв у Туніській затоці і продовжував далі подорож до Ґібральтару. В Ґібральтарі увагу привернула висока скеля на еспанському березі. В скелі був пороблений отвір, і з нього час від часу вилітали безпосередньо з летовища яструбки-літаки, кружляючи над протокою. Атлянтичний океан повз португальські береги зустрів нас досить неприємними хвилями, але пароплав продовжував йти на північ і пройшовши канал Св. Георгія, Ірляндське море та частково Північний канал, почав увіходити в канал, що йшов до порту Ґлазго в Шотляндії. Там нас знову пересадили до поїзду і почалася зворотня подорож на південь аж до табору в Шефільді.

Офіційні англійські чинники зустріли появу рімінців в Шефільді досить неприємно, навіть грубо. Як виявилося, вони були помилково інформовані про саму Дивізію. Поруч з самим табором містився і каральний табір англійських вояків, взятих туди за якусь провину. Їх постійно турбували різними муштрами, а керував ними спритний англійський старшина Фальстафівського вигляду. По короткому перебуванні в Шефельді відбувся знову розподіл рімінців по робітничих таборах. Так я попав до робітничого табору у Веллінгор, 16 кілометрів на південь від міста Лінкольн. Це була дуже зелена частина Англії і колишні рімінці опинилися на роботах у полі. Мені ж було приділено функцію таборового листоноші, що відбирав пошту і розносив їх по бараках. З цього табору забрав мене незабаром сотник Богдан Панчук з Канади для праці в Союзі Українців у Великій Британії (в скороченні СУБ) до Лондону.

В імені всіх інвалідів і ветеранів визвольної боротьби, які з фондів Суспільної Служби Комбатантів у ЗСА одержують щорічно Листопадовий Національний Дар, Управа Суспільної Служби Комбатантів у ЗСА складає щиру подяку всім Жертводавцям, Збірщикам та Організаціям за зібрані та надіслані до Суспільної Служби Комбатантів у Листопадовій збірці датки на „Дар Українському Воєнному Інвалідові“

Управа Суспільної Служби Комбатантів у ЗСА складає рівнож щиру подяку Редакціям і Адміністраціям щоденників — „Америка“ і „Свобода“, тижневикові — „Народна Воля“ та українському військовому журналові „Вісті Комбатанта“ за безплатне поміщування закликів, комунікатів і фінансових звітів з Листопадової збірки національного дару українським воєнним інвалідам і ветеранам визвольної боротьби.

З НАГОДИ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

ВСІМ ВОЯКАМ І ЇХ РОДИНАМ

ТА ЦІЛІЙ УКРАЇНСЬКІЙ СПІЛЬНОТІ

ВЕСЕЛИХ СВЯТ І ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

бажає

УПРАВА СУСПІЛЬНОЇ СЛУЖБИ КОМБАТАНТІВ У ЗСА

З життя в поселенні

З обіжника КУ Братства кол. вояків 1-ої УД УНА:

ПАНАХИДА ,,БРОДИ''

В 47-му річницю боїв під Бродами, 24-го липня в церкві св. Миколая відслужено соборну Панахиду за душі поляглих дивізійників. Панахиду відправляло 10 священиків, включно з представником від Православної Катедри св. Володимира. Співав, як звичайно, дуже гарно хор ,,Бурлака'', під дириґентурою маестра З. Лавришина. Відповідну до оказії проповідь, виголосив о. Віктор Головач. Збірка при вході до церкви, на Братство ,,Броди-Лев'', принесла 450 дол. Братство ,,Броди-Лев'' опікується могилами поляглих українських вояків.

Після Панахиди відбувся в церковній залі Поминальний вечір-тризна з холодною перекускою. Присутніх було 140 осіб. На тризні Вол. Молодецький поділився враженнями із своєї поїздки в Україну на посвячення пам'ятника в Ясенові. Присутні мали змогу побачити на екрані фільм із того урочистого свята посвячення. Дивлячися на знані поля, на кількатисячну масу учасників і слухаючи палких промов, що пригадували трагічні хвилини — тяжко було здержатися від зворушення і не одному з присутніх прийшлось зросити непрошену сльозину.

,,У 100-ЛІТТЯ ПОКЛІН ПІОНЕРАМ''

Старанням Торонтонського відділу КУК, 8-го вересня відбувся на оселі ,,Київ'' традиційний ,,Український День'', присвячений вшануванню 100-ліття поселення українців в Канаді. Шляхетна ціль і чудова погода поспriяли і на свято прибули тисячі українських громадян Торонта і околиці. Програма свята почалася соборним Молебнем під проводом владики Ізидора і митрофорного протоєрея о. Бублика в сослуженні многих священиків. Співав хор Катедрального Храму св. Володимира.

Після обідової перерви відбулась мистецька частина з привітами, співами, танцями, промовами і т. п. У святкуваннях брали участь представники складових організацій КУК-у, а між їхніми прапорами маяв і прапор нашого Братсва в руках Петра Кудли.

ЗУСТРІЧ ІЗ ЛІКАРЯМИ З УКРАЇНИ

У вівторок 17-го вересня ц. р. в авдиторії дитячого шпиталю в Торонті відбулася пресконференція Комітету Фонду ,,Чорнобильський Проєкт''. На тій конференції були присутні лікарі-спеціялісти з України, які приїхали на спеціяльні студії і практику в наших шпиталях, щоб поглибити своє знання, вивчити наймодерніші мед. машини, апарати, інструменти і запізнатись із тутешньою системою лікування. Повернувшись із цієї практики, ці лікарі могтимуть передати це знання своїм колеґам-лікарям в Україні і в цей спосіб поліпшити систему лікування хворих дітей Чорнобильської аварії.

Д-р Віталій Козлаківський, неврохірург з Києва, практикуватиме 3 місяці в шпиталі Санібрук. Д-р Ольга Медведева, дит. гематолог практикуватиме також 3 місяці в ,,Сик Чілдрен Шпиталі'', а д-р Віра Дроздова, головний дитячий гематолог, матиме ще два тижні часу, щоб поглибити свій ,,політичний і медичний шок'' (вона сама так висловилася на конференції). Мабуть, їй здавалося, що знаходиться на іншій планеті.

Фонд ,,Чорнобильський Проєкт'' діє в рамцях Медичного Факультету при Тор. університеті, фінансово залежний від дотацій. Він координує і спонзорує ці спеціяльні студії для лікарів з України, і крім того, посилає в Україну мед. апарати, інструменти, медицину, мед. книжки і журнали. Координатором цього проєкту є д-р В. Медвіцький.

БРАТСТВО ДИВІЗІЙНИКІВ НА ФОНД ДІТЯМ ЧОРНОБИЛЯ

До
Канадського Товариства
Прихильників РУХ-у
в Торонті

В нашій акції допомоги Україні, особливо Дітям Чорнобиля, XXI-ий Делегатський Крайовий З'їзд Братства призначив цьогорічну коляду на Українських Воєнних Інвалідів, як ,,Допомогу Дітям Чорнобиля''.

Голова Крайової Управи Лев Бабів (другий зправа) передає чека голові Канадського Товариства Прихильників Руху Ерастові Гуцулякові, під час бенкету. Перший справа Петро Микуляк — касир КТПР, а перший зліва Корнель Когутяк — секретар КУ Братства.

Участь взяли наші Станиці з таким вислідом:

Станиця:	Кан. доляри:
Ванкувер	25.00
Вінніпег	6,142.00
Гамільтон	1,915.00
Едмонтон	802.00
Кальгарі	493.00
Льондон	100.00
Броди Лев Інк.	(ам.) 50.00
Монтреаль	3.132,00
Оттава	40.00
Саскатун	—
Ст. Катерінс	865.00
Судбурі	1,045.00
Тандер Бей*	—
Торонто	8,925.00
	Разом: 23,533.00

* Станиця Тандер Бей передала свою коляду в сумі 235 дол. до Укр. Суспільної Служби міста Тандер Бей на фонд Дітям Чорнобиля.

Залучуючи чек на суму $23,533.— просимо нас повідомити, на який проєкт буде призначена та наша пожертва, щоб ми могли повідомити наше членство. Ми бажали б, щоб ті всі, які одержали цю допомогу, знали що вона є від бувших вояків 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії в Канаді.

Бажаємо Вам дальших успіхів остаємось з вояцьким привітом,

Слава Україні!

За Крайову Управу Братства:

Лев Бабій — голова

Корнило Когутяк — секретар

Христос Родився!

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року

всьому українському воящтву, їх родинам,

усій українській спільноті та порбратимам нашої Станиці

бажає

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

Нюгейвен, Конн.

Христос Родився!

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року

всьому українському воящтву, їх родинам,

усій українській спільноті та побратимам нашої Станиці

бажає

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

в Гамільтоні, Канада.

Радісних свят Різдва Христового

та

щасливого Нового Року

Членам Головної, Крайових і Станичих Управ

Братства кол. Вояків 1-ої Української Дивізії УНА

всій дивізійній братії та їх родинам, комбатантам усіх

українських збройних формацій та всій українській спільноті

бажає

СТАНИЦЯ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

в Торонті, Канада.

Веселих свят Різдва Христового

та

щасливого Нового Року

бажає

ПЕРШЕ УКРАЇНСЬКЕ БЮРО ПОДОРОЖЕЙ

Маркіяна Когута і Ігоря Куриліва

BLOOR TRAVEL AGENCY

1190 Bloor Street West, Toronto, Ontario Tel.: (416) 535-2135

Не шукай собі чужих бюр, бо найкраще обслужить

„АГЕНЦІЯ БЛЮР"!

КРЕДИТОВА СПІЛКА
ПРИ ЦЕРКВІ СВ. ПОКРОВИ В ТОРОНТО
І СВЯТО-МИКОЛАЇВСЬКИЙ ВІДДІЛ

Заохочує Вас стати активними членами та користати з наших численних догідних послуг.

ПРИЙМАЄМО ощадности на термінові і звичайні ощадностеві депозити. В нас можна відкрити конто зареєстрованого пляну ощадностей на старші роки життя.

УДІЛЯЄМО на догідних умовинах особисті та гіпотечні позики.

РАДО СЛУЖИМО нашим членам порадами у всіх фінансових справах.

НАШЕ БЮРО відкрите від понеділка до четверга від 10 до 6, в п'ятницю від 10 до 8, в суботу від 10 до 1.

(TORONTO) ST. MARY'S CREDIT UNTON LTD

832 Bloor Street West, TORONTO, Ontario, M6G 1M2 Tel.: **(416) 537-2163**
4 Bellwood Ave., TORONTO, Ontario, Tel.: **360-8355**

ПРЕСОВИЙ ФОНД ,,ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА''

В часі між 16 вересня та 18 грудня 1991 р. ми одержали слідуючі вплати на пресовий фонд журналу:

Замість квітів на могилу побр. св. п. Михайла Шафранюка, помер 30 листопада 1991 р. в Торонті, на пресфонд зложили: **по $100.00:** Галя і Евген Борис; **по $50.00:** Марія і Мирослав Бігус; **по $40.00:** Ольга і Богдан Кальба та Христина і Степан Вербовий; **по $25.00:** Франсіс і Павло Гижка, Марія і Роман Королюк та Надія Сосідко-Сандор; **по $20:** Орися Муж, Пелягія і Василь Теленько, Марія і Дмитро Негрич, Марія і Лев Бабій, Антін Зазуля, Ольга і Іван Падик, Василь Дубик, Таня і Михайло Рудзік, Дарія і Юліян Темник, Марія і Степан Шкамбара, Марія Спольська, Анна Бурій, Петро Яцик, Уляна Смеречинська, Марія Івашко і Роман Коцко; **по $15.00:** Евгенія і Евген Логаза; **по $10:** Іван Дудись, Павло Лопата, Софія Білик, Тарас Ґут, д-р Василь Верига, Леонід Філь, Петро Демянюк, Степан Мартюк, Микола Бойко, Анна Бойцун, Володимир Черемиський, Мирослав Горбань, і Богдан та Василь Бибик. Збірку перевели Таня Рудзік і Павло Гижка. **разом $770.00**

В часі похоронних відправ по побр. св. п. Івана Лотоцький в Норт Порт, Фльорида, замість квітів на свіжу могилу датки зложили: **по $20.00:** д-р П. Синиця, С. Коцелко і М. Стащишин; **по $10.00:** Г. і д-р В. Король, М. і П. Харина, Ф. і М. Лисак, С. Спас, І. і Б. Висоцький, М. Гарасимів, М. і С. Чорній, Г. і Т. Потер, К. і С. Качмарський, В. Борискевич, М. і Б. Дейчаківський, В. Яворська, М. і М. Кузьма, Я. і д-р П. Грабович, О. і Й. Пантелюк, А. і П. Добрянський, О. і Р. Яськів, М. і Й. Серна, Л. і Р. Іваницький, д-р М. Борисюк, О. і В. Мельничин, О. Волошин, Г. Мартинів; **по $5:** Т. і В. Коверко, О. і В. Вересюк і І. Гамахер, **разом $295.00**
з того **на пресфонд В.К. — $215.00**

Станиця Братства 1 УД УНА в Дітройті із збірки на панахиді в пам'ять колишнього активного члена Станиці в Дітройті св. п. Івана Лотоцького. Пожертви зложили: **по $25.00:** Іван Лаш; **по $20.00:** Іван Сливка; **по $10:** Богдан Левицький, Василь Прийма, Михайло Ніньовський і Любомир Татух; **по $5.00:** Мирослав Трешневський, Михайло Березовський, Микола Перцович, Осип Ворик, Юрій Любінецький, Степан Скрипакевич, Володимир Скульський, Роман Бараник, Евген Кордибан, Олег Кальба, Осип Рудницький, Ярослав Стеткевич, Володимир Захарій, Василь Огар, Евген Репета, Мирослав Прийма, Юрій Бачинський, Зенон Ґоїв і Зенон Василькевич, **разом $190.00**

Станиця Братства 1 УД УНА в Ст. Кетеринс із збірки в часі тризни замість квітів на могилу побратима св. п. Іллі Сенкуся, помер 22.08.1991 р., $134.00 та даток Управи Станиці $75.00 **разом $209.00**

Станиця Братства 1 УД УНА в Клівленді в пам'ять св. п. Володимира Безґацького, нар. 22.10.1920 р., помер 12.08.1991 р., дружина Анна вплатила **$50.00**

Андрій Мельник — Торонто в пам'ять померлого 22.11.1991 р. приятеля св. п. Петра Мацишина **$25.00**

Н. Н. наш щирий і довголітній приятель і читач з Торонто **$1,000.00**

Іванна Мартинець — Рочестер	$100.00
о. д-р Ярослав Гайманович — Монтреаль	$85.00
Богдан Головід — Фльорида	$55.00
Українське Національне Об'єднання — філія Монтреаль	$50.00
Андрій Гавірко — Англія	$35.00

по $25.00: Михайло Бойчук — Саскатун, д-р Мирослав Небелюк — Торонто, Петро Піжицьський — Ст. Кетеринс і Степан Ільницький — Торонто разом $100.00

по $20.00: Юліян Чорній — Чікаго, Богдан Петрицький — Вінніпеґ, Михайло Березовський — Дітройт, Ярослав Колодій — Філядельфія, Богдан Артимишин — Філядельфія, Михайло Маруцак — Торонто і Степан Чучук — Чікаго разом $140.00

Іван Саламанчук — Ріджайна $15.00

по $14.00: Іван Ґайда — Франція і Степан Магмет — Ст. Орендж разом $28.00

Евген Левицький — Філядельфія $12.00

по $10.00: Мирон Піскоровський — Гамільтон, Юрій Ракобовчук — Монтреаль, Іван Шлапак — Міссіссаґа, Михайло Ціховляс — Келовна разом $40.00

Володимир Папірчук — Калґари $6.50

по $5.00: Богдан Бабяк — Монтреаль, Теодор Стедний — Філядельфія, Іван Ткач — Гамільтон, Добромир Казанівський — Ніягара Фаллс разом $20.00

по $7.00: д-р Володимир Мотика — Рочестер, Осип Бандерський — Астон, Іван Ільків — Вейтінг разом $21.00

Степан Моліцький — Англія $3.00

Валентин Сімянців — Філядельфія $2.00

РАЗОМ $3,171.50

Пересилаємо наше щире співчуття Родинам та приятелям свв. п. Михайла Шафранюка, Івана Лотоцького, Іллі Сенкуся, Володимира Безґацького та Петра Мацишина.

Дякуємо всім жертводавцям та організаторам збірок. Просимо і в будучому пам'ятати про потреби жураналу.

Адміністрація В.К.

До наших передплатників з-поза Канади!

З уваги на спадок вартости американського доляра на канадському ринку та з уваги на рівночасне здорожіння поштових оплат за посилки поза Канаду, ми є змушені з початком року 1992 піднести передплату до ам. дол. 25.00.

Адміністрація В.К.

ПОДЯКА

Братство Охорони Воєнних Могил ,,Броди-Лев'' щиро дякує Високоповажаній Пані Ярославі Яросевич за пожертву на охорону воєнних могил ам. дол. 200 (двісті) в пам'ять її батька сл. п. Івана Герасимовича, сотника Української Галицької Армії.

За управу:

Іван Мокрівський, секретар — *Кирило Григорович, голова*

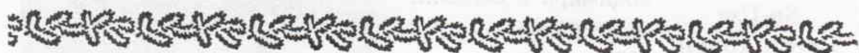
ЛИСТ ДО ,,ВІСТЕЙ КОМБАТАНТА''

21 вересня 91 р. станиця Братства кол. вояків 1 УД УНА в Рочестері улаштувала ,,Вояцький вечір'', на якому відзначено сот. Мирослава Мартинця золотим Хрестом за особливі заслуги та надано йому грамоту від Головної Управи Братства 1 УД УНА.

Із вдячністю за увагу до мойого чоловіка, сот. Мирослава Мартинця, складаю даток в сумі $100.00 на пресовий фонд вояцького журналу ,,Вісті Комбатанта''.

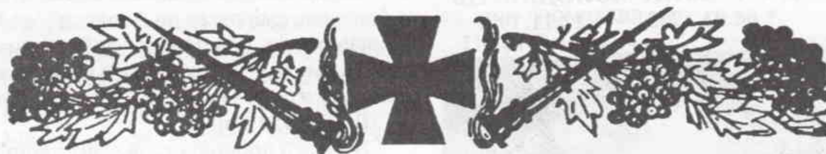
З правдивою пошаною і вояцьким привітом

Рочестер, 21 вересня 91 р. — *Мирослав і Іванна Мартинець з родиною*

Ті, що відійшли...

ВАСИЛЬ ПАЛІЄНКО
*** 9. 4. 1926 † 1. 7. 1991**
Див. посмертна згадка ,,В. К.'' ч. 4, 1991, ст. 99-100

Редакція журналу ,,Вісті комбатанта'' ділиться сумною всткою, що 30 жовтня 1991 р. в Англії помер кол. вояк Української дивізії та довголітній дописувач журналу

ВІТАЛІЙ БЕНДЕР.

Засмученій Родині висловлюємо наше глибоке співчуття.

Вічна Йому пам'ять!

Д-Р СТЕФАН МОЛОДАВЕЦЬ
*** 04.03.1903 — † 12.11.1991**

В Торонті відійшов у вічність колишній лікар 1-ої Дивізії УНА д-р Стефан Молодавець. Народжений в родині вчителів біля Рави Руської, покійний, після закінчення Академічної гімназії у Львові, був одним з небагатьох, який два роки студіював медицину в Українському тайному університеті у Львові. Свої студії він продовжував у Граці, а диплом отримав у Познані.

В 1935 році в Познані він одружився з Іванною Лучковською, яка там закінчила фармацевтичні студії. До війни працював лікарем у Лодзі.

Під час німецько-польської війни його покликано до польського війська й поранений він попав у німецький полон. Після звільнення з полону, їм народився у 1941 році в Лодзі одинак син Андрій.

В 1943 році його покликано до української дивізії, де він працював до кінця війни лікарем у Станиці поповнення (Ergaenzungstelle) у Львові, згодом у Кракові та Відні. До його завдання належало провірювання здоров'я призовників до Дивізії.

Після закінчення війни, щасливим збігом обставин, він знайшов свою дружину з сином, і відтоді проживав у таборі переміщених осіб у Ебензее та Зальцбургу.

Після невдалої спроби виїхати до Америки, емігрував до Австралії, де 10 років мусів працювати робітником. Без сумніву, це були найтяжчі роки його життя. Однак він переїхав до США в 1959 році.

В Чікаґо пройшов т. зв. ,,інтершіп'', і тоді перенісся до м. Буффало, де працював лікарем до 1972 року. Згодом перенісся до Торонто, де працював у пансіоні ім. Івана Франка до схилу свого життя.

Постепенно його сили залишали, й й він свої тижні перед смертю провів у шпиталі.

Відійшла від нас людина з шляхетним характером, лагідної вдачі — лікар з великої букви.

Андрій Коморовський

ІВАН ЛОТОЦЬКИЙ
*** 24.12.1910 — † 28.09.1991.**

По довгій та невилікувальній недузі помер Іван Лотоцький у Норт Порті. Він народився в Тетевчиці, пов. Радехів. В 1931 р. склав іспит зрілости (матуру) в Головній державній гімназії у Львові. Уже молодим юнаком вступив у ряди ОУН та був його членом до кінця свойого життя. Працював як книговод-касир в Центросоюзі в Дрогобичі та Львові. В 1943 році

зголосився до Дивізії ,,Галичина'' та відбув свій вишкіл у Нойгамері. Був учасником боїв під Бродами, щасливо перебився із оточення. Після полону у Ріміні переїхав до Німеччини — Мюнхену, де відразу включився в громадську працю. Переїхавши до США (Дітройт), працював в різних громадських організаціях, як книговод та касир в Укр. Кредитівці. Був членом Станиці Братства дивізійників і також членом-сеньйором Станиці Пласту ім. Григора Орлика. Як емерит, переїхав на Флоріду (Норт Порт), де включився у громадську працю при Осередку св. Андрія, в якому виконував функції книговода — касира, як теж був касиром у Кредитівці ,,Самопоміч''.

Покійний побратим Івась був дуже лагідної вдачі та був люблений і шанований усіма жителями Норт Порту та околиці. З відходом його ми втратили великого патріота, побратима по зброї. Прощальне слово в погребному закладі виголосив О. Питляр, а на тризні в церковній залі В. Король. На заклик Р. Іваницького, та В. Короля, переведено збірку на видавничий фонд ,,Вісті комбатанта'', що принесла суму 215 дол.

Вічна Йому Пам'ять.

В Король.

В ПОШАНУ ПОБРАТИМА ЛОТОЦЬКОГО

В дні 8-го жовтня 1991 року., за старанням станиці Братства 1-ої УД УНА в Дітройті, відправили Панахиду за спокій душі блаженної пам'яті побратима Івана Лотоцького отці: парох церкви св. Йосафата Войтина і отець василіянського чину з Бразілії, в церкві Святого Йосафата у Ворен. У Панахиді взяли участь члени станиці та інші громадяни.

Після Панахиди відбулась Тризна з участю побратимів станиці. М. Ніньовський, голова станиці, вступним словом згадав покійного, а відтак попросив Богдана Левицького, найближчого приятеля покійного до слова. Б. Левицький згадав, що Івась Лотоцький (так його кликали в Дітройті) відзначався шляхетними прикметами. Як самотня людина з надщербленим здоров'ям, Лотоцький часто був у нашій хаті, — сказав Б. Левицький, — не як гість, але немов член родини.

Бувший голова сімох каденцій Мирослав Трешневський згадав, що І. Лотоцький займав різні пости в управі, а, як довголітній урядник кредитівки ,,Самопоміч'' в Дітройті, був касиром або секретаром. В ранніх роках був головою станиці.

І. Лотоцький брав участь у багатьох комітетах і громадських організаціях, знову ж як не касир то секретар.

Після виїзду на Флоріду він далі був ,,приписаний'' до нашої станиці, отримав всі обіжники станиці, а від себе рік-річно в часі збірки на воєнних інвалідів, проводив збірку, і поважну суму грошей присилав до станиці. Останні роки, — продовжував М. Трешневський, — покійному довелось боротися з тяжкою недугою, однак, як вояк, видержав бій з хворобою, до щасливого вимріяного дня, дня — проголошення Незалежности України. Три дні після того громадський і комбатантський ,,Трудівник'' відійшов на вічний спочинок.

Згодом Зенон Василькович, голова відділу Української Американської Координаційної Ради метрополії Дітройту, подав життєвий шлях І. Лотоцького. Покійний народився 1910

року в Радехівщині. Молодим юнаком втратив батьків, і, шукаючи кращих умовин життя, перебрався до Львова, де і закінчив гімназію.

Із браку матеріяльних засобів, не вдалось покійному вступити на вищі студії. Він був активним пластуном також на чужині. Коли творилася Українська Дивізія ,,Галичина'' покійний був один із перших, які поповнили її ряди.

В дивізії він був учасником багатьох боїв, а в кінці війни він відбув полон у Ріміні.

І. Лотоцький втішався пошаною за свої чесности і, як такого, ми, дивізійники, і вся громада, будемо його пам'ятати, — закінчив З. Васильскович.

Перед перекускою, яку приготовили наш інтендант Ю. Бачинський і організаційний М. Перцович, Левицький провів збірку на пресовий фонд ,,Вісті комбатанта'', що принесло 190 дол.

Михайло Березовський

МИХАЙЛО ШАФРАНЮК
*** 6.11.1911 — † 30.11.1991**

Передчасно і несподівано відійшов у засвіти вояк 1-ої Української Дивізії УНА, учасник боїв під Бродами, член Братства кол. Вояків 1 УД УНА в Торонті св. п. Михайло Шафранюк. Покійний народився в селі Худиївці Борщівського повіту. Він довголітний і успішний кооператор, а опісля підприємець. В рядах Дивізії перебуває від 1943 р. до капітуляції. По війні проживає початково в Австрії, звідки емігрує початково до Аргентини, а далі до Канади. Він одружений від 1935 р. з Ярославою з Завадовичів. В Канаді включається в господарське та громадське життя. П-во Шафранюки були довгі роки власниками меблевої фірми та співосновниками пекарні. Підприємства просперували і ця обставина дозволила їм оснувати мистецьку ґалерею та заснувати ,,Канадсько-Українську Мистецьку Фундацію'' з власним будинком, у якій приміщує безкоштовно канцелярії СКВУ та КУК — Філії Торонто. Коли Україна почала прямувати до самостійности, для фінансової піддержки цих змагань, створюють Фундацію ,,Поміч Україні'' з одно-мільйоновим власним вкладом. Покійний був також в проводі ,,Патронату ,Сарсель' '' інституції, яка протягом довгих років організувала і збирала фонди потрібні на видавання монументальної праці проф. В. Кубійовича 13 томової ,,Енциклопедії Українознавства''. Покійний Михайло був примірним членом Станиці Братства Дивізійників та передплатником журналу ,,ВІСТІ КОМБАТАНТА''.

Похоронено св. п. М. Шафранюка 7-го грудня, а похоронні відправи відбувалися під проводом Владики Ізидора Борецького при співучасти чисельного духовенства, друзів і громади. Від дивізійників на цвинтарі попрощав Покійного Лев Бабій голова

К.У. Братства в Канаді.

Життя Покійного було повне ініціятив, до реалізації яких докладав свій труд та фінансові засоби. Відійшов від нас, хоча несподівано, але з переконанням, що Його життя і труд були успішні і корисні Україні, громаді та чисельній родині в Краю. Пам'ять про Тебе, Друже Михайло, будемо плекати.

Побратими дивізійники

СТЕФАН КОНРАД
*** 26.10.1900 — † 11.03.1991**

Стефан Конрад, народжений в Тернополі, брав участь у Визвольних змаганнях як січовий стрілець. Він був в'язнем польських тюрем. Журналіст та адміністратор католицької газети ,,Шлях''. Дописував до преси під псевдонімом ,,Каролин''. Був звітодавцем Української дивізії, з якою перебув бої під Бродами.

Філядельфійська станиця Братства кол. вояків 1-ої УД УНА з прапором взяла участь в Парастасі і похороні свого найстаршого побратима, який все своє життя посвятив українській визвольній справі.

Родині Покійного, дружині Каролині, синам Богданові і Ігореві Станиця висловлює щирі співчуття.

Ярослав Качай

МИХАЙЛО КРИСА
*** 14.11.1926 — † 5.02.1991**

Після довгої і тяжкої недуги, помер у Тандер Бей колищній підстаршина Михайло Криса. Покійний залишив сина Андрія та численну родину в Канаді і Польщі.

Михайло народився в Ришковій Волі біля Ярослава. Молодим юнаком вступив до Дивізії. У квітні 1944 року закінчив успішно підстаршинський вишкіл у Лявенбурзі і був післаний на старшинський вишкіл.

В часі пересування фронту був поранений. Вилікувавшись, повернувся до Дивізії. Полон перебув в Ріміні, опісля в Англії. 1951 року прибув до Канади і вступив до канадської армії, в якій перебув ще два роки.

Михайло був активним членом Братства та довголітним членом Управи. Належав і працював в інших українських організаціях. Належав до Української парафії Преображення.

Похоронений 9 лютого на Українському Католицькому Цвинтарі при численній участі жалібної громади.

Вічна йому пам'ять!

Данило Баковський

ПЕТРО ПАВЕЛКО
***1919 †1991**

В середу, 10 липня, 1991 р. ми похоронили в Кіченер, Онт. кол. вояка І. Української Дивізії УНА, котрий несподівано для нас усіх відійшов у засвіти. Ще за часів польської окупації Галичини покійний Петро постійно був переслідуваний польською поліцією.

Про великий патріотизм покійного Петра свідчить факт, що в 1943 р. він покинув молоду дружину і маленьку донечку Віру і пішов у ряди цих, котрі не вагалися покласти своє життя ,,за друзі своя''. Його молодший брат Йосиф, дорогою через Сибір, дістався до польського корпусу й загинув під Монте Касіно. Наймолодший брат Михайло 24 роки ,,відслужив'' Сталінові на Сибірі, де й осліп. Покійний Петро був людиною великого серця, то ж і не диво, що на його похорон прибуло дуже багато людей із Кіченеру й околиці. Із його

рідного села Устя Зеленого приїхали ,,краяни'' з усіх закутків Канади. Над гробом прощав Покійника В. Сірський. На тризні після похорону в залі Українського Католицького Центру присутні зложили $235.00, що їх розділено на ,,Вісті комбатанта'' 35 дол. і двісті долярів на фонд львівської газети ,,За вільну Україну''.

Дивізійник

БОГДАН ТОКАР
*** 02.02.1922 — † 04.11.1991**

Народився в Мюнхені. Стрілець артилерії, жертвенний патріот, член ОУН.

На могилі, крім вінків від родини і Братства Дивізійників, був складений вінок від фірми, де покійний працював, а її представник у жалібному слові вшанував покійного як довголітнього совісного співробітника.

Прощальні промови виголосили: всеч. о. М. Мольчко від УКЦ, голова ЦПУН Ст. Костюк, мґр. Б. Шарко від Братства і мґр. В. Леник від ОУН. Покійний залишив в смутку осамітнену Дружину.

В.Й.П.

ВОЛОДИМИР БЕЗҐАЦЬКИЙ
***22.10.1920 — † 12.08.1991**

Володимир Безгацький відійшов у вічність в м. Лорейн, стейт Огайо. Покійний народився в с. Белінка, Зах. Україна.

Під час війни німці забрали його на рабську роботу до Райху. Зазнав він багато горя, холоду й голоду. Життєві турботи й тяжка праця не змінили його відданости до України, і він дістається до української дивізії.

По війні перебував у Зальцбургу, в Австрії, звідки в 1947 р. виїхав до свого стрия в Нью-Йорку. В 1950 р. перенісся до Лорейну, де одружився з Анною Язик. Прожили вони щасливо 41 рік. Належали до української католицької парафії св. Івана Хрестителя, в якій він був дяком.

14 серпня Парастас відправив о. Л. Тимків в похоронному закладі ,,Річард Ріді'', а похоронні відправи — о. П. Гановський в церкві св. Ісуса Хрестителя наступного дня. Похований на цвинтарі ,,Кальварія''.

Володимир Безгацький був щирий своєю вдачею, життєрадісний, товариський.

Хай американська земля буде Йому легкою!

А.Б.

ІЛЛЯ СЕНЬКУСЬ
*** 30.01.1921 — † 22.08.1991**

Ілля Сенькусь несподівано захворів, відвідуючи знайомих, і, забраний до шпиталю, відійшов у вічність.

Народився Ілля в селі Новий Витків, Радехівського повіту. До школи ходив у свойому рідному селі, опісля в Радехові, а на вищі студії записався на аґрономію у Львові. Коли в 1943 році прийшов заклик про створення Дивізії

,,Галичина'', він один з перших до неї зголосився. По пройденім вишколі брав участь у боротьбі з більшовицькими партизанами на Холмщині. Війну закінчив в ступені десятника.

Після капітуляції ділив долю і недолю з усіми дивізійниками в полоні в Італії в місті Ріміні і разом з ними переїхав до Англії. Звільнений з полону в 1948 р.

В 1949 році в місті Ноттінгам одружився з Євгенією Карпою. Три роки пізніше народився їм син Роман. В 1957 році рішили вони еміґрувати до Канади і замешкали в місті Торонто. В 1960 році народився їм другий син Мирослав. Тут покійний Ілля включився в громадську й церковну працю, а тому, що мав чудовий голос, співав в хорі катедри св. Йосафата.

В 1986 році покійний пішов на пенсію і родина перенеслася до Ст. Катеринс. Високопатріотична вдача не дозволяла Іллі ,,відпочивати'', із притаманними йому запалом він поринув у громадське і церковне життя свойого нового місця замешкання. Він став членом Станиці Братства Колишніх Вояків 1-ої УД УНА, Ліґи Визволення України, Товариства Старших Громадян ,,Єдність'', хору ,,Гомін'' при Укр. Чорноморському Домі і членом крилосу в церкві свв. Кирила і Методія. Знаний був, як людина надзвичайно скромна, працьовита, товариська, безінтересовна і жертвенна.

За його працю Головна Управа Братства відзначила його Золотим Хрестом за особливі заслуги.

Похоронні відправи почалися Панахидою в похоронному закладі ,,Джордж Дарт'', що її відслужив о. д-р Микола Комар, парох церкви свв. Кирила і Методія. Домовина була вкрита прапором Станиці Братства, прапор ЛВУ держав Ярослав Сташинський. Побратими дивізійники творили почесну стійку, а опісля віддали покійному останній салют.

26 серпня в церкві свв. Кирила і Методія відправлено Парастас і Службу Божу. Прощаючи покійного, о. д-р Микола Комар пригадав заслуги його на церковному і громадському полі.

Поховано його на цвинтарі св. Володимира, на дівізійній секції. Відправи служили о. митрат Мирон Стасів, о. д-р Микола Комар і о. Володимир Шараневич. Домовину несли побратими — члени Станиці.

Підчас поминальної тризни, яка відбулась в домі на оселі ,,Київ'', прощали покійного, висловлюючи співчуття родині: голова Станиці Братсва в Ст. Катеринс — Омелян Гаврилишин, від Братства Укр. Католиків парафії св. Йосафата — Любомир Казанівський, від хору ,,Гомін'' і Товариства ,,Єдність'' — Степан Коронецький, від Відділу ЛВУ — Ярослав Сташинський. Проводив тризною Т. Сура з Лімінґтону. Від родини оба сини покійного подякували присутнім за вислови співчуття і вияв пошани для покійного.

Я. Сташинський провів збірку на

нев'янучий вінок, за згодою родини, і ця збірка принесла $268, які розділено на пресовий фонд ,,Вістей Комбатанта'' і ,,Гомону України''. Всім жертводавцям щире Спасибі. Вічна Йому Пам'ять!

ДМИТРО ҐУЛИЧ
*** 11.10.1912 — † 10.04.1991**

Ділимося з друзями сумною вісткою, що в Чікаґо відійшов у вічність підстаршина 1 УД УНА ДМИТРО ҐУЛИЧ.

Покійний народився в селі Чистогорб, біля Команчі, на Лемківщині.

1938 р., коли постала Закарпатська Україна, він з друзями переходить польський кордон і вступає в ряди Карпатської Січі. Там переходить вишкіл і бере участь в боротьбі з наступаючою мадярською армією. Попадає в полон і переносить важкі знущання та терпіння враз із своїми побратимами. Щоб вирватися із важкого полону голоситься до німецької армії, а дальше переходить в ряди 1 УД УНА.

Супружжя Марія і Дмитро мали четверо дітей: Стефанію, Мирона, Дарію і Ганю.

В Чікаґо належав до комбатанських організацій, в яких брав активну участь. В громаді відомий громадський активіст, жертвенний на церковні та народні цілі.

Дружині Марії, дітям з родинами висловлюємо щирі співчуття.

Степан Голяш.

Хто має писати нашу історію?

ПИШІТЬ СПОМИНИ!

Ми вже повідомляли в минулому році, що при Головній Управі Братства створилася Ініціятивна група, яка поставила собі за завдання зібрати й опублікувати матеріяли про американський полон. Як виявилося — ця мета завузька. Ми отримали багато споминів із вишколу, бойових дій та з полону. Спомини надійшли теж з України.

На сьогодні ми маємо понад 300 сторінок матеріялів, а ще багато побратимів погодилося написати свої спомини й над ними працюють.

Наступна стадія — це видання цих матеріялів. Тому звертаємося до станиць та членів Братства й читачів ***Вістей комбатанта*** з закликом про пожертву на цю ціль.

Чеки просимо виписувати на:

AMPOL
VETERAN'S NEWS
P.O. Box 279, Stn ''D''
Toronto, Ontario, Canada
M6P 3J9

На видання споминів М. Боднарук (Канада) зложив 50 дол.

Христос Родився! *Славіть Його!*

Із світлим празником Різдва Христового Нового Року, вітаємо Головну Управу Братства, Краєві Управи, Станиці, та всю нашу Дивізійну Братію та бажаємо радісних євят Різдва Христового і щасливого Нового Року.

СТАНИЦЯ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Дітройт, Міш.

Христос Родився!

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року всьому українському вояцтву, їх родинам, усій українській спільноті та побратимам нашої Станиці

бажає

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Рочестері, Н.Й., США.

Христос Родився! *Славіть Його!*

Із світлим празником Різдва Христового і Нового Року, вітаємо Головну Управу Братства, Краєві Управи, Станиці та всю нашу Дивізійну Братію та бажаємо радісних свят Різдва Христового та щасливого Нового Року.

СТАНИЦЯ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Клівеленд, США.

Христос Родився!

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року всьому українському вояцтву, їх родинам, усій українській спільноті та побратимам нашої Станиці

бажає

СТАНИЦЯ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Тандер Бей, Канада.

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року! Українському вояцтву, їх Родинам, Українській спільноті

пересилають

ДРУЗІ ДИВІЗІЙНИКИ
зі Саскатуну, Канада

Христос Родився!

Веселих Свят Різдва Христового

та щасливого Нового Року

бажають

НАТАЛКА І ДР. РОМАН КРАВЧУК

Савт Орендж, Н. Дж.

З Різдвом Христовим і Новим Роком

Веселих і Щасливих Свят Рідні і Приятелям

б а ж а є

Д-Р ЯРОСЛАВ РУДАВСЬКИЙ З РОДИНОЮ

Вільмінґтон, Дель., ЗСА

Христос Родився!

Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року

б а ж а є

Д-Р ТЕТЯНА І ЗЕНОН ЦІСИК

Філядельфія, Па., ЗСА

Христос Родився!

Веселих Свят Різдва Христового та Щасливого Нового Року

Рідні, Приятелям і Пацієнтам

б а ж а ю т ь

Д-Р ЗЕНЯ І Д-Р ОЛЕКСАНДЕР ЧЕРНИК З РОДИНОЮ

Філяделльфія, Па., ЗСА

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

веселих свят Різдва Христового

та

щасливого Нового Року

приятелям, знайомим

і

всій дивізійній братії

бажає

ІВАННА МАЗУРОК З РОДИНОЮ

Філядельфія, Па., ЗСА

Христос Родився!

Весеих свят Різдва Христового та щасливого Нового Року

Головній Управі Братства кол. Вояків 1-ої УД УНА,

Крайовим Управам і Станицям, Братству „Броди-Лев“,

Редакції і Адміністрації „Вістей Комбатанта“,

всім Дивізійникам і їх Родинам,

комбатантам всіх українських збройних формацій

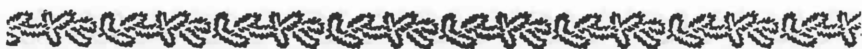
та всій українській спільноті

бажає

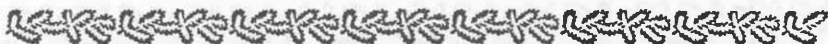
БРАТСТВО КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА в ЗСА

Станиця у Філядельфії, Па.

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ
ЩИРИЙ ПРИВІТ І СЕРДЕЧНІ ПОБАЖАННЯ
ДЛЯ НАШИХ ШАНОВНИХ ЧЛЕНІВ, ЇХНІХ РОДИН
ТА ВСІЄЇ УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ В ДІЯСПРІ
ЗАСИЛАЄ

УКРАЇНСЬКА ЩАДНИЦЯ

UKRAINIAN SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

8100 ROOSEVELT BLVD. PHILADELPHIA, Pa. 19152

TEL.: (215) 331-1166

ФІЛІЯ:

1321-23 WEST LINDLEY AVE., PHILADELPHIA, Pa. 19141

TEL.: (215) 329-7080-81

ВЕСЕЛИХ СВЯТ

РІЗДВА ХРИСТОВОГО

та

ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

українській громаді в діяспорі, а особливо вільному народові в Україні бажає

Команда Футболу ІПАК „Україна"
з Вінніпеґу

РОЗШУК

Шукаю своїх вуйків, колишніх вояків 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії: Гарасимчука Євгена, рік народження 1914, живе мабуть в Нью-Йорку, ЗСА; Гарасимчука Зенона, рік народження 1919, живе правдоподібно в Нью-Гейвен, ЗСА.

Вони самі, або хто знав би про їх місце перебування, прошу повідомити на адресу:

Паламар Зенон Стефанович
Львів, 5 вул. Драгоманова 26-22 Тел.: 72-0957

ХРИСТОС РОДИВСЯ! *СЛАВІТЬ ЙОГО*

Із світлим празником Різдва Христового і Нового Року
вітаємо Головну Управу, Крайові Управи, Станиці
та всю нашу Дивізійну Братію,
та бажаємо радісних свят Різдва Христового
і щасливого Нового Року.

СТАНИЦЯ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

Лігайтон, Па.

Христос Родився!

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року
всьому українському вояцтву, їх родинам,
усій українській спільноті та порбратимам нашої Станиці
б а ж а є

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

Нюарк, Н.Дж.

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
та ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
всім вельмишановним Покупцям
бажають

КУРОВИЦЬКИЙ і СИН

УКРАЇНСЬКА М'ЯСАРНЯ

124 First Avenue New York

Telephone: (212) 477-0344

Веселих Свят Різдва Христового та щасливого Нового Року
б а ж а є

SURMA BOOK & MUSIC CO.

11 East 7th Street, New York, N.Y. 10003

Ярослава з сином Миколою, Мироном, Маґда з дітьми
Маркіяном і Дарією

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ

І НОВИМ РОКОМ

щиро вітаємо наших членів і українську громаду

Філядельфії і околиці

Дирекція й урядники

„САМОПОМІЧ“

Української Федеральної Кредитової Кооперативи
у Філядельфії

Централя:

1729 Cottman Avenue, Philadelphia, Pa., 19111

Tel.: (215) 725-4430

Філії:

1325 W. Lindley Ave., Philadelphia, Pa., 19141
Tel.: (215) 455-8770

2307 Brown Street, Phidadelphia, Pa., 19130
Tel.: (215) 232-1336

Радісних свят Різдва Христового та щасливого Нового Року
усім клієнтам бажає

МИКОЛА ЗАХАРЧЕНКО

NICK'S JEWELRY — Watches, Diamonds,

Jewerly & Watch Reparis

2452 Cottman Ave.

Philadelphia, Pa., 19149

Tel.: (215) 333-7227

РАДІСНИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

бажає

„ДОРА“

ґалерія і книгарня

УКРАЇНСЬКИЙ ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНИЙ ЦЕНТР

700 Cedar Road, Philadelphia, Pa., 19111

НАЙЩИРІШІ ПОБАЖАННЯ ВЕСЕЛИХ СВЯТ
РІЗДВА ХРИСТОВОГО ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ

бажають

ІРЕНА І ВОЛОДИМИР МЕДУХИ

ВЛАСНИКИ

M & M ENTERPRISES CO.

2325 Brown Street, Philadelphia, Pa. 19130 Tel.: (215) 236-8880

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
ПРИЯТЕЛЯМ І КЛІЄНТАМ

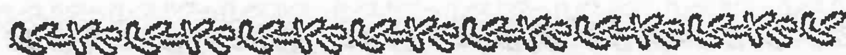
бажає

FANTASY GIFT SHOP

HAND PAINTED CERAMIC

5728 N. 5-th Street, Philadelphia, Pa. 19120

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року!
Українському вояцтву, їх Родинам, Українській спільноті
та побратимам нашої Станиці
п е р е с и л а є

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Ст. Кетеринс, Канада.

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

З нагоди Різдва Христового і Нового 1992 Року
найщиріші побажання українському народові в Україні
і похза нею, українським церковним Ієрархам,
проводам українських організацій, а зокрема проводам
комбатантських організацій та всьому братському членству

б а ж а є

КРАЙОВА УПРАВА
БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА В КАНАДІ

Веселих свят Різдва Христового і щасливого Нового Року!
Українському вояцтву, їх Родинам, Українській спільноті
та побратимам нашої Станиці
п е р е с и л а є

УПРАВА СТАНИЦІ БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
в Калґари, Канада.

З нагоди Різдва Христового і Нового 1992 Року

УКРАЇНСЬКА
ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„САМОПОМІЧ"

в НЬЮ ЙОРКУ

ВІТАЄ

все членство усіх комбатантських організацій,
а при тому поручає всім ветеранам та їхнім родинам
усі свої банкові услуги, включно з безплатним життєвим
забезпеченням до висоти 2,000 (відповідно від віку)

Self Reliance (N.Y.) Federal Credit Union

108 Second Avenue, New York, N.Y. 10003

TEL.: (212) 473-7310
FAX: (212) 473-3251

Христос Раждається!

КРАЙОВА УПРАВА БРАТСТВА ДИВІЗІЙНИКІВ В НІМЕЧЧИНІ

бажає побратимам в Україні й на чужині
радісних Різдвяних свят
і
щасливого Нового Року

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
та
ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
бажають
ДРУЗЯМ ПО ЗБРОЇ, РІДНИМ, ПРИЯТЕЛЯМ та ЗНАЙОМИМ
КРАЙОВА УПРАВА
БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
В АРҐЕНТИНІ

ВЕСЕЛИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО
та
ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ
бажають
ДРУЗЯМ ПО ЗБРОЇ, РІДНИМ, ПРИЯТЕЛЯМ та ЗНАЙОМИМ
КРАЙОВА УПРАВА
БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА
В АВСТРАЛІЇ

Ціна $ 6.00